

POVIJEST ŠUMARSTVA PODRAVINE I PRIGORJA – ŠUMARIJA GOLA I LOVIŠTE REPAŠ U PREKODRAVLJU (U POVODU 145. GODIŠNJICE)

HISTORY OF FORESTRY IN PODRAVINA AND PRIGORJE – FORESTRY OFFICE GOLA AND HUNTING-GROUND REPAŠ IN PREKODRAVLJE (ON THE OCCASION OF 145TH ANNIVERSARY)

Zvonimir IŠTVAN

Hrvatske šume

Uprava šuma Podružnica Koprivnica

Virovska 22, HR-48327 Molve

e-mail: zvonimir.istvan@hrsume.hr

Primljeno / Received: 2. 4. 2019.

Prihvaćeno / Accepted: 31. 5. 2019.

Izvorni znanstveni rad

Original scientific paper

UDK / UDC: [630*6+630*93] (497.525)“17/20”(091)

639.1.053(497.525)“18/20”(091)

SAŽETAK

Na području Podravine i Prigorja od 1784. godine, kada su osnovane Đurđevačka i Križevačka imovna općina, postoji organizirano šumarstvo i gospodarenje najvećim nacionalnim blagom. Dakle, šumama ovog područja se sustavno brine punih 145 godina. U radu je predstavljen povijesni prikaz zakonskih propisa vezanih za šumarstvo promatranog područja te osnivanje i djelovanje Đurđevačke imovne općine i šumskih uprava/šumarija. Posebno je prikazano djelovanje kotarske šumarije u Goli od 1893. godine te razvoja lovišta Repaš od 1877. godine.

Ključne riječi: Đurđevačka imovna općina, šumarstvo, lovstvo, šumarija Gola, lovište Repaš.

Key words: property district of Đurđevac, forestry, hunting, forestry office Gola, hunting ground Repaš.

UVOD

Obzirom da su diobnim odlukama Đurđevačkoj i Križevačkoj imovnoj općini dodijeljene šume i šumsko zemljište 1874. godine, što je omogućilo i građanskom društvu intenzivnije iskorištavanje šuma, upravo se ta godina smatra početkom organiziranog šumarstva Podravine i Prigorja.

Danom predaje šuma i šumskih zemljišta u vlasništvo imovnih općina započelo je i djelovanje gospodarstvenih odbora i gospodarskih ureda, odnosno kotarskih šumarija ili šumskih uprava.

Upravo se ove godine navršava 145 godina od tog povijesnog, za ovaj kraj vrlo značajnog događaja, ne samo na području šumarstva, već i cjelokupnog gospodarstvenog života. Ovaj rad će biti prilog boljem poznavanju društvenih zbivanja toga vremena, ali i temeljitijem poznavanju šumarstva kao struke koja ima višestoljetnu tradiciju.

1. POVIJEST ŠUMARSTVA PODRAVINE I PRIGORJA

1.1. Propisi vezani za šumarstvo

Hrvatsko pa tako i šumarstvo Podravine i Prigorja ima dugu bogatu i uspješnu tradiciju, koja seže povijesno puno dalje od ovih 145 godina.¹ No, vezano na već ustaljene tradicije, i u ovom radu će 1874.

¹ U veljači 1765. godine rimsko-njemačka carica i hrvatsko-ugarska kraljica Marija Terezija odobrila je osnivanje uprave šuma Karlovačkoga generalata s prve tri šumarije (Oštarije, Krasno i Petrova Gora), što se

godina biti polazišna za šumarstvo ovog kraja, kada su osnovane Đurđevačka i Križevačka imovna općina, koje su diobom dobile značajne površine šuma i šumskih zemljišta na upravljanje.

Prvi propisi koji se tiču šumarstva na području ovog dijela Hrvatske sežu u sredinu 18. stoljeća kada je 22.12.1769. godine Marija Terezija izdala prvi šumarski zakon na hrvatskom jeziku pod nazivom Šumski red. Patent »o trajnom čuvanju šuma u dobrom i naprednom stanju« s 55 članaka, distribuiran je po cijeloj kraljevini. Zakon je izdan zbog sve većeg propadanja šuma te se kao prvi hrvatski zakon o šumama smatra i prvom stručnom hrvatskom literaturom o šumarstvu. Ovim zakonom je uvedeno i potrajno, odnosno održivo gospodarenje šumama u Hrvatskoj, koje se zadržalo do današnjih dana.²

Godine 1787. u Vojnoj krajini uvedena je *kantonska uprava* (zadržala se do 17.9.1800. godine) te novi šumski red, po kojem su *normalni šumski propisi sa najvišeg mjesta uzsljedili po kom su sve graničarske šume aerarsko vlasništvo*.³ Radi sve većeg iskorištavanja šuma u Vojnoj krajini donijet je 24. travnja 1787. godine šumski red, *Schumske Uredbe Za Cesarsku Kraljevsku kraicnicsku Schumu, Slavnoske, Varsdinske i Banalske Kraine*,⁴ kojim su detaljnije uređeni šumski odnosi na području krajine, a po prvi puta i na području Banske krajine (Petrinja). Šumski red ima uvod i 49 odlomaka, izdan je na njemačkom jeziku, ali je preveden i na hrvatski kako bi bio dostupan većem broju zainteresiranih strana. Njime se daju upute za plansko gospodarenje, zatim za iskorištavanje i upotrebu najkvalitetnijeg drveta hrasta, odgovorno gospodarenje šumama, pošumljavanje te ostale bitne odrednice za šumarstvo poput doznake, vrijeme sječe i izvoza iz šume.⁵

Temeljem ovog šumskog reda, sve su šume nanovo omeđene i obilježene te podijeljene na lugarije. Nadzor nad svim šumama u Vojnoj krajini vodio je bečki *Hofkriegsrath*, a u Hrvatskoj se vrhovna uprava nad šumama sastojala od dva ravnateljstva šuma i to jedno za Karlovačku krajinu i drugo za Križevačku krajinu. Kod svake pukovnije sistematizirano je mjesto *obilazitelja šuma* (Waldberiter), kojem su dodijeljena po dva *jahača lugara*, a za svakih 1.000 do 3.000 jutara/rali šuma po jedan lugar ili čuvar šuma. Ova reorganizacija bila je temeljena isključivo na vojnom principu jer pravih izučenih šumara praktički tada nije niti bilo.⁶

Dana 15. srpnja 1807. godine *vojno zapovjedništvo u Zagrebu* izdalo je *Odredbu glede gojenja i čuvanja šuma* u Krajini, odnosno županiji Belovarskoj. Tom odredbom je određeno da se obnavljanje i gradnja kuća izvodi od kamena, cigle ili pletera s nabijenom zemljom, kako bi se spriječilo krčenje šuma, obzirom na to da je stanovništvo koristilo povlasticu dobivanja građevnog drva za kuće i gospodarske zgrade bez naknade. Upravo zbog toga je pukovnik Baron Hüller izdao naredbu prema kojoj se više niti u jednom kraju pukovnije ne dopušta obiteljima pograničnog područja oblagati zidove kuća ili gospodarskih zgrada drvetom. Šumar (lugar) ili upravitelj šumarije izdaje dozvolu za izvoz drveta iz šume pod vlastitom odgovornošću i to iznimno zbog materijala potrebnog za pokrov kuće (šindra).⁷

U Novigradu Podravskom se u to vrijeme spominje lugar Đuro Maljak (umro je 1824. godine), koji je još 1815. godine bio i *stražmeštar*, odnosno načelnik mjesta Novigrad,⁸ a spominju se i Juraj Ivandija,

službeno smatra početkom organiziranoga gospodarenja šumama na hrvatskim prostorima.: Šumarski list CXXXIX, 5-6/2015 (V.-VI. 2015.), 283.

² KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 68.-94.

³ Šumarski list XIV, 7/1890 (1.7.1890.), 293.

⁴ Naziv originala: *Wald-Ordnung für die königl. Gräntz Wäldung der slawonischen, Waresdiner und banal Gräntze*, a autor šumskog reda je Wilhelm Ludvig grof Wartensleben.: GOLEC, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matica hrvatska u Petrinji i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«-Zmajski stol u Sisku, 2014., 292.; CIK, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016., 114.-117.

⁵ GOLEC, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matica hrvatska u Petrinji i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«-Zmajski stol u Sisku, 2014., 292.

⁶ KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 31.-66.

⁷ Šumarski list V, 4/1881 (1.7.1881.), 202.-203.

⁸ MADJER, Blaž: *Časti i dobru zavičaja*. Zagreb: 1937., 199

lugar đurđevačke regimente te Josip Lovašen, nadzornik lugova đurđevačke regimente, koji su od samog osnivanja Gospodarskog društva 3. veljače 1841. godine njegovi članovi.⁹

Reorganizacijama Vojne krajine donosile su se i svako malo nove naredbe i propisi vezani uz gospodarenje šumama. Tako je 29.6.1812. godine donijeta naredba o guljenju kore johe po kojoj *se guljenjem kore imade početkom svibnja početi, a na stojećih se stablih samo onda smjela guliti ako li su i dotična stabla ovako i onako već sječi namijenjena bila*. Jednom drugom naredbom od 5.12.1815. godine bilo je regulirano izdavanje u zakup *pepelarenja*¹⁰ po kojem je zakupnina određena prema količini dobivene *pepeljike*.¹¹

Iz prethodnih navoda vidljivo je da se je šumama Vojne krajine dobro gospodarilo pa je i njihova vrijednost bila izuzetno velika. Upravo je to bogatstvo privuklo brojne strane poduzetnike s obzirom na proces industrijalizacije koji je tada zahvatio Europu. Kako je Vojna krajina bila ustrojena na visokom vojnom nivou, tako su šume i šumarstvo bile na zavidnoj razini te se početkom 19. stoljeća počinje sustavno organizirati šumarska služba osnivanjem šumskih direkcija (Gränz-Wäld-Directionen). Tako 1822. godine osnovane: Karlovačka, Gospička, Varaždinska, Banska, Srijemska, Slavonska, Banatska i Sedmogradska direkcija šuma. Varaždinska direkcija je imala sjedište u Bjelovaru, a Banska u Petrinji s nadležnošću za obje banske pukovnije. Od 1826. godine u Vojnoj krajini djeluje pet direkcija (ravateljstava), a Varaždinska i Banska su ujedinjene u jednu (Warasdiner-Banal-Wald-Direction) sa sjedištem u Bjelovaru. Sjedište ove direkcije seli se 1830. godine u Petrinju. Ravnatelj je bio Joseph Straube, a od 1842. Wenzel Tereba. Direkcija je podijeljena na četiri pukovnije-regimente, kojima je dodijeljen po jedan lugar na konju (Waldbereiter). Lugar dodijeljen Varaždinsko-križevačkoj pukovniji je lugar Fanz Frembt, a Varaždinsko-đurđevačkoj Stanislaus Draganicsich v. Drachenfeld. Objе pukovnije imaju sjedište u Bjelovaru. Od 1850. godine sjedište Varaždinske direkcije šuma je u Zagrebu, a Banske u Petrinji, dok od 1857. godine na području cijele Vojne krajine djeluju samo dvije direkcije šuma i to za Hrvatsko-slavonsku u Zagrebu i Banatsko-srpsku u Temišvaru.¹²

Nakon ukidanja kmetstva 25. travnja 1848. i ukidanja Vojne krajine 8. lipnja 1871. godine, odvajaju se vlastelinske i državne šume te se stvaraju nove kategorije vlasnika šuma, a to su imovne općine i zemljišne zajednice. Ukidanjem Vojne krajine osnivane su Imovne općine¹³ pa je na ovome području 1874. godine osnovana Đurđevačka imovna općina (ĐIO) sa sjedištem u Bjelovaru i šumska uprava Virje (kasnije Novigrad) koje će gospodariti šumama Prekodravlja sve do 1893. godine kada je osnovana šumarija Gola.

Već je 10. srpnja 1848. godine ban Josip Jelačić izdao *Priopćenje* kojim se krajišnike između ostalog obavještava kako će zemlja biti njihova i da s njom mogu raditi što god žele, ali mora biti najmanje tri rali potkućnice. Iz državnih šuma će moći svaki dan dobivati i voziti *leževinu*, a bukvu će moći sjeći i ljeti. Trgovanje šumama bit će moguće tek uz odobrenje općine, a građu i daske za izgradnju objekata dobivati će na što jednostavniji način. Branjevine u šumama će određivati općina, a svi stanovnici krajine imat će besplatno žirenje i pašu u šumama i livadama (proplancima). Sjeću i izvoz drva za časnike,

⁹ Šumarski list XLIX, 1/1925 (1.1.1925.), 8.

¹⁰ Pepelarenje je poseban oblik iskorištavanja šuma radi dobivanja pepeljike odnosno potaše (kalijev karbonat). Pepeljika se upotrebljavala u industriji stakla, porculana i sapuna. Na području šume Repaš, židovski trgovci iz Mađarske su sredinom 19. stoljeća organizirali pepelarenje. Spominje se čak 9 kotlova za pepelarenje, a po tom načinu iskorišćivanja šuma jedan lokalitet i zaseok danas nose naziv Pepelara.

¹¹ KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 66.-68.

¹² GOLEC, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matica hrvatska u Petrinji i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«-Zmajski stol u Sisku, 2014., 294.-295.

¹³ Krajišnici su *Oktobarskom diplomom* Franje Josipa iz 1850. godine postali vlasnici livada i oranica, ali ne i šuma. Razvojačenjem Vojne krajine i segregacijom carskih šuma otkupljena su servitutna prava (pravo služnosti šumom za građu i ogrjev) krajišnika, što je bila posljedica osnivanja Imovnih općina, koje su imale zadatka upravljati šumama koje su dodijeljene krajišnicima. Imovnim općinama je dodijeljena polovica krajiških šuma, ali po financijskoj vrijednosti, ne po površini.; KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Kratka osvrt na povijest šuma Hrvatske i Slavonije*. // *Ekonomika i ekohistorija* 4/2008., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2008., 78.-79.

činovnike, svećenike, škole itd. treba dati u najam. Svatko će na svojoj zemlji moći saditi vinograde i šume, a mjerenje zemaljsko (*Kataster*) ima se što prije moguće bude učiniti.¹⁴

Kako su iste godine Hrvatska i Slavonija postale pokrajinama carevine Austrije, bečka vlada je proširila zakone i njihovu primjenu i na taj dio zemlje. Tako je austrijski *Opći šumski zakon* 1852. godine postao važeći u Hrvatskoj i Slavoniji od 1.1.1858. godine, a od 27.3.1858. i u Dalmaciji. U Vojnoj krajini je 3.2.1860. godine proglašen novi Opći zakon o šumama kao i Naputak za uređenje uprave i gospodarenja šumama Krajine.¹⁵

Sabor je na svojoj sjednici održanoj 2. prosinca 1870. godine pod točkom 6. prihvatio prijedlog Vlade i Odbora za proračun *da se za pospješenje šumarstva imenuje za svaku županiju po jedan nadšumar i da se u tu svrhu 9100 forinti doznači*.¹⁶

Naredbom br. 2144-295 Hrvatsko-slavonsko-dalmatinske zemaljske vlade od 4.3.1871. godine, predviđeno je da se uprava i gospodarenje općinskim šumama organizira preko 7 županijskih nadšumara te općinskih šumara i lugara, a osnivanjem Bjelovarske županije u lipnju iste godine s ukupno osam županijskih nadšumara.¹⁷

Još od sredine 16. stoljeća pa do 1871. godine, dio Podravine i Prigorje te područje Prekodravlja nalazilo se pod upravom Vojne krajine, koja je osnovana i djelovala kao obrambeni sustav protiv prodora Osmanlija u ove krajeve. Vojna krajina i sve njene institucije ukinute su carskim manifestom 8. lipnja 1871. godine. Samim time ukinuta je i *virovska kompanija*. Od 2. kolovoza 1871. godine Virje postaje središte kotarske oblasti, odnosno političke i civilne uprave.¹⁸

Uspostava šumarske uprave na teritoriju zemlje po županijama i općinama tekla je relativno sporo radi nedostatka kadrova, ali i zbog nezadovoljstva postavljanjem nekih županijskih nadšumara koji nisu bili hrvatskog porijekla, nisu poznavali hrvatski jezik niti su bili dovoljno stručno osposobljeni.

Dodatne poteškoće stvarali su novi oblici vlasništva nad šumama, nastali pripajanjem Vojne krajine civilnom dijelu zemlje. Prema tadašnjem stanju, šume su se dijelile na državne šume, šume imovnih općina, šume zemljišnih zajednica,¹⁹ zajedničke šume,²⁰ privatne šume i šume ostalih šumovlasnika poput gradova, sela, crkvi i drugih.

Nakon izlučivanja imovnih šuma iz državnog posjeda, državne šume su činili pretežito cjelovitiji kompleksi kvalitetnijih šumskih sastojina, ali iste financijske vrijednosti kao i šume imovnih općina. Državnim šumama na području Đurđevačke i Križevačke pukovnije u vrijeme Vojne krajine gospodario je Šumsko upravni ured u Bjelovaru. Nakon razgraničenja, 1. srpnja 1885. godine ovaj ured zamjenjuje *Kraljevsko šumarsko ravnateljstvo u Zagrebu* (kasnije nosi naziv *Direkcija šuma*), a s isti dan je osnovano 5 šumarija radi gospodarenja državnim šumama i to u Dragancu, Ivanovom Selu, Ivanjskoj, Pito mači i Sokolovcu.²¹

Kako je gore i navedeno, prije osnivanja ovih pet šumarija, državnim šumama su upravljali šumsko upravni uredi preko svojih šumarija. Danom predaje šuma i šumskih zemljišta u vlasništvo imovnih

¹⁴ Šumarski list LXV, 8-9/1941 (8.-9.1941.), 387.-390.

¹⁵ POVIJEST ŠUMARSTVA HRVATSKE 1846. – 1976. kroz stranice Šumarskog lista. Zagreb: Savez inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Hrvatske, 1976., 178.-181.

¹⁶ Narodne novine XXXVI, 276/1870 (3.12.1870.), 1. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁷ POVIJEST ŠUMARSTVA HRVATSKE 1846. – 1976. kroz stranice Šumarskog lista. Zagreb: Savez inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Hrvatske, 1976., 305.

¹⁸ MATIŠIN, Martin: *Civilna uprava od 1871. do 1945. // Virje na razmeđu stoljeća IV, Virje: Zavičajni muzej Virje, 1991., 33.-34.*

¹⁹ Šume zemljišnih zajednica su nastale iz posjeda bivših krajiških mjesnih općina ili kao rezultat odcjepljivanja pojedinih dijelova posjeda od imovnih općina. Zakonom o uređenju zemljišnih zajednica iz 1894. godine, ove šume su stavljene pod javni nadzor i stručnu upravu s propisom potrajnog gospodarenja na temelju odobrenih stručnih gospodarskih osnova i programa.

²⁰ Zajedničke šume su nastale segregacijom veleposjeda.

²¹ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 77.-78.; Šumarski list IX, 7-8/1885 (1.7.1885.), 318.-319.

Slika 1. Zgrada kraljevske državne šumarije Sokolovac na razglednici s početka 20. stoljeća (vl. Z. Ištvan, Molve).



Slika 2. Zgrada kraljevske šumarije Pitomača na razglednici iz 1905. godine (vl. šumarija Pitomača).



općina 1. ožujka 1874. godine, započelo je djelovanje gospodarstvenih ureda i kotarskih šumarija kod DIO i djelovanje šumsko upravnog ureda državnih šuma, odnosno šumarija Pitomača i Sokolovac.²² Još prije osnivanja šumarije Sokolovac, trgovac Weiss već krajem 1871. godine kupuje 2500 jutara bukovih šuma iz kraljevskih državnih šuma kod Lepavine, koje su pod nadležnošću kraljevskog šumara Karla Moravca, koji između ostalog dočekuje 15. listopada 1876. godine članove skupštine Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva na prvom izletu u državnim šumama oko Lepavine.²³

Šumarija Sokolovac²⁴ se spominje 1881. godine u Šumarskom listu s viješću da je kraljevski nadšumar Gustav Hottovy u jesen 1880. godine u državnim šumama posadio tisuću komada duglazije.²⁵

²² Šumarski list XVI, 3/1892 (1.3.1892.), 104.-123.

²³ Šumarski list I, 3/1877 (1.7.1877.), 183.-189.

²⁴ Godine 1869. nije bilo ni šumara ni Šumarije Sokolovac što saznajemo iz jednog teksta objavljenog u Narodnim novinama 1869. godine, gdje autor navodi kakvo je stanje u mjestu što se tiče stanovništva, kuća i mještne inteligencije. Navodi da selo (prije se zvalo Kukavica) ima 19 kuća i 201 stanovnika, 1 kapetana, 1 liječnika, 2 časnika, svećenika i 1 učitelja, a trgovaca, krčmara i majstora nema.: Narodne novine XXXV, 277/1869 (3.12.1869., 2.-3. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>)).

²⁵ Šumarski list V, 1/1881 (1.1.1881.), 51.

Prije nego je osnovana državna šumarija Pitomača, u Grabrovnici je djelovala šumarija,²⁶ koja se uz šumariju Sokolovac spominje 9.9.1882. godine u jednom oglasu zakupa šumskih površina za žirenje i pašu na razdoblje od 1.10.1882. do 31.3.1883. godine. U šumariji Grabrovnica se daje u zakup 7818 jutara šume, a u Sokolovcu 5270 jutara.²⁷ Neposredno prije osnivanja Kraljevskog šumarskog ravnateljstva u Zagrebu i spomenutih 5 šumarija, u šumariji Grabrovnica (11.303,89 jutara šume) djeluju kotarski šumar Ivan Hell s 4 lugara, dok su u Sokolovcu (13.763,61 jutara šume) Gustav Hottovy i 7 lugara.²⁸ Njih dvojica će novom organizacijom nastaviti upravljati sa šumarijama Pitomača i Sokolovac na istoj površini i s istim brojem osoblja.²⁹ Međutim, Gustav Hottovy već 26. listopada iste godine umire u 53. godini života nakon duge i teške bolesti, a na njegovo mjesto dolazi Makso Brausil, rodом iz Jablanca.³⁰

Imovnim općinama³¹ su diobom pripale šume koje su površinski gledano bile veće, kvalitetom lošije, ali po financijskom izračunu potpuno iste vrijednosti kao i državne šume.

Kod svake imovne općine osnovan je gospodarstveni ured za upravu i nadzor imovnih šuma, a podređen je upravljajućem odboru imovne općine. Gospodarstveni ured čini upravitelj (šumarnik ili nadšumar), jedan *protustovnik* (vodi knjigovodstvo i računovodstvo, a zamjenjuje i upravitelja u njegovoj odsutnosti), jedan ili više činovnika te jedan *poslužnik*. Šumarsko nadzorno osoblje na nivou kotara čini kotarski šumar na svakih 10.000 do 30.000 rali šuma te jedan lugar na svakih 1.000 do 3.000 rali.

Tek je s 1. siječnja 1872. sistematizirano mjesto nadšumara u Bjelovarskoj županiji, a na mjesto nadšumara *Visoko kraljevsko ugarsko ministarstvo financijah* imenovalo je šumara Eduarda Wiethea³² s godišnjom plaćom od 1.800 forinti, godišnjim paušalom za putovanja od 500 forinti te stanom ili naknadom za stanovanje od 200 forinti.³³ Na ovo radno mjesto je trebao biti postavljen Josip Ettinger, *kako se je čvrsto nadao*, ali se to nije dogodilo iako je kao nadšumar u Bjelovaru radio još od 1866. godine. Budući da nije postavljen za nadšumara Bjelovarske županije, Ettinger 1872. godine seli u Zagreb, gdje nastavlja svoje poznato djelovanje na području šumarske struke.³⁴

Carskom naredbom od 8. lipnja 1871. godine, ukida se Varaždinski generalat (Vojna krajina) i uvodi građanska uprava, odnosno osniva se *Belovarska* županija sa sjedištem u Bjelovaru. Bila je to osma i najmlađa županija koja je osnovana u Kraljevini Hrvatskoj. Novoosnovana Bjelovarska (Belovarska) županija podijeljena je na osam kotara, a kotari na općine koje predstavljaju bivše satnije. U središnji *Bjelovarski kotar* spadaju kapelska i trojstvena satnija đurđevačke pukovnije (općine Kapela i Trojstvo) te gudovačka i ivanska satnija križevačke pukovnije (općine Gudovac i Ivanska). *Garešnički kotar* činile su općine Garešnica, Vukovje, Hercegovac i Berek. *Kloštarivanički kotar* činile su općine Bešli-nec, Križ, Čazma i Kloštar Ivanić dok su *Svetoivanski kotar* sačinjavale općine Farkaševac, Sv. Ivan

²⁶ Šumarija je djelovala u lugarnici, odnosno rodnoj kući hrvatskog pjesnika Petra Preradovića.

²⁷ Narodne novine XL, 210/1882 (14.9.1882.), 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

²⁸ Hrvatski šumarski koledar za 1885. godinu., 179.

²⁹ Hrvatski šumarski koledar za 1886. godinu., 179.

³⁰ Šumarski list IX, 12/1885 (1.12.1885.), 508.; Šumarski list IX, 12/1930 (1.12.1930.), 517.

³¹ Temeljem članka 2. Zakona o ustanovama za otkup prava na drvlje, pašu i uživanje šumskih proizvoda, što krajiški stanovnici imaju u državnim šumama nalazeći se u Vojnoj krajini, na području 11 pukovnija osnovano je 10 imovnih općina: Otočka, Ogulinska, Slunjska, I banska, II banska, Križevačka (sjedište u Bjelovaru), Đurđevačka (sjedište u Bjelovaru), Gradiška, Brodska i Petrovaradinska. Lička imovna općina nije osnovana odmah zbog sastava šumskog fonda iz kojeg se nisu mogle podmiriti potrebe za drvom kao niti troškovi uprave općine. Osnovana je tek 1880. godine, no i dalje su se pravoužitnici namirivali iz državnih šuma.

³² Kraljevski šumarnik Eduard Wiethe, rođen je 1828. godine, a umro 23.1.1882. u 54. godini života. Bio je domaćin prvog izleta članova šumarskog društva u državne šume kod Lepavine 14. i 15. listopada 1876. godine zajedno s upraviteljem (vjerojatno tadašnje šumarije Virje), Karlom Moravcem: Šumarski list VI, 2/1882 (1.2.1882.), 113.; Šumarski list I, 3/1877 (1.7.1877.), 183.-189.

³³ Narod I, 40/1872 (19.3.1872.), 3. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

³⁴ Šumarski list XXXII, 3/1908 (1.3.1908.), 83.-84.

(Žabno) i Vojakovec. *Peteranečki kotar* obuhvaća sokolovačku i peteranečku satniju sa sjedištem ureda i suda u Peterancu dok novogradska i virovska satnija (općine Novigrad, Virje i Molve) pripadaju pod *Virjanski (Virovski) kotar*, čiji je politički ured u Virju, a kotarski sud u Novigradu. Đurđevački kotar s političkim uredom u Đurđevcu, a kotarskim sudom u Pitomači čine đurđevačka i pitomačka satnija odnosno općine Đurđevac, Budrovac, Kalinovac, Ferdinandovac, Kloštar Podravski i Pitomača. *Grubišnopoljski kotar* u svom sastavu ima severinsku, kovačičku, račansku i grubišnopoljsku satniju, odnosno općine Severin, G. Kovačica, Rača i Grubišno Polje. Istovremeno je privremeni upravitelj županije (9.7.1871.- 9.3.1872.) Ivan vitez Trnski,³⁵ preuzeo zadaću pobrinuti se za stanove županijskog šumskog nadzornika i šestorice kotarskih šumara.³⁶

Jedan od te šestorice kotarskih šumara bio je i šumar Virovskog kotara, odnosno šumarije Virje, tadašnji kraljevski šumar Karlo Moravec porijeklom iz Češke.³⁷ U Stališu duša župe Virje od 1868. godine, pod kućnim brojem 166 vodi se *Statio Praefecti Silvae* (kuća glavnog šumara, upravitelja šuma) u kojoj tada živi kraljevski šumar Karlo (Carolus) Moravec³⁸ s obitelji koju čine: supruga Milka r. Relić, kći Maria te sinovi Karlo i Eduard. Nakon Karlove 1877. godine, supruga Milka se udaje za trgovca Josipa Totara iz Virja. Njihov sin Karlo (rođen 11.6.1866.) umire 16.11.1871. godine, a sin Eduard (rođen 16.3.1869.) u dobi od 12 godina, odlukom visoke zemaljske vlade broj 12022 od 18.5.1881. godine mijenja prezime u Totar. Kći Maria Moravec, koja je rođena u Sokolovcu, udala se 5.11.1882. godine za gimnazijskog učitelja iz Požege, Danu Grubera.³⁹

Trnski, kao privremeni upravitelj županije, porijeklom iz krajiške zadruge u Novigradu Podravskom, imao je težak zadatak po kraljevskoj naredbi podijeliti novoosnovanu županiju na 8 kotara. Svoj Novigrad je htio uzdignuti na viši nivo, ali pritom nije htio zakinuti niti Virje, tada najveće hrvatsko selo. Na kraju je ipak Virje postalo sjedište kotarske oblasti, odnosno političke uprave, dok je Novigrad postao sjedište kotarskog suda i poreznog ureda s nazivom »virovski kotar«.⁴⁰

Kotarski sud je djelovao u Novigradu Podravskom u kući koju su nazivali *velika štacija*, sve do 15.5.1874. godine kada je premješten u Virje, gdje je s radom počeo već 3. lipnja, jer u Novigradu nije bilo odgovarajuće kuće za nesmetani rad suda. U Virju je sud bio smješten u kući trgovca Ignjata Čikvara u Mitrovici, a kasnije je u toj kući bila Jansonova ljekarna. Uredbom Pravosudnog odjela zemaljske vlade od 14.2.1875., sud iz Virja se preselio u Đurđevac. Ono što je zanimljivo uz postojanje i djelovanje kotarskog suda je činjenica da je cijelo vrijeme djelovanja u Virju, sud nosio naziv *Kraljevski kotarski sud u Novigradu*.⁴¹

Porezni ured za cijelu Podravinu, odnosno peteranečki i virjanski kotar, bio je smješten u Novom gradu (Novigradu Podravskom), u zgradi na trgu Pod lipama od 1.1.1872. do jeseni 1882. kada je preseljen u Koprivnicu.⁴²

³⁵ Trnski je imenovan privremenim upraviteljem županije 9.7.1871. godine, a svečanu prisegu položio je 26.7.1871. godine kod hrvatskog bana Kolomana pl. Bedekovića. MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 322.

³⁶ SLUKAN ALTIĆ, Mirela: *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad 2/2008., Bjelovar: 2008., 9-33.; Obzor I, 21/1871 (25.8.1871.), 3.

³⁷ Status animarum župe Virje (uvid: 28.8.2018.); <https://www.familysearch.org>.

³⁸ Moravec je rođen 1829. godine u Podiebradu (Poděbrady) u Češkoj, završio je šumarstvo na Carskoj i kraljevskoj visokoj šumarskoj školi u Mariabrunnu kod Beča. Bio je članom Sveučilišne zaklade u koju 1872. uplaćuje 2 forinta. Umro je 21.3.1877. u dobi od 48 godina u Šemovcima, pokopan je 23.3. na mjesnom groblju u Virju za službovanja župnika Martina Šantoša.: Status animarum župe Virje (uvid: 28.8.2018.); <https://www.familysearch.org>.

³⁹ Status animarum župe Virje (uvid: 28.8.2018.); Narodne novine, Službeni list br. 97, 28.4.1873., 3.; Narodne novine, Službeni list br. 255, 7.11.1882., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>); Šumarski list XXXI, 8/1907 (1.8.1907.), 326.; <https://www.familysearch.org>.

⁴⁰ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 322.

⁴¹ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 151.-152.

⁴² Obzor I, 21/1871 (25.8.1871.), 3.; MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 152.-153.

Nova reorganizacija Bjelovarske županije uslijedila je na temelju *Zakona ob ustroju političke uprave u kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji* od 15.11.1874. godine, kojim općine Sv. Ivan Žabno, Vojakovac, Sokolovac, Virje, Novigrad, Drnje i Molve prelaze u nadležnost Križevačke županije. Naredni preustroj uslijedio je 5.2.1886. godine novim Zakonom⁴³ kojim se Bjelovarska i Križevačka županija spajaju u Bjelovarsko-križevačku županiju sa sjedištem u Bjelovaru, a konačni oblik i unutarnji ustroj ova županija dobila je 30.6.1886. godine *Naredbom kojom se opredjeljuje broj i teritorijalni obseg upravnih kotarah i sjedišta kotarskih oblasti u kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*. Ovom naredbom županija je podijeljena na sedam kotara: Kotar Bjelovar, Kotar Đurđevac (općine Đurđevac, Virje i Pitomača), Kotar Koprivnica (općine Novigrad, Sokolovac i Peteranec), Kotar Grubišno Polje, Kotar Garešnica, Kotar Križ i Kotar Križevci (općine Raven, Sv. Petar Orehovec, Vrbovec, Vojakovac i Sv. Ivan Žabno. Ovakvom novom podjelom Varaždinskoj županiji pripajaju se općina Sudovec iz križevačkog kotara te općine Đelekovec, Kuzminec i Ludbreg iz Koprivničkog kotara. U Varaždinskoj županiji je do tog vremena postojalo šest kotarskih šumarija i to u Varaždinu s 4.060 jutara i 30 čuvara, Ivancu s 2.309 jutara i 11 čuvara, Krapini s 3.040 jutara i 21 čuvarom, Zlataru s 2.785 jutara i 13 čuvara, Ludbregu⁴⁴ s 4.462 jutara i 29 čuvara te u Križevcima s 2.250 jutara i 12 čuvara. U svakoj šumariji je djelovao po jedan kotarski šumar, a ukupno su u ovih šest kotarskih šumarija gospodarili s 19.918 jutara šuma. Budući da su ovom organizacijom Varaždinske županije pripojene neke općine, a i do tada je postojalo mišljenje o prevelikom broju kotarskih šumara, 1. travnja 1888. godine dolazi do reorganizacije kotarskih šumarija. Tako su pripadajuće šume podijeljene na četiri kotarske šumarije i to na Varaždinsko-ivanččku s 4.096 jutara, Krapinsko-zlatarsku s 5.352 jutara, Novomarovsku s 4.222 jutara i na Ludbrešku šumariju s 4771 jutrom. Svakom kotarskom šumaru u novoosnovanim šumarijama pripadala je godišnja plaća od 700 forinti te pripadajući putni i pisarnički paušal po 200 forinti.⁴⁵

Tri godine kasnije, 13.11.1889., zbog nezadovoljstva postojećim granicama te mnogih prijedloga za preustrojem, županijska skupština je donijela odluku da se porezne općine Ždala i Molve odcijepi od Upravne općine Virje u đurđevačkom kotaru te da se pripoje koprivničkom kotaru. Istovremeno se Rakitnica, Hampovica i Miholjanec iz koprivničkog sele u đurđevački kotar, a Lepavina i Branjska iz koprivničkog u križevački kotar. Ovakav ustroj Bjelovarsko-križevačke županije zadržao se sve do 1.12.1918. godine (do stvaranja Kraljevine SHS), odnosno 26.6.1922. kada su županije ukinute, a zemlja podijeljena na oblasti.⁴⁶

Ovom reorganizacijom 1889. godine osnovana je i *upravna obćina Gola*, čije je sjedište bilo u Goli, a pripadale su joj porezne općine Gola, Gotalovo i Ždala koje su do tada pripadale općinama Virje i Peteranec. Novoosnovana općina Gola počela je s radom 15. siječnja 1890. godine.⁴⁷ Izbori za članove zastupnike u novoj općini održani su 6. ožujka 1890. godine. Na izborima su izabrana 24 zastupnika, koji su već 15. ožujka održali prvu sjednicu te donijeli i proračun općine za tekuću godinu s odobrenih 10% *nameta* (poreza). Upravu općine preuzeo je dotadašnji općinski bilježnik Ivan Zatluka, kojeg će kasnije naslijediti Pavao Šavor. Sjednici je prisustvovao i kraljevski kotarski upravitelj Koloman pl. Mattachich, koji je imao velike zasluge oko osnivanja nove općine i općinskog poglavarstva i koji je

⁴³ *Zakon ob ustroju županijah i uredjenju uprave u županijah i kotarih* od 5. veljače 1886. Temeljem ovog zakona, odjel za unutarnje poslove kraljevske zemaljske vlade odredio je šumarske izvjestitelje koji će imati pravo glasa i djelovati u skupštinama novoosnovanih županija. Tako je za Bjelovarsku (Bjelovarsko-križevačku) županiju određen nadšumar Jakov Furlan, a za Varaždinsku kotarski šumar Ferdo Biskup.: Šumarski list X, 10/1886 (1.10.1886.), 455.

⁴⁴ Šumarijom Ludbreg je od 1881. do sredine 1883. godine, kad je premješten u Novigrad Podravski, upravljao Aleksander (Šandor) pl. Köröskényi.

⁴⁵ SLUKAN ALTIĆ, Mirela: *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad 2/2008., Bjelovar: 2008., 9-33.; Šumarski list XIII, 4/1889 (1.4.1889.), 141.-148.

⁴⁶ SLUKAN ALTIĆ, Mirela: *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad 2/2008., Bjelovar: 2008., 9-33.

⁴⁷ Narodne novine, Službeni list br. 14., 18.1.1890., 5. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

već krajem 1890. godine postao zakupnik prekodravskog lovišta Repaš zajedno s ljekarnikom Antom Kögglom iz Našica. Osim Kolomana, sjednici je prisustvovao i župnik Pavao Kušter u dobi od 83 godine te tadašnji upravitelj župe Gola, Stevo Mihinić.⁴⁸

1.2. Šume Đurđevačke imovne općine

Od 1871. godine na snazi je i *Privremena naredba o upravi, gospodarenju i uživanju općinskih šuma u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji*, a već 15. lipnja 1873. godine donijet je *Zakon o imovnim općinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini* u kojem se određuje osnivanje Gospodarskog ureda i šumarija s minimalnim brojem šumarskih stručnjaka. Spomenuti zakon je kao prvi zadatak Gospodarskog ureda odredio izradu plana gospodarenja pod nazivom *Opći nacrt šumske radnje* na osnovu kojeg se svake godine mora izraditi *Nacrt o sječbi drva i o težanju. Diobnom odlukom c. i kr. povjereništva G. V. Abth. Forst Nro 637.* od 1. ožujka 1874. godine, ĐIO su dodijeljene šume i šumsko zemljište⁴⁹ površine 44.445 ha s ukupnom drvnom zalihom od 4.642.410 m³, odnosno 105 m³/ha, a sastojale su se od 232. manje šumske površine. Od ukupne površine obraslo je 39.562 ha, čistine čine 2.011 ha, neplodno je 729 ha, a *gruntovno reklamiranih*⁵⁰ površina provedenih na ĐIO bilo je 1.879 ha te 264 ha neprovedenih.⁵¹ U Šumarskom listu broj 9/1885., 2/1892. i 3/1892. nalazi se podatak da je diobom površina šuma 77.295 rali (44.480 ha) s drvnom zalihom od 6.240.000 m³ (140 m³/ha) i ukupnom vrijednosti 9.878.575 forinti.⁵² U bivšoj Đurđevačkoj pukovnici, prije spomenute diobe bilo je 111.217 jutara i 1383 čhv šume ukupne vrijednosti 19.757.150,97 forinti. Od te ukupne površine državi je pripalo 33.922 jutra i 691 čhv, a imovnoj općini 77.295 jutara i 692 čhv šuma. Iako je državi pripala manja površina šuma, financijski su bile podjednake s iznosom od 9.878.575,48 forinti. Ovom diobom đurđevačka imovna općina je dobila svega 0,8 jutara šuma po stanovniku s vrijednošću od 128 forinti po jutru, dok je prije diobe prosjek bio 1,3 jutra po stanovniku i vrijednosti 177 forinta po jutru šume. S druge strane, vrijednost državnih šuma iznosila je 291 forint po jutru.⁵³

Danom predaje šuma i šumskih zemljišta (1.3.1874.) u vlasništvo imovnih općina, započelo je djelovanje gospodarstvenih odbora i gospodarstvenih ureda, odnosno kotarskih šumarija.⁵⁴ Kako su Bjelovarski i Virovski kotar u novonastaloj *Belovarskoj županiji* bili najveći, logično je bilo i osnivanje prvih kotarskih šumarija upravo u tim mjestima. Kasnije će se šumarija Virje preseliti u Novigrad Podravski pa će s vremenom promijeniti i ime u šumarija Novigrad.

Najprije su osnovane dvije šumarije i to šumarija Bjelovar s 24 lugarije i šumarija Virje s 27 lugarija.⁵⁵

Ove dvije šumarije su gospodarile šumama ĐIO sve do 1885. godine kada se spominje šumarija Rača čiji je upravitelj te godine Aleksander Kőröskényi. Godine 1887. osnovana je šumarija Đurđevac,⁵⁶ čiji je upravitelj Martin Starčević. Šumarija Sokolovac osnovana je 1889. (upravitelj Đuro Ciganović), a naredne 1890. šumarija Koprivnica umjesto one u Sokolovcu. Upravitelj novoosnovane šumarije u Koprivnici ostao je upravitelj iz Sokolovca, Đuro Ciganović. Šumarija Gola osnovana je 1893. godine, a upravitelj joj je bio Leo Kadeřavek. Godine 1894. osnovane su šumarije Pitomača sa 7 lugarija

⁴⁸ Narodne novine, Službeni list br. 66., 20.3.1890., 5. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

⁴⁹ Šume i šumsko zemljište u bivšoj Vojnoj krajini bile su vlasništvo vojnog krajiškog erara.

⁵⁰ Ovdje se radi o spornim i manjim privatnim posjedima.

⁵¹ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 44.-45.

⁵² <http://sumlist.sumari.hr/188509.pdf>, 398. (31.7.2018.); <http://sumlist.sumari.hr/189203.pdf>, 108. (4.8.2018.).

⁵³ NANICINI, Dragutin: *Imovne općine u bivšoj vojnoj krajini*. Zagreb: Knjigotiskara Mirko Supek, 1898., 12.-16.

⁵⁴ Šumarski list XVI, 3/1892 (1.3.1892.), 104.-123.

⁵⁵ PRKA, Marinko: Šumarstvo na području Bjelovarsko-bilogorske županije od njezina osnutka do danas. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički radu u Bjelovaru, 2/2008., Bjelovar: 2008., 147.

⁵⁶ Šumarija Đurđevac se spominje još u prosincu 1885. godine u jednom oglasu za prodaju stabala objavljenom u Narodnim novinama 29.12.1885. godine.

kojom je upravljao Ivan Hell i šumarija Grubišno Polje s 9 lugarija kojom je upravljao Slavoljub Šimunović.⁵⁷

Da bi se ispravili zakonski propusti iz 1873. godine, donesen je 11.7.1881. godine novi zakon s tri naputka, A, B i C. Prvi naputak zvao se *A-Naputak za uređenje zajedničkog uživanja šuma i šumskih zemalja izlučenih za pravoužitnike krajiškog područja*. Ovaj naputak propisuje način i mjere zajedničkog uživanja šuma i šumskoga zemljišta za pravoužitnike te pravo nasljeđivanja. Prema tom naputku, pravoužitnici su bili crkvene, upravne i školske općine te potomci krajiških obitelji i zadruga. Pravo uživanja šuma je nasljedno pravo, odnosno bez realne podloge (kuće u kojoj se loži vatra) ne može se niti ostvariti tzv. Šumsko pravo. To je seljačko-zemljoradničko pravo koje ima svoj pravni korijen u obavljanju krajiške vojne službe. Ovim naputkom detaljno je propisano sastavljanje katastra pravoužitnika prema vrsti i opsegu uživanja šuma. Drugi naputak zvao se *B-Naputak za izmjeru, procjenu i uređenje gospodarenja sa šumama Imovnih općina u hrvatsko slavonskom krajiškom području*. Ovaj naputak propisuje način mjerenja i kartiranja šuma, uspostavu gospodarskog sustava, izračunavanje prihoda, sastavljanje i provedbu gospodarskih osnova, evidencije, revizije i obnove te primanje šumarskog osoblja, uprave i pregleda gospodarskih radnji. Trećim naputkom *C-Naputak za službovanje i gospodarenje kod Imovnih općina* propisuje se državna vrhovna uprava i nadzor po svojem šumskom nadzorništvu. Opisuje se poslovanje i službovanje kod gospodarstvenog ureda, djelokrug i dužnosti šefova ureda i kontrolora, vođenje zapisnika i blagajne.⁵⁸

Uređivanjem šumskog posjeda i novim otkupima šuma i šumskih zemljišta, površina Đurđevačke imovne općine se povećala pa 1930. godine iznosi 45.675,21 ha, od čega je obraslo 40.989,30 ha, pod čistinama je 2.444,10 ha, neplodno je 1421,26 ha, a pod reklamacijama je 820,55 ha.⁵⁹

Između ostalih kupnji šuma i šumskih zemljišta,⁶⁰ ĐIO je 1929. godine kupila posjed Špišić-Bukovicu⁶¹ veličine 1796 ha i drvnom masom od 82.213 m³ od firme *Drach* iz Zagreba za 10.200.000 dinara te je novo kupljeni posjed pripojen šumskoj upravi broj VII u Pitomači. Kako bi se namirila kupnja spomenutog posjeda, u tu su svrhu u Podravini prodavane nesuvisle površine šumskih zemljišta, koja su duže vremena bila davana u zakup. Ukupno je prodano 794 ha takvih površina u predjelu Crnac, Drvosjeci, Limbuš i Repaš.⁶²

U Repašu su u tu svrhu tijekom 1929. godine prodani predjeli Štvanja XI i XII, što je vidljivo na karti gospodarske jedinice Štvanja iz 1920. godine. To je današnji prostor između državne ceste i zapadne granice šumskih odjela 45, 46 i 47, približne površine 65 ha.

⁵⁷ *Hrvatski šumarski koledari za godine od 1883. do 1896.*

⁵⁸ Šumarski list VI, 1/1882 (1.1.1882.), 12.-24.

⁵⁹ BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih općina. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 47.

⁶⁰ ĐIO 1899. godine kupuje *Đurđevačke pijeske* s vinogradom ukupne površine 453 ha i predaje na gospodarenje šumariji Đurđevac. Godine 1926. kupuje *Orsagovicu* površine 336 ha, a 1928. godine *Mikuljin jarak* površine 198 ha, kod Ludbrega te obje površine predaje na gospodarenje šumariji Koprivnica.: *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 46.

⁶¹ Posjed »Špišić-Bukovica« je samo jedan mali dio »vlastelinstva virovitičkog« čiji je vlasnik prvotno obitelj grofova Pejačević, barunice Špišić-Bukovačke te plemića Mihalović. Od njih je to vlastelinstvo kupio knez Đuro Schaumburg Lippe, a nakon njegove smrti dio vlastelinstva kupuje grof Draskovich. Za Božić 1911. godine, Špišić-Bukovicu i ostale posjede ukupne površine 30.000 jutara te podravske šume (17.000 jutara), kupuje grof Ivan Draskovich Trakošćanski. Kako je Draskovichu više odgovaralo zadržati posjede i šume u slatinskom kotaru, jer su se naslanjali na njegov posjed u Ugarskoj kod Šeljina, odlučio je posjede i šume u virovitičkom kotaru rasprodati, što je u konačnici i uspio po vrlo povoljnoj cijeni. Vjerojatno je firma Drach iz Zagreba kupila od njega posjed »Špišić-Bukovicu«, koji je onda ta firma prodala đurđevačkoj imovnoj općini. Imovna općina je posjed kupila iz razloga što je nakon I. svjetskog rata bilo sigurnije ulagati glavnica u nekretnine, čija je vrijednost stalnija, negoli u vrijednosne papire.: Šumarski list LIV, 9-10/1930 (rujan-listopad, 1930.), 424.-430.

⁶² *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 46.

Slika 3. Đurđevačka i Križevačka imovna općina sa sjedištima kotarskih šumarija i granicama nadležnosti (BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.).



Budući da su diobnom odlukom imovnoj općini dodijeljene šume i šumsko zemljište 1874. godine, što je omogućilo i građanskom društvu intenzivnije iskorišćivanje šuma, upravo se ta godina smatra početkom organiziranog šumarstva Podravine i Prigorja, mada je još Zakonom iz 1871. godine, *Naputkom A* bilo propisano potrajno šumsko gospodarenje.⁶³

Potrajno gospodarenje je temeljno načelo hrvatskoga šumarstva koje ima za cilj očuvanje prirodne strukture i biološke raznolikosti šuma te trajno povećanje stabilnosti i kakvoće gospodarskih i općekorisnih funkcija šuma.

Šumska uprava u Novigradu (šumarija Virovska 1) bila je smještena u kući na broju 207 (danas je na tom mjestu Poljoprivredna ljekarna Agronom) zvanj »mala štacija« u kojoj je stanovao natporučnik Waberer. Izgradila ju je Đurđevačka krajiška pukovnija, a nakon razvojačenja prelazi u vlasništvo financijskog erara, koji ju prodaje 1880. godine Đurđevačkoj imovnoj općini za ured šumarije Novigrad i stan za upravitelja. Ista zgrada je 1933. godine u vlasništvu Zemljišne zajednice Novigrad Podravski.⁶⁴ U ovoj zgradi živio je i nadšumar Juraj Franješ sa suprugom Marijom r. Vartić, sinovima Mijom i Jurjem te kćerkom Paulom sve do proljeća 1916. kada je premješten u Bjelovar. Nakon Franješa u ovoj kući stanuje nadšumar Vladimir Odžić (Odjić) sa suprugom Marijom r. Šepić i kćerkom Bojanom.⁶⁵ Odžić je bio i direktor Direkcije šuma (Gospodarstvenog ureda) ĐIO od 1926. do 1930. godine,⁶⁶ a bio je i

⁶³ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 44.

⁶⁴ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 150.-187.

⁶⁵ Status animarum župe Novigrad Podravski. (14.4.2018.).

⁶⁶ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 70.

predavač iz područja šumarstva na zimskoj gospodarskoj školi u Novigradu 1920. godine, koju je organiziralo novigradsko Gospodarsko društvo.⁶⁷ Sjedište šumarije nalazi se 1937. godine u ovoj zgradi.⁶⁸

Ova šumska uprava (šumarija Novigrad) gospodarila je šumama na obroncima Bilogore u 8 srezova (označeni brojevima od 13 do 20) i nizinske šume uz Dravu, srezove 21 i 22. Srezu 13 pripadale su šume oko mjesta Gornji Mosti (527,30 jutara), srezu 14 Srednji Mosti (388,30 jutara), 15 Donji Mosti (1016,57 jutara), 16 Javorovac (1066,73 jutara), 17 Donje Zdjelice (686 jutara), 18 Srdinac (1033,66 jutara), 19 Borovljani (816,81 jutara), 20 Bakovčice (1211,89 jutara), 21 Jeduševac (638,85 jutara), a srez 22 su činile šume uz Gabajevu Gredu i Molve (Sušinski berek) s površinom od 1133,35 jutara. Ukupna površina Šumske uprave Novigrad iznosila je 8.519,71 jutro.⁶⁹

Iz gornjih navoda je vidljivo da šume Prekodravlja 1937. godine nisu pripadale šumariji Novigrad, već kako je to vidljivo i na karti ĐIO sa sjedištima kotarskih šumarija i granicama nadležnosti (BARANAC, 1933.), šumariji Koprivnica. Međutim, od osnivanja šumarije Virje (kasnije Novigrad Podravski) 1874. godine pa sve do 1893. kad je osnovana šumarija Gola, o šumama u Prekodravlju su brinuli lugari virovske/novigradske šumarije.

Iz raspoložive literature nije pouzdano utvrđeno tko je upravljao šumarijom Virje u razdoblju od 1874. pa do 1879. godine, no s obzirom da je osnivanje šumarske uprave išlo prilično sporo zbog nedostatka domaćih šumarskih stručnjaka, ali i novih oblika vlasništva nad šumama, za pretpostaviti je da su prvotno osnivane šumarije Virje i Bjelovar kao sjedišta dvaju najvećih kotara osnovanih 1871. godine.⁷⁰ Dodatno u prilog ovome ide i činjenica kako jedan kotarski šumar dolazi na svakih 10.000 do 30.000 rali šume (ĐIO je diobom dobila 77.295 rali), što bi u početku pokrivala dva kotarska šumara u Virju i Bjelovaru.

Budući da se Zakonom o imovnim općinama od 15.3.1873. godine osnivaju gospodarstveni uredi, a 1.3.1874. diobnom odlukom je imovna općina dobila šume i šumsko zemljište na upravljanje, šumarija Virje je i formalno pravno počela djelovati 1874. godine.

Uzmemo li u obzir sve navedene okolnosti iz tog vremena, za pretpostaviti je kako je tadašnju upravu državnih šumarija Sokolovac i Pitomača te imovne kotarske šumarije Virje istovremeno, preuzeo kraljevski šumar Karlo Moravec, koji je još 1868. godine u stališu duša mjesta Virje popisao na kućnom broju 166 (*Statio Praefecti Silvae*-kuća glavnog šumara, upravitelja šuma), što dokazuje postojanje šumske uprave u Virju i prije osnivanja ĐIO.

Imovna općina 1880. godine kupuje zgradu u Novigradu na kućnom broju 207 za ured šumarije Novigrad i stan upravitelja pa iz tog možemo pretpostaviti da od te godine šumarija Virje djeluje u Novigradu Podravskom jer šumarija Novigrad s vremenom dobiva nastavak u *Virju* pa u službenim šumarskim tiskovinama toga vremena nalazimo nazive: šumarija Novigrad/ska broj 1 u Virju. Međutim, u oglasu za prodaju stabala u šumama đurđevačke imovne općine iz 1883. godine, spominje se kotarska šumarija Virovska br. 1,⁷¹ a također u tiskovinama toga vremena nalazimo nazive šumarije Virje sve do 1887.,⁷² ali isto tako nalazimo i naziv: šumarija Novigrad, Novigradska u Virju i Novigrad broj 1 od 1885. godine pa na dalje.⁷³

⁶⁷ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 182.

⁶⁸ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 182.

⁶⁹ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 189.

⁷⁰ Virje postaje središtem Virovskog kotara 2. kolovoza 1871. godine.

⁷¹ Narodne novine, Službeni list br. 11, 15.1.1883., 3. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

⁷² U Hrvatskom šumarskom koledaru za 1885. godinu spominje se kotarski šumar Martin Starčević u Virju koji upravlja s površinom od 41.311,51 jutara šuma. Uz njega se spominju i pomoćnik Gjoko, Đuro Ciganović koji će 1888. preuzeti upravljanje šumarijom Novigrad na tri mjeseca, 2 nadlugara, 25 lugara i 1 stražar. U šumarskom listu 7/1887. od 1. srpnja 1887. godine na strani 335 spominje se šumarija Virje koja je uplatila članarinu za lugarsko osoblje.

⁷³ Narodne novine, Službeni list br. 297, 29.12.1885., 7.

Prvi šumar za kojeg pouzdano znamo da je bio upravitelj šumarije Virje bio je Martin Starčević još 1880. godine, kojeg je na tome mjestu naslijedio njegov školski kolega Aleksander (Šandor) pl. Köröskényi⁷⁴ sredinom 1883. godine došavši iz Ludbrega, gdje je bio kotarski šumar.

Đurđevačka imovna općina je diobom dobila 77.295 rali šuma kojima 1885. godine upravljaju kotarski šumari: Martin Starčević u Virju s površinom od 41.311,51 jutara šume, šumarski pristav Gjoko Ciganović, 2 nadlugara, 25 srezkih lugara i 1 stražar te Škender pl. Köröskényi, kao privremeni upravitelj gospodarstvenog ureda u *Belovaru* s površinom od 35.984,19 jutara šume, 2 nadlugara, 26 srezkih lugara i 2 stražara.⁷⁵

Privremeni upravitelj Gospodarstvenog ureda ĐIO 1886. godine više nije Köröskényi, već nadšumar Bogoslav Hajek, a kotarski šumari su: Martin Starčević u Rači, Škender pl. Köröskényi u Novigradu te Gjoko Ciganović, kao šumarski pristav u Bjelovaru.⁷⁶ Iste godine Hrvatsko-slavonskom šumarskom društvu su pristupili lugari, kao članovi II. razreda *kod šumarije Novogradske u Virju*: Jakob Grahovac, Nikola Hanžeković, Stjepan Jakopović, Mio Kranjac (Kranjec), Bolto Kovaček, Martin Kovač, Tomo Petrović, Stjepan Požgaj, Josip Petras, Andro Prelac, Martin Pinter, Makso Renac, Ladislav Turčić, Tomo Vuičić, Petar Vinković i Gjuro Žarković. Kod kraljevske šumarije Sokolovac članovi su postali Stjepan Kržak i Petar Brateljčević.⁷⁷ Šumarija Virje je u drugom tromjesečju 1887. godine uplatila članarinu za svoje lugarsko osoblje kako stoji: Šumarija Virje imovne općine gjurjevačke za lugarsko osoblje 53 for.⁷⁸ Punih deset godina prije 1876., članovi ovog društva postali su i lugari virovske šumarije Franjo Škaurin, Pero Kolarac, Jakov Maleković i Stjepan Marinčić,⁷⁹ a naredne 1877. godine, članovi postaju lugari Martin Hunjeta i Mirko Slukić.⁸⁰

Upravitelj Gospodarstvenog ureda 1888. godine je Vilim Dojković, dok su kotarski šumari: Aleksander pl. Köröskényi u Novigradu, Martin Starčević u Đurđevcu i Virgil Malin u Bjelovaru. Köröskényi u Novigradu upravlja s 24.458,98 jutara šuma i ima 18 lugara i lugarskih pomoćnika. Starčević u Đurđevcu ima površinu od 23.288,01 jutara šuma te 12 lugara i lugarskih pomoćnika, dok Malin u Bjelovaru s 15 i šumarski pristav Mato Kolibaš sa 7 lugara pokrivaju površinu od 7.042,67 jutara šuma.⁸¹

Tijekom 1889. godine reorganizirana je ĐIO te su uz postojeće šumarije u Novigradu, Đurđevcu i Bjelovaru osnovane šumarije u Rači⁸² (upravitelj je Virgil Mallin sa 16 lugara) i Sokolovcu (upravitelj je Gjoko Ciganović s 8 lugara i 2 stražara). U Novigradu je tada upravitelj Julio Vraničar, u Đurđevcu Martin Starčević, a u Bjelovaru Fran Fusić.⁸³

Godine 1893. dolazi do ponovne reorganizacije u ĐIO pa brojem 1 postaje šumarija Koprivnica, brojem 2 šumarija Novigrad, brojem 3 šumarija Đurđevac, brojem 4 šumarija Bjelovar, brojem 5 ozna-

⁷⁴ Aleksander pl. Köröskényi se u tiskovinama s kraja 19. i početka 20. stoljeća navodi još i kao: Šandor pl. Köröskényi, Köröskényi de Prona Aleksander, Šandor Kereškenji i možda još koja inačica imena odnosno prezimena. Rodom je iz Vinice kod Varaždina, a apsolvirao je na Kraljevskom gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima 1879. godine, gdje je počeo školovanje 1875. godine. Članom šumarskog društva postao je 1882. godine. Na mjesto kotarskog šumara imovne općine đurđevačke (šumarija Novigrad) došao je sredinom 1883. godine (vijest o imenovanju objavljena je u Šumarskom listu 4/1883. od 1. srpnja 1883. godine na stranici 198.) s mjesta kotarskog šumara u Ludbregu. Godine 1884. i 1885. privremeno upravlja i gospodarstvenim uredom đurđevačke imovne općine u Bjelovaru s površinom od 35.984,19 jutara šume, 2 nadlugara, 26 srezkih lugara i 2 stražara. Članom Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva postao je 1881. godine, a od 1882. je član I. razreda istog društva. Od 1889. do 1896. godine šumar (voditelj) je urbarskog posjeda Čabar sa 6 lugara u Modruško-riječkoj županiji, a od 1897. do 1902. je kraljevski kotarski šumar u Našicama.

⁷⁵ Hrvatski šumarski koledar za 1885. godinu., 180.-181.

⁷⁶ Hrvatski šumarski koledar za 1886. godinu., 182.

⁷⁷ Šumarski list X, 4/1886 (1.4.1886.), 190.

⁷⁸ Šumarski list XI, 7/1887 (1.7.1887.), 335.

⁷⁹ Šumarski list XI, 2/1887 (1.2.1887.), 96.

⁸⁰ Šumarski list X, 5/1886 (1.5.1886.), 230.

⁸¹ Hrvatski šumarski koledar za 1888. godinu., 227.

⁸² Šumarija Rača se spominje još 1885. godine s 20 lugara, a i 1886. godine, kada je tamo kotarski šumar Martin Starčević.

⁸³ Hrvatski šumarski koledar za 1890. godinu., 225.-226.

Ime i prezime šumara/upravitelja	Razdoblje upravljanja	
	od	do
Karlo Moravec	1874.	1877.
?	1877.	1879.
Martin Starčević	1880.	1883.
Aleksander pl. Köröskényi	1883.	30. 4. 1888.
Đuro (Gjoka) Ciganović	1. 5. 1888.	31. 8. 1888.
Dragutin Lasman	1. 9. 1888.	31. 8. 1889.
Julije (Julio) Vraničar	1. 9. 1889.	31. 8. 1894.
Josip Borijanec (Borianec)	1. 9. 1894.	28. 2. 1895.
Dragutin Wiethe	1. 3. 1895.	31. 3. 1905.
Juraj Franješ	1. 4. 1905.	31. 3. 1917.
Vladimir Odžić (Odjić)	1. 4. 1917.	23. 3. 1924.
Marko Šuveljak	24. 3. 1924.	22. 4. 1924.
Vladimir Odžić (Odjić)	23. 4. 1924.	31. 3. 1925.
Hinko Runje (Runjer)	1. 4. 1925.	30. 9. 1925.
Ivan Pater	1. 10. 1925.	31. 10. 1925.
Ivan Rotter (Roter)	1. 11. 1925.	30. 4. 1930.
Stjepan Cestar	1. 5. 1930.	XII. 1935.
Srdjan (Srđan) Uvalić	1. 1936.	30. 3. 1936.
Ivan Hrska	31. 3. 1936.	1940.
Ljubomir Nežić	1. 3. 1941.	31. 12. 1944.

Tablica 1. Upravitelji šumarije Virje, odnosno Novigrad u razdoblju od 1874. do 1941. godine

IZVOR: MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 189.; IŠTVAN, Zvonimir: 145 godina organiziranog šumarstva na području Općine Virje. // Virje na razmeđu stoljeća-Zbornik 8/2018., Virje: Općina Virje, 2018., 106.; <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god.>; Hrvatski šumarski koledari za godine od 1893. do 1926.

čena je šumarija Rača i brojem 6 novoosnovana šumarija Gola. Ovom reorganizacijom šumarija Novigrad više ne gospodari šumama Prekodravlja, a također ostaje i bez lugarskog osoblja koje prelazi pod upravu šumarije u Goli.⁸⁴

Nakon 1889. pa sve do 1941. godine šumarijom Novigrad su upravljali šumari koji se navode u tablici 1. U prezentiranoj tablici su korišteni podaci o razdobljima upravljanja iz knjige Blaža Magjera: Časti i dobru zavičaja, koje je pribavio ravnatelj škole u Novigradu Podravskom, Stjepan Nikšić. Istražujući šumarsku literaturu iz tog razdoblja, pronašli smo još neke šumare koji su bili upravitelji novigradske šumarije, a koje Magjer ne spominje. Bili su to Ivan Pater, Srdjan (Srđan) Uvalić i Ljubomir Nežić.

Šumarijom Novigrad je jedno vrijeme upravljao i Ivan Pater iz Dubrovnika, vjerojatno tijekom listopada 1925. godine.⁸⁵ U to isto vrijeme, Mađer u svojoj knjizi navodi Marka Šuveljka kao upravitelja u Novigradu, međutim Šuveljak je bio nadlugar i moguće je da je bio samo privremeno na tom položaju.⁸⁶

Ivan Hrska je upravljao šumarijom do pred kraj 1940. godine, kada je premješten za kotarskog šumarskog referenta u Karlovcu,⁸⁷ a nakon njegovog odlaska iz Novigrada, v. d. upravitelj postaje Ljubomir Nežić, sve do kraja 1944. godine.⁸⁸

⁸⁴ IŠTVAN, Zvonimir: *145 godina organiziranog šumarstva na području Općine Virje. // Virje na razmeđu stoljeća-Zbornik 8/2018.*, Virje: Općina Virje, 2018., 106.

⁸⁵ Šumarski list XLIX, 11/1925 (1.11.1925.), 699.

⁸⁶ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 189.

⁸⁷ BIŠKUP, Josip: *Hrvatski šumarski životopisni leksikon*, knjiga 2 (G-K). Zagreb: Tutiz Leksika, 1987., 169.

⁸⁸ Šumarski list LXV, 3/1941 (1.3.1941.), 112.; www.sumari.hr

O stanju šumarstva u Kotaru Virje⁸⁹ 1883. godine u Šumarskom listu piše kotarski šumar u Virju, Martin Starčević.⁹⁰ On je tijekom 168 dana 1882. godine obišao cijeli virovski kotar i snimio situaciju na terenu te između ostalog o stanju u šumarstvu piše: ... *Prije spomenuh da ovaj kotar broji 7988 prijavljenih šumskih prekršajah, a gdje su neprijavljeni! U drugih predielih, gdje je mara, ljubavi i volje za šumarstvo, bi se vodile stroge iztrage i potraživala sredstva, kako da se na put stane tomu haranju – kod nas pako bude istom nakon jedne ili dvie godine pozvat na likvidaciju – ako dodje dobro – ako ne, još bolje – prestupnik bude odsudjen iz ogluhe – a tada u mjesto da se dosudjena odšteta utjera – spravi se prešlušni kazneni registar u trajno stanje mira. Imade seljakah, koji su cieli svoj posjed prepisali na ženu, dugujući imovnoj občini po 200 do 400 for. radi samih šumskih štetah, da im nebi tobože poslie bio prodan. Branjevine većinom su uništene, grabe zarušene, plot raztrgan – narod znajući da će istom nakon godine ili dvie biti pozvat na račun, a na platež odštete nikada pritjeran, nastoji sve svoje potreboće kao: sol, obuču, porez, svietlo itd. iz šume namiriti, pa nebude li naskoro otomu lieka, bojat se je, da će nas morat poput Mlietčanah proklinjati, i suznima očima sjećati se današnje uprave. U Virju, 2. srpnja 1883.*⁹¹

Godine 1891. kotarski šumar Julio Vraničar (upravitelj šumarije Novigrad od 1889. do 1894. godine), u jednom od Šumarskih listova piše o stanju šuma kojima gospodari Šumarija Novigradska u Virju i načinu gospodarenja. On navodi da se »Skoro kod svih imovnih občina tuže pravoužitnici, da dobivaju premalo drva za ogriev, pa dočim možemo posve zadovoljni biti još sa sadanjem obskrbom s drvi, jer ovom nedostatku leži krivnja u razsipnosti s drvi samih pravoužitnika u njihovu kućanstvu, to je izgled i budućnost svakako ozbiljan, čim populacija veća bude«. Nadalje piše: *Gojitba šuma (misli na uzgajanje postojećih te obnovu i podizanje novih šuma) imovnih občina sastoji se jedino u »nekakvoj« sjetvi i sadnji, te u gajenju i proredjivanju šume. Potonje preduzima se u novije vrijeme ponajviše samo u tu svrhu, da se namire ogrievom oni pravoužitnici, koji se nisu mogli u sječinah dospjele šume s drvi namiriti. Za sjetvu i sadnju rekoh, da je nekakva, jer se malo obaziremo na sličnu takvu radnju u drugih zemaljah, a nemarimo ni za pisane ciele knjige o izboru vrsti drveta, uzgoja, o razlikovanju tla itd. Glede izbora vrsti drveta naročito spominjem, da je ovdje a valjda i po drugih imovnih občina Podravine i Posavine nastala, reč bi, prava manija za crnogoricom. Smreka, jela, pa i ariš su danas na dnevnom redu. U daljnjem tekstu komentira da je do pomame za crnogoricom došlo iz razloga jer je proizvodnja tih vrsta dosta jeftina i kako je nakon čistih sječa puno lakše podići novu mladu šumu nego li to raditi s autohtonim vrstama kroz oplodne sječe, što je puno teže i zahtjevnije. Također navodi da u novigradskoj šumariji nema puno crnogorice osim nekoliko borika s običnim borom koji su još za vrijeme Vojne krajine podignuti vjerojatno na takovih plešina, na kojih se prirodnim načinom gajenja još od prije postojeća listaća nije mogla podignuti. Dotična mjesta bijahu po svojoj prilici plandišta za marvu kroz dugo vrijeme, te ih moradoše umjetno pošumiti. O crnogorici u Podravini nadalje zaključuje kako su postojeći borici prekrasni i kako šumar u njihovom razvoju ne treba puno učestvovati sve do kraja*

⁸⁹ Tadašnji Kotar Virje obuhvaćao je područje od Apatovca kod Križevaca do Turnašice kod Virovitice s 47.000 rali šuma, 65 sela i 8650 selišta. U sastavu kotara su bile političke općine Pitomača, Đurđevac, Virje, Novigrad, Peteranec i Sokolovac. Kotarske šume lugar je morao obići barem 4 puta godišnje te o stanju šuma načiniti izvješće.

⁹⁰ Kotarski šumar u Virju, Martin Starčević postao je *pravim* članom Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva 1.1.1881. godine. Starčević je rođen 1854. godine u Ličkom mjestu Žitnik, na Gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima počeo je školovanje 1876., a apsolvirao je 1879. godine zajedno s Aleksanderom (Šandorom) pl. Kőröskényiem. Iste godine je imenovan šumarom kod Otočke imovne općine. Članom šumarskog društva postaje s 1.1.1881. godine kada je već kotarski šumar u Virju. Na mjestu kotarskog šumara u Virju ostaje sve do sredine 1883. godine kada ga zamjenjuje Kőröskényi. Kotarski je šumar u Virju i 1885., jer Kőröskényi tada privremeno upravlja gospodarstvenim uredom u Bjelovaru, a već 1886. je kotarski šumar u Rači. Potom je upravitelj šumarije Đurđevac 1887., 1888., 1889. i 1890. godine, kada ga početkom 1891. godine nasljeđuje Rudolf pl. Rukavina Liebstadtski. Jedno vrijeme bio je i ravnatelj »Banke za Podravinu«. Suradivao je u časopisu Šumarski list pišući o problematici imovnih općina i komentirajući tadašnji zakon o šumama. Umro je u 54. godini života, 21.9.1908. godine u Đurđevcu.: <http://sumlist.sumari.hr/188102.pdf> (26.2.2015.); www.sumari.hr.; HRVATSKI ŠUMARSKI KOLEDARI za godine 1885.-1891.

⁹¹ <http://sumlist.sumari.hr/188305.pdf>, 251.-252. (31.7.2018.); Šumarski list XXXII, 10/1908 (1.10.1908.), 400.

ophodnje, ali Vraničar već tada daje odličan savjet šumarima: *Ova vrst crnogorice može se dakle za nuždu, ali samo prelazno još dalje uzgajati; nu nipošto ne valja, da se trajno i na velikih površina goji.* Na žalost i sramotu velikog broja šumara, ovaj savjet nije dobro došao do onih koji su 60-ih godina prošlog stoljeća odlučivali i propisivali unos crnogorice u ove naše krajeve (poglavito uz rijeku Dravu i na području Prekodravlja kojim gospodari šumarija Repaš) tako da se neke šumarije još i danas bore s obnovom tih površina zbog štetnika koji su crnogorične sastojine doslovno poharali.

Vraničar nastavno u svom tekstu konstatira kako je pitomi kesten skoro potpuno nestao iz šuma jer su stari kestenici posječeni, a novi se ne sade *jer je sjeme tobože skupo i jer bi se zasadjeno sjeme opet pokralo.* Za područje uz Dravu piše kako: *krasno bi uspjevala srednja šuma, u kojoj bi glavna tvarina nadstojnog drvlja bila hrast, briest i jasen.* No, ovakav tip šume bi bio nepovoljan za ovaj kraj, jer je uzgoj teži, a izostala bi i paša u njima, zaključuje Vraničar. *Trenutno u nas imademo mladih čistih hrastika, koji će dozrijeti tek za kojih 60 do 100 godina, pak su se već liepo pročistili i dalje se čiste, te bi bilo u horu, da ih sada zaštitnim drvljem podsadimo, a poslije možemo lako tu vrst pridržati i pravilnu srednju šumu stvoriti. Zemljište oko Drave prodaje se jutro po 200 i 300 for., a šumišta, koja su jur rabljena za oranje i sijanje, iznajmljuju se i nakon pet do osam godina još uvijek za godišnjih 15 do 20 for. po jutru, iz česa je vidjeti, da je tlo izvrstne plodnosti i da neima nikakove koristi od nekijh ovdašnjih šuma, u kojih ima jedva 5 do 15 prestarih hrastova po jutru. Prema tomu trebalo bi, da odsad intenzivnije šumarimo i da se latimo od agrikulturnog gospodarstva slobodnijeg šumarskog poslovanja.*⁹²

Iako su uz otežane uvijete pravoužitnici dobivali drvo za građu i ogrjev u šumama, trebalo je to drvo i pribaviti iz šume. Uz tadašnje primitivne alate te nedovoljno iskustvo i obrazovanje, naročito u starim i debelim hrastovim sastojinama, često su se događale nesreće. Jedna od mnogobrojnih i zabilježenih dogodila se u šumi Repaš 10. veljače 1884. godine, kada je seljak Gjurio Franjo iz Molva obarao oveći hrast. Pri pri padu stabla zahvatilo ga je granje iz krošnje i na mjestu ga usmrtilo.⁹³

Ništa lakše nije bilo niti doseljenicima u ove krajeve u pogledu dobivanja, odnosno priznavanja pravoužitništva. Jedan takav slučaj pravne zavrzame zabilježen je 1897. godine u Šumarskom listu, u kojem šumar imovne općine đurđevačke Franjo Fusić objašnjava novonastalu situaciju. Naime, Imbro Žitnjak iz Kranjske, doselio se u Molve i oženio Baru Ivančan na kućnom broju 30. Zajedno s Barom je imovnoj općini 1895. godine uputio zamolbu za priznavanjem pravoužitništva. Međutim, ĐIO je odbila tu zamolbu, jer je doseljeni Imbro Žitnjak nepravoužitnik, a pravoužitnički dio koji je supruga Bara od oca Mije Ivančana donijela u brak nije prenosiv na zeta mu Imbru, dok se pravoužitnički udio Bare priznaje. Uslijedila je ponovna zamolba Imbre i Bare 11.10.1895. godine i tako je to trajalo sve do 8. ožujka 1897. godine kada je visoka kraljevska zemaljska vlada po tom predmetu izdala naredbu kojom se ne priznaje pravoužitništvo na kraju niti Bari, jer doseljenom Žitnjaku iz Kranjske, *kao glavi obitelji koji svoju obitelj representira manjka kvalifikacija, koje se zahtievaju za pravoužitnička prava.*⁹⁴

O velikim problemima oko manjka drva i samim time snabdijevanja pravoužitnika drvom piše i Nanicini 1898. godine u svojoj knjizi o krajiškim općinama. U jednom dijelu on navodi: *Pomanjkanje drva baca siromašni narod u drugu nevolju, jer si potrebu na drvima namiruje pravljenjem šumske štete. Ovo je posve naravski, jer kada se odmjeruje, da zadruga mora izići sa 2-3 fati drva na godinu, a ona treba dva i tri puta toliko, nije čudo, da si manjak prisvoji iz šume na svoju ruku bez dozvole. Ovo je žalostan ali istinit pojav, a čudnovat s toga, što naš narod pravljenje šumske štete nesmatra za kakav prekršaj, a najmanje za kradju. Pravljenje šumske šteta ima zli posljedica i po šumsko gospodarstvo, jer se ovo nemože u takvim prilikam učvrstiti, odnosno sastavljene i odobrene gospodarstvene osnove nemaju svrhu, te će se jednog liepog dana dogoditi, da će imovne općine imati osnove, ali ne šume. Uz to navodi i podatke o količini učinjenih šteta (koje se rade u državnim jednako kao i u šumama imovne*

⁹² <http://sumlist.sumari.hr/189108.pdf>, 373.-377. (2.3.2015.).

⁹³ Šumarski list VIII, 3/1884 (1.5.1884.), 155.

⁹⁴ Šumarski list XXI, 12/1897 (1.12.1897.), 574.-575.

općine) za đurđevačku imovnu općinu do 1882. godine, koje broje 7.600 prijava i s financijskim iznosom od 14.000 forinti, a do 1897. godine čak 18.000 prijava i 55.000 forinti.⁹⁵

Važnu ulogu u popularizaciji i obavještavanju javnosti, ali i samog šumarskog osoblja imao je Šumarski list, glasilo Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva (HSŠD), koji neprekidno izlazi još od 1877. godine. Upravo u tom glasilu nalazimo mnogo vrijednih podataka koji se odnose na šumarstvo i lovstvo na području Prekodravlja, ali i šire. Između ostalog iz tog glasila saznajemo tko su bili šumari u to vrijeme, kakvo je stanje šuma bilo, o problematici gospodarenja šumama, o nekim značajnim i rijetkim događajima vezanim uz šumarstvo i lovstvo kao i mnogo drugih korisnih informacija. O članovima Hrvatsko-slavonskoga šumarskoga društva, odnosno o šumarima koji djeluju na području tadašnje šumarije Gola saznajemo također iz jednog broja. Tako su kao članovi II. razreda HSŠD još 1876. godine postali šumari (lugari) Šumarije Novigradske br 1. u Virju: Franjo Škaurin, Pero Kolarac, Jakov Maleković i Stjepan Marinčić, a već sljedeće godine i Martin Hunjeta te Mirko Slukić. Deset godina kasnije u društvo se učlanjuju i Jakob Grahovac, Nikola Hanžeković, Stjepan (Stevo) Jakopović, Mio Kranjec, Bolto Kovaček, Martin Kovač, Tomo Petrović, Stjepan Požgaj, Josip Petras, Andro Prelac, Martin Pinter, Makso Renac, Ladislav Turčić, Tomo Vuičić, Petar Vinković i Gjuro Žarković.⁹⁶ Neki od navedenih lugara će godinama raditi u Prekodravlju što je vidljivo iz tablice broj 3.

Iz tablice *Brojno stanje nadlugara i lugara po kotarskim šumarijama Đurđevačke imovne općine u razdoblju od 1885. do 1913. godine*, za 1893. godinu je vidljivo povećanje broja lugara u odnosu na proteklo razdoblje. Ovo povećanje se odnosi na novo zapošljavanje lugara, jer će naredne godine već postojeći lugari potpasti pod kotarsku šumariju Gola, koja je osnovana 1893. godine i djeluje na pet lugarija pa je stoga broj lugara 1894. godine u Novigradskoj šumariji za isti broj manji. Novosnovana šumarija Gola tada ima dva lugara u Goli (Petar Vinković i Martin Parag) i tri lugara u Ždali (Štefan Kranjčić, Josip Kuček i Martin Mihaldinec).

Nakon *Zakona o imovnim općinama u hrvatsko-slavonskoj vojnoj Krajini* iz 1873. godine, 22. siječnja 1894. godine donijet je zakon kojim se uređuje šumarsko tehnička služba kod političke uprave u Kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. Ovim zakonom osnovan je kod zemaljske vlade i odjela za unutarnje poslove poseban Šumarski odsjek s potrebnim osobljem. Županijama su dodijeljeni županijski šumarski nadzornici sa šumarskim vježbenicima kao pomoćnicima, a kotarskim oblastima dodijeljeni su kotarski šumari s vježbenicima i nadlugarima kao pomoćnicima. Prvi puta je ovim zakonom propisano akademsko obrazovanje, dvogodišnja praksa i položen državni ispit za samostalno vođenje šumskog gospodarstva.⁹⁷

Šumari su u 19. i u prvoj polovici 20. stoljeća uživali posebne časti i bili cijenjeni pojedinci među ostalim pukom. Uz već nabrojene uvijete koje su morali zadovoljiti glede zapošljavanja i vođenja šumskih gospodarstava, imali su i neke neobične zabrane. Jedna od tih zabrana je bila i zabrana ženidbe bez odobrenja nadležnih vlasti. Naime, kraljevska zemaljska vlada-odjel za unutarnje poslove, izdao je Naredbu broj: 29430 od 4.8.1893. godine, koja glasi: *Svaki šumarski vježbenik (pripravnik) i šumarski pristav (pomoćnik šumara) namješten kod imovnih obćinah bivše vojne krajine i kod urbarskih posjednika, koji žele stupiti u brak, ima predhodno potražiti propisanim službenim putem dozvolu kraljevske zemaljske vlade, odjela za unutarnje poslove. Šumarski vježbenik i šumarski pristav, koji se ogriješ o ovu naredbu, smatrati će se, da je napustio svoju službu. Oženjeni nemože biti primljen za šumarskog vježbenika i šumarskog pristava. Ova naredba stupa u kriepost danom proglašenja.*⁹⁸

Ovo je bila ciljana naredba, jer je to vrijeme kada nedostaje kvalitetnog šumarskog osoblja (pogotovo hrvatskog) na terenu, šumskih šteta je sve više pa je čuvanje šuma jedna od značajnijih zadaća šumara, a šumare su često i premještali iz jednog mjesta u drugo, odnosno iz jednog kraja zemlje u drugi.

⁹⁵ NANICINI, Dragutin: *Imovne obćine u bivšoj vojnoj krajini*. Zagreb: Knjigotiskara Mirko Supek, 1898., 50.-51.

⁹⁶ <http://sumlist.sumari.hr/188702.pdf>, 96. (2.3.2015.).

⁹⁷ <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god>

⁹⁸ Šumarski list XVII, 10/1893 (1.10.1893.), 438.

Godina	Radno mjesto	Šumske uprave/kotarske šumarije Đurđevačke imovne općine								
		Rača	Novigrad	Belovar	Gjurgjevac	Koprivnica	Gola	Pitomača	Grubišnopolje	Ukupno
1885.	Nadlugar		2	2						4
	Lugar		25	26						51
1886.	Nadlugar									?
	Lugar	20	19	5						44
1887.	Nadlugar									?
	Lugar		18	?	?					?
1888.	Nadlugar									?
	Lugar		18	22	12					52
1889.	Nadlugar									?
	Lugar									?
1890.	Nadlugar		1		2					3
	Lugar	16	11	8	14	8				57
1891.	Nadlugar	1	1		2					4
	Lugar	15	11	7	14	9				56
1892.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	14	11	9	15	12				61
1893.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	19	15	13	17	12				76
1894.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	17	10	12	17	12	5			73
1895.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	11	10	12	11	12	5	7	9	77
1896.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	11	10	12	11	12	5	7	9	77
1897.	Nadlugar	1	1	1	1					4
	Lugar	11	10	11	11	11	5	6	9	74
1898.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	11	10	11	12	11	5	7	7	74
1899.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	10	10	11	11	11	5	6	8	72
1900.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	10	10	11	11	11	5	6	8	72
1901.	Nadlugar	1	1		1					3
	Lugar	10	10	11	11	11	5	6	8	72
1902.	Nadlugar	1	1		1					2
	Lugar	6+5	9+1	10+2	11+3	11	5+1	6+3	5+6	63+21
1903.	Nadlugar	1	1							2
	Lugar	11	10	12	14	11	6	9	11	84
1904.	Nadlugar	1	1							2
	Lugar	11	10	12	14	11	6	9	11	84
1905.	Nadlugar		1	1						2
	Lugar	12	10	10	14	12	5	10	11	84
1906.	Nadlugar		1	1						2
	Lugar	12	10	10	14	12	5	10	11	84
1907.	Nadlugar			1						1
	Lugar	12	10	13	14	12	5	10	11	87
1908.	Nadlugar									?
	Lugar	12	10	?	?	12	5	10	11	?
1909.	Nadlugar									?
	Lugar	12	10	?	?	12	5	10	11	?
1910.	Nadlugar	1	3	5	1	3	1	4		18
	Lugar	12	7	8	11	10	4	4	12	68
1911.	Nadlugar	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	Lugar	?	?	?	?	?	?	?	?	?
1912.	Nadlugar	?	?	?	?	?	?	?	?	?
	Lugar	?	?	?	?	?	?	?	?	?
1913.	Nadlugar	2	4	5	5	4	1	1	1	23
	Lugar	11	7	7	9	9	5	9	11	68

Tablica 2. Brojno stanje nadlugara i lugara po kotarskim šumarijama Đurđevačke imovne općine u razdoblju od 1885. do 1913. godine

IZVOR: Hrvatski šumarski koledar za godine 1885. do 1913.

NAPOMENA UZ TABLICU 2.: Nazivi kotarskih šumarija navedeni su u obliku u kojem su se koristili u ono vrijeme. Godine 1890. kod šumarije Koprivnica je upisano 8 lugara, koji su zapravo lugari šumarije Sokolovac, ali se ista više ne spominje jer je umjesto nje osnovana šumarija Koprivnica. Od 1898. godine ne spominje se više mjesto/lugarija u kojem pojedini lugar radi. Za godine 1889., 1911. i 1912. nema podataka o broju lugara i nadlugara. Također, za godine 1896., 1901., 1903., 1904., 1908. i 1909. nema podataka o broju šumarskog osoblja, već je za te godine dat podatak na temelju prethodne odnosno naredne godine. Za godinu 1902. prvi broj predstavlja broj redovnih lugara, a drugi je broj privremenih lugara (pripravnik). Od godine 1910. spominju se lugari I. i II. reda.

Zakonom od 26. ožujka 1894. godine, uređuje se stručna uprava i šumsko gospodarenje u šumama stojećima pod osobitim javnim nadzorom. Zakonom je propisano da se šumama većim od 100 jutara mora upravljati i gospodariti prema gospodarskim osnovama, a šumama ispod 100 jutara površine gospodarskim programom. I gospodarsku osnovu i gospodarski program mogu izrađivati samo potpuno osposobljeni šumarski stručnjaci.⁹⁹

Ubrzo nakon ovog zakona, 25. travnja 1894. godine, donijet je zakon *O uređenju zemljišnih zajednica* koji sadrži propise o gospodarenju šumama, o korištenju prihoda iz njih, a naročito izvanrednog prihoda uz strogo provođenje potrajnog gospodarenja.¹⁰⁰

Zakon o šumama koji se do 1894. godine primjenjivao, bio je austrijski Zakon od 3. prosinca 1852. godine. Taj se zakon od 1. siječnja 1858. godine primjenjuje i na civilnu Hrvatsku, a 1860. godine i na Vojnu krajinu i tek je zakonom od 22.1.1894. godine u potpunosti stupio na snagu. Zakon o šumama ostao je važeći sve do 1929. godine, kada na snagu stupa novi jugoslavenski Zakon o šumama od 21.12.1929.

Propašću Austro-Ugarske Monarhije, šumarska struka je tražila da šumama na hrvatskom teritoriju gospodari isključivo hrvatski dio novoosnovane Kraljevine SHS. Međutim, šumari u tome nisu uspjeli pa se vrhovna uprava tih šuma nalazila u tadašnjem Ministarstvu šuma i rudnika u Beogradu.¹⁰¹

Naredbom Ministarstva šumarstva i rudnika 4.5.1922. godine podržavljena je uprava imovnih općina, a u pravo vlasništva se nije diralo. Na nivou imovne općine je gospodarstveni ured (tada je na čelu ĐIO Gustav Lach, kraljevski šumarski nadsavjetnik), kojemu su podređene kotarske šumarije Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar, Rača, Gola, Pitomača i Grubišno Polje.¹⁰²

Na području Hrvatske i Slavonije je 1.1.1925. godine izvršena nova organizacija šumarstva s tri vrste šumarske uprave: političke oblasti (zagrebačka, primorsko-krajiška, osječka i srijemska), uprava državnih šuma (direkcije u Zagrebu, Vinkovcima i Sušaku) te direkcije šuma imovnih općina. Kod zagrebačke političke oblasti djeluju sreski šumarski referenti: u Ivancu s 1.870 jutara šuma zemljišnih zajednica i 19.122 jutara privatnih šuma, u Križevcima s 27.010 jutara šuma kod zemljišnih zajednica i 12.127 jutara privatnih šuma, u Ludbregu s 5.518 jutara šuma kod zemljišnih zajednica i 9.354 jutara privatnih šuma i u Varaždinu. Pri direkciji državnih šuma u Zagrebu djeluju šumske uprave Sokolovac i Pitomača, a kod direkcije šuma imovne općine đurđevačke djeluju šumske uprave Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar, Rača, Gola, Pitomača i Grubišno Polje.¹⁰³

Zakonom o nazivu i podjeli kraljevine na upravna područja od 3.10.1929. godine dolazi do promijenjene naziva države i do novog teritorijalnog preustroja. Ovim zakonom Prekodravlje je potpalo pod kotar Koprivnicu u Savskoj Banovini, a novim *Zakonom o šumama* od 21.12.1929. godine (stupio na snagu 1.6.1930.), šume Prekodravlja potpadaju pod nadležnost šumarije Koprivnica, čime šumarija Gola prestaje s radom.¹⁰⁴

Osnutkom Banovine Hrvatske 1939. godine, šume su izuzete iz kompetencije Ministarstva šuma i rudnika kao vrhovne uprave. Početkom Drugoga svjetskog rata područje đurđevačke imovne općine pripada pod Nezavisnu Državu Hrvatsku, a šume koje se danas nalaze na području Prekodravlja ponovo spadaju pod upravu šumarije Gola.

Tijekom rata je 9. svibnja 1944. godine osnovano *Povjereništvo šumarstva i šumske industrije* kao najviši organ za šumarstvo u Hrvatskoj. Isto je Povjereništvo svojom okružnicom broj 409, 20. travnja 1945. godine dalo smjernice o preuzimanju organizacije šumarstva te se osnivaju ispostave kotarskih narodno-oslobodilačkih odbora (KNOO). Tako su osnivane šumarije kao ispostave Odjela za poljoprivredu i šumarstvo KNOO i to: Đurđevac, Gola, Koprivnica, Novigrad Podravski, Pitomača, Repaš i

⁹⁹ <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god>

¹⁰⁰ <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god>

¹⁰¹ <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god>

¹⁰² MARINOVIĆ, Milan: Šumarstvo naše države. Zagreb: Hrvatski štamparski zavod, 1923., 24.

¹⁰³ NENADIĆ, Gjuro: *Borošičev šumarsko-lovački kalendar za 1926. godinu*. Zagreb: Gjuro Nenadić, 1925. 356.-364.

¹⁰⁴ https://hr.wikipedia.org/wiki/Kraljevina_Jugoslavija

Sokolovac. Dana 10. studenog 1945. godine, osnovano je Zemaljsko šumsko poduzeće Hrvatske (ZEM-ŠUMPOH) s iskorištavanjem i preradom drveta u nadležnosti Ministarstva industrije.¹⁰⁵

Nakon Drugoga svjetskog rata vlasnički odnosi u području šumarstva riješeni su 17. travnja 1947. godine, kada Sabor NR Hrvatske donosi *Zakon o proglašenju imovine zemljišnih zajednica i njima sličnih zajednica, te krajiških IO narodnom imovinom* (NN 36/1947.). Tim datumom završava postojanje imovnih općina, a šume i šumska zemljišta prelaze u nadležnost Ministarstva poljoprivrede i šumarstva. Šume se svrstavaju u tri kategorije i to prema značaju: šume saveznog, republičkog i lokalnog značaja. Sve tri kategorije šuma iskorištavane su prema *vlastitom* ili *općedržavnom planu*. Iste godine (6.8.1947.) osniva se Šumsko gospodarstvo »Garjevica« u Bjelovaru (jedno od osam novoosnovanih šumskih gospodarstava u NR Hrvatskoj) i od tada pa nadalje svakih nekoliko godina dolazi do reorganizacija šumarstva uzrokovanih promjenama u političkoj, administrativnoj i privrednoj upravi države, a najmanje zbog samih potreba šumarstva. Godine 1948. djelatnost iskorištavanja se izdvaja iz djelatnosti šumarija i prelazi pod nadležnost drvne industrije. Već sljedeće godine (27.6.1949.) ukidaju se Šumska gospodarstva i osnivaju se lokalna šumska gospodarstva kao privredna poduzeća na teritoriju pripadajućeg kotarskog narodnog odbora Koprivnica. Osim u Koprivnici, gdje je osnovano poduzeće »Kalnik«, osnovana su nova poduzeća i u Bjelovaru (»Garjevica«) te Virovitici (»Bilo Gora«). Nije prošlo dugo vremena pa se već 1. srpnja 1950. godine ponovno organiziraju velika gospodarstva (»Garjevica« u Bjelovaru) kao iz 1947. godine u koje šumarije ulaze kao teritorijalne jedinice za neposredno upravljanje šumama. Tada su osnovane šumarije: Koprivnica, Repaš, Đurđevac i Pitomača. Naredne, 1951. godine, odlukom Privrednog republičkog savjeta o ujedinjavanju svih općenarodnih šuma pod jednim rukovodstvom, reorganizira se gospodarenje šumama zbog nejedinstvenosti i neuravnoteženosti rukovođenja šumama prema značaju. Tada je provedena i nova organizacija šumarija te šumska gospodarstva prestaju biti privredna poduzeća, odnosno postaju ustanove sa samostalnim financiranjem pod rukovodstvom Glavne uprave za šumarstvo. Iste godine ukinuta je šumska milicija, koja je čuvala šume od 1948. godine. Iduće 1952. godine, ukida se Glavna uprava za šumarstvo pa šumska gospodarstva postaju samostalna, najprije kao poduzeća, a zatim kao ustanove sa samostalnim financiranjem. Godine 1954., Izvršno vijeće NRH donijelo je Uredbu o ukidanju šumskih gospodarstava i Uredbu o osnivanju šumskih inspektorata, kao organa uprave za šumarstvo Sekretarijata za poslove narodne privrede NRH. Šumarije postaju kotarske privredne ustanove sa samostalnim financiranjem, ponovno se ukidaju velika gospodarstva iz 1947. i 1950. godine, a kontrolu zakonitosti i stručni nadzor vršio je kotarski šumarski inspektor.¹⁰⁶

Godine 1955. slijedi uvođenje kolektivnog načina upravljanja šumarijama, obzirom da su se ustalile kao samostalne ustanove. Upravni odbor šumarije tada čine dva predstavnika kolektiva šumarije i četiri predstavnika vlasti (narodnih odbora), a sedmi član je upravitelj šumarije.¹⁰⁷

Godinu dana kasnije, potpuno se odvaja iskorištavanje šuma iz šumarstva i prelazi u DIP-ove koji su bili dužni izvoditi sve vrste sječa, dok su se šumarije bavile uzgojnim radovima, zaštitom šuma, rasadničkom proizvodnjom i stručnim nadzorom u sječinama koje su izvodili DIP-ovi. Iduće 1958. godine, osnovan je Fond za unapređenje šumarstva (FUŠ) koji je omogućio prelijevanje sredstava iz šumarstva većim dijelom na krška područja, a manjim dijelom u drvenu industriju. Godine 1961. ponovo se osnivaju šumska gospodarstva (sada kao privredne organizacije s radničkim samoupravljanjem) u Bjelovaru, Križevcima, Koprivnici i Daruvaru na temelju Osnovnog zakona o šumama iz 1961. godine. Šumska gospodarstva su prema tom zakonu osnovana na temelju prirodnih i ekonomskih uvjeta. Tako osnovano *Poljoprivredno-šumsko gospodarstvo Koprivnica* sa *Sektorom poljoprivrede* i *Sektorom šumarstva* već 1964. godine razdvaja svoj sektor šumarstva na Pogon za šumarstvo Koprivnica i Pogon za šumarstvo Đurđevac. U sastavu tadašnjeg đurđevačkog Pogona djelovala je i Šumarija Đurđevac,

¹⁰⁵ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 387.-392.; Šumarski list LXXIX, 11-12/1955 (11.-12.1955.), 503.-517.

¹⁰⁶ Šumarski list LXXIX, 11-12/1955 (11.-12.1955.), 503.-517.

¹⁰⁷ Za vrijeme kad je bio predsjednik skupštine općine Molve, autorov daljnji rođak Ivan Ištvan je bio član upravnog odbora šumarije Repaš.: Šumarski list LXXIX, 11-12/1955 (11.-12.1955.), 503.-517.

koja je gospodarila šumama koje se danas nalaze na području Općine Virje. Iste godine dolazi do spajanja Šumskih gospodarstava Bjelovar, Daruvar i Križevci u novo Šumsko-poljoprivredno gospodarstvo »Mojica Birta« Bjelovar. Nakon četiri godine (1970.), ŠG Koprivnica i ŠG »Mojica Birta« Bjelovar osnivaju *Združeno šumsko poduzeće Bjelovar*, a 1974. godine na temelju Ustava, osnivaju se u okviru šumskih gospodarstava osnovne organizacije udruženog rada (OOUR-i), osim u Koprivnici i Đurđevcu gdje OOUR-i postaju Pogoni za šumarstvo, a šumarije Radne jedinice. Godine 1975. osnovana je Poslovna zajednica šumarstva i drvne industrije Bjelovar, u čiji sastav su ušla šumska gospodarstva Bjelovar, Koprivnica i Varaždin, a 1. rujna 1981. godine ŠG Koprivnica ulazi u sastav SOUR Bilokalnik Koprivnica. Nakon donošenja Zakona o šumama SR Hrvatske (NN 54/83.) od 23.12.1983. godine, šumama na području Prekodravlja od 1. siječnja 1985. godine upravlja Šumsko gospodarstvo »Mojica Birta« Bjelovar, OOUR za uzgajanje i zaštitu šuma Koprivnica i OOUR za iskorišćivanje šuma Đurđevac.¹⁰⁸

Zakonom o šumama od 5. listopada 1990. godine Sabor Republike Hrvatske osniva jedno javno poduzeće za obavljanje djelatnosti gospodarenja šumama i šumskim zemljištima u državnom vlasništvu. Temeljem čl. 7. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN 41/90.) osnivaju se »Hrvatske šume« - javno poduzeće za gospodarenje šumama i šumskim zemljištima u Republici Hrvatskoj, p.o. Zagreb, a prema čl. 43. spomenutog Zakona Poduzeće za šume počinje s radom 1. siječnja 1991. godine. Prema čl. 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o šumama (NN 13/02.) javno poduzeće »Hrvatske šume« p. o. Zagreb preoblikovano je u trgovačko društvo. Shodno tome, od 8. travnja 2002. godine u RH djeluju »Hrvatske šume« d.o.o. u vlasništvu Republike Hrvatske sa sjedištem u Zagrebu. Tvrtka je organizirana na tri razine s Direkcijom u Zagrebu, 16 Uprava šuma Podružnica i 169 šumarija.¹⁰⁹ Od 1. siječnja 2019. godine, osnovana je i sedamnaesta Uprava šuma Podružnica Slatina. Ova je Podružnica nastala spajanjem šumarija Suhopolje i Virovitica iz UŠP Bjelovar; Pitomača iz UŠP Koprivnica te šumarija Čačinci, Čeralije, Slatina i Voćin iz UŠP Našice.

1.3. Privatne šume nakon II. svjetskog rata

Privatnim šumoposjednicima od II. svjetskog rata do 2006. godine u gospodarenju i unapređenju stanja u njihovim šumama pomažu djelatnici šumarija na čijem području su se te šume nalazile.

U svrhu unapređenja šuma u privatnom vlasništvu na području tadašnje općine Đurđevac, Narodni odbor istoimene općine osnovao je 23. veljače 1963. godine *Fond za unapređenje šuma u građanskom vlasništvu* s pravilima fonda. Cilj fonda bio je unaprijediti privatne šume kroz njihov uzgoj i umjereno iskorištavanje. Prihode fonda su činili doprinosi vlasnika šuma s područja općine Đurđevac od sječe drvne mase za prodaju ili otuđivanje. Doprinos nije bio obvezujući ukoliko se posječena drvna masa koristila za vlastite potrebe ili darovanja za društveno korisne svrhe. Upravni odbor fonda koji raspolaže sredstvima, Općina može koristiti za unapređenje privatnih šuma, za stručne inspekcijske nadzore, za suzbijanje biljnih bolesti i štetnika te za ostale troškove fonda. Naročitu pozornost šumarsko osoblje mora voditi o neobraslom šumskom zemljištu, koje treba privesti određenoj kulturi.¹¹⁰

Godine 2006., Uredbom Vlade RH, osnovana je Šumarska savjetodavna služba koja preuzima ovlasti nad privatnim šumama s ciljem unapređenja njihovog stanja. Izmjenom Zakona o šumama (Narodne novine 124/2010.) ukida se Šumarska savjetodavna služba, a trgovačko društvo Hrvatske šume d.o.o. dužno je za šume šumoposjednika obavljati sve Zakonom određene radnje. Izmjenama zakona o Poljoprivrednoj savjetodavnoj službi, 11. prosinca 2013. godine, poslovi unapređenja gospodarenja šumama i šumskim zemljištima iz Hrvatskih šuma prelaze u nadležnost spomenute službe, a zakonom od 14. veljače 2018. godine u nadležnosti su Hrvatske poljoprivredno-šumarske savjetodavne službe. Novim zakonom o prestanku važenja Zakona o Hrvatskoj poljoprivredno-šumarskoj savjetodavnoj službi od

¹⁰⁸ Šumarski list LXXIX, 11-12/1955 (11.-12.1955.), 503.-517.

¹⁰⁹ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 270.-276.; Osnova gospodarenja za Gospodarsku jedinicu »Đurđevački Peski« 1.1.2017. – 31.12.2026.

¹¹⁰ Glas Podravine XV, 9 (23.2.1963.), 1.

12. prosinca 2018. godine, ova savjetodavna služba prestaje s radom 1. siječnja 2019. godine, a poslovi vezani uz šume šumoposjednika prelaze u nadležnost Ministarstva poljoprivrede.¹¹¹

2. ŠUMARSTVO PREKODRAVLJA

2.1. Šumarija Gola

Prekodravlje svojim prirodno – geografskim položajem spada u gornju hrvatsku Podravinu, kao tipični panonski pridravski kraj u sjeverozapadnoj Hrvatskoj. Veliki utjecaj na oblikovanje današnjeg izgleda reljefa i prostora Prekodravlja imala je rijeka Drava koja je čestim plavljenjima tijekom proljetnih i jesenskih mjeseci usijecala svoje korito te meandrirajući nosila šljunak i pijesak na svoje obale. Bogatstvo tih nanosa i regulacija rijeke podizanjem obrambenih nasipa, omogućili su krajem 18. stoljeća i prva naseljavanja u neposrednoj blizini rijeke te prva iskorištavanja tih nanosa u poljoprivredne svrhe. Uz već postojeće čistine, krčile su se šume i podizale nastambe za boravak ljudi i stoke na tzv. konacima.¹¹²

Prekodravlje (*Repaš waldung*) je kroz povijest bio interesantan dio hrvatske teritorijalne pripadnosti mnogim osvajačima. Često osvajano od raznih naroda i predmetom mnogih rasprava o pripadnosti na carskim i kraljevskim dvorovima. Godine 1751. županija Šomoška (Somogy megye) iz Ugarske traži da se Prekodravlje pripoji Ugarskoj, međutim carica Marija Terezija donosi odluku kojom 1753. godine Prekodravlje pripaja Đurđevačkoj pukovniji.¹¹³

No, to nije bilo i konačno rješenje, jer su se i nadalje nastavili prijepori oko pripadnosti Prekodravlja jednoj ili drugoj zemlji. Konačno je, temeljem *Spomenice dra Matije Lisičara* naručene od dr. Ferde



Slika 4. Položaj Prekodravlja (Gotalovo, Gola, Ždala, Repaš) te granice gospodarskih jedinica s prikazom šumskih površina u Koprivničko-križevačkoj županiji (kartu izradio: Davor Šalamon, UŠP KC, svibanj 2019.).

¹¹¹ www.nn.hr

¹¹² FELETAR, Dragutin; FELETAR, Petar: *Prirodna osnova kao čimbenik naseljenosti gornje hrvatske Podravine*. // Podravina 13/2008., Koprivnica: Meridijani, 2008., 167.-212.

¹¹³ VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnja*: Hrvatski institut za povijest, Zagreb – 2003., 42.



Slika 5. Šumske površine u Prekodravlju i oko naselja Ždala na prvoj vojnoj karti (Jozefinska izmjera 1763.-1787.) Austrijskog carstva (www.mapire.eu).

Šišića, a prema odluci pariške Mirovne konferencije u prosincu 1919. godine, Prekodravlje pripojeno Kraljevini SHS. Tom odlukom Kraljevini SHS pripojeno je 10909 jutara i 231 hvat zemlje (uključujući i šume) sa 736 kuća i 4744 stanovnika.¹¹⁴

O stanju šuma u prošlosti na području Prekodravlja saznajemo iz opisa Jozefinske karte iz 1782. godine, gdje za šume i prostor Prekodravlja stoji: »Veliki potez zemlje između jarka Ždale i rijeke Drave, od kojeg najveći dio leži u 4. sekciji, naziva se Repaš i obrastao je i u ovoj i u 4. sekciji visokim stablima i gustim grmljem. U njemu se nalaze razna, dijelom i ponešto povišena iskrčena korisna šumska zemljišta, koja ipak većinom, kao i cijeli Repaš, budu poplavljena svake godine dva, pa i tri puta....

... u takozvanom Repašu, kako se zove cijeli kraj između Drave i jarka Ždale, šume se većinom sastoje od žbunja pomiješanog s rijetkim visokim stablima i ispresijecane su, kao i cijeli spomenuti kraj, jarcima i potočićima.

Takozvana šuma Repaš obrasla je gustim stablima i gusto zarasla žbunjem i mladim drvećem. Udubljenja i močvare koje se u njoj nalaze vidljive su po duljini i širini, kao i veze između njih koje idu jarcima. Kroz šumu se izvan tih označenih mostova i putova nigdje ne može proći.

Kod opisa sela Ždala stoji: Leži vrlo nisko, tik na granici s Kraljevinom Ugarskom. Selo se ne može vidjeti prije no što se dođe na 200 koraka od njega jer čini samo malo, iskrčeno mjesto u šumi. Osim njega nema, međutim, više niti jednog sela. Cijeli taj veliki komad zemlje između jarka Ždale, koji se u 8. sekciji opet izliva u Dravu, i same Drave zove šuma Repaš. Šuma ima, međutim-kako je vidljivo na planu-znatno velike iskrčene i iskoristive krčevine te dijelom i zimi nastanjene konake ili staje za stoku.«¹¹⁵

¹¹⁴ KOLAR, Mira: *Granica na Dravi od 1848. do 1919. godine.* // *Ekonomika i ekohistorija* 7/2011, Koprivnica: Meridijani, 2011., 90.-91.

¹¹⁵ VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnija:* Hrvatski institut za povijest, Zagreb – 2003., 107.-166.

Šumu Repaš je dobio Varaždinski generalat u zamjenu za šumu koja mu je 1762. godine oduzeta i dana gradu Petrinji. U Repašu su se privatni posjedi izmjerili i na njih se imao narod naseliti. U toj šumi nijesu smjeli sjeći dubeća stabla, već su se smjele upotrebljavati samo izvale. U njoj kožari više nijesu smjeli guliti stabla za koru, već su smjeli sabirati samo šišku, pa kupiti od privatnika stabla za gulenje kore za strojenje kože. Šuma je imala dobiti i svog upravitelja.¹¹⁶

Upravo iz tog vremena imamo detaljniji opis šume Repaš, jer je 10.4.1769. godine komisija Varaždinskog generalata sastavila dokument o stanju cijelog tog područja,¹¹⁷ u kojem između ostalog stoji: da se šume nalaze dijelom u nizinskom, a dijelom u močvarnom području, a najveći dio koji je nenaseľen naziva se Repaš. Šuma se nalazi s druge strane Drave. Dio je nizinski, močvaran i često plavljen. U tim šumama ima uglavnom starog hrasta, bijele bukve, a može se naći i nešto crnogorice, lipe i šikara.¹¹⁸

Sukobi između stanovnika grada Petrinje i vlasti Vojne krajine trajali su od 1753. godine, kada je Petrinja izdvojena iz Varaždinskog generalata i pripojena Banskoj krajini. Stanovnici Petrinje su tada već tri godine imali u posjedu šumu u neposrednoj blizini sela Taborište (kupljena 1750.), šumu *Plan-dište* nedaleko od Hrastovice, šumu *Trsje* kod Mošćenice, a kasnije i šumu zvanu *Brestje*. Godine 1822. dobili su Petrinjci od cara Franje I. na dar i šumske površine *Klupice*, *Matičev jarak*, *Parnice* i *Medmostmi*. Cijeli taj šumski posjed s vremenom je nazvan šuma Kotar (Petriņianer Communitáts Walde Kottar). Vojne vlasti su im negirale posjedovanje tih šuma (šuma Kotar) pa su se Petrinjci još 3.6.1761. godine žalili banu radi velikih šteta u šumama. Spor je obnovljen 1803. i 1806. godine na štetu Petrinjaca s jednim od nekoliko zaključaka: *Petrinskomu se magistratu u obće poriče da je ikad imao samostalnu upravu nad šumom Kotar*. U vrijeme kada je načelnik Petrinje major Josip Plavšić, dolazi do aktualizacije tog pitanja, jer on opovrgava prijašnje odluke vezane uz šumu Kotar, obzirom da je u gruntovnici šuma upisana kao vlasništvo petrinjskog komuniteta (Petriņianer Communitaet). On predmet šalje na rješavanje zagrebačkoj Generalkomandi, a ova Ministarstvu rata u Beč, koje predmet vraća *donjoaustrijskoj financijskoj prokuraturi*, gdje je radio Franjo Žigrović, Jelačićev prijatelj te jedan od vodećih inicijatora u rješavanju urbarijalnog pitanja u Hrvatskoj 1848. godine. Žigrović je 25.12.1863. godine donio rješenje po kojemu je šuma Kotar vlasništvo petrinjske gradske općine i kojom može nakon dugo vremena samostalno raspolagati.¹¹⁹

Varaždinski generalat je dobio šumu Repaš kao teritorijalnu kompenzaciju za Petrinju što je usko povezano s formiranjem obrane u Vojnoj krajini u to vrijeme.¹²⁰

Prethodno je u povijesnom dijelu navedeno da je šumama Prekodravlja od osnivanja Đurđevačke imovne općine, odnosno šumske uprave Virje (kasnije šumarija Novigrad) upravljala spomenuta šumska uprava sve do 1893. kad je osnovana šumarija Gola.

Da se repaškim šumama odavno gospodarilo i brinulo govori nam zapis u Narodnim novinama iz 1864. godine, u kojem nepoznat lugar govori o velikoj zmiji koju se spremaju ubiti: *Jedan lugar pripovijedaše da je u preko-dravskoj šumi vidio zmiју do 5 hvatih dugu (1 hvat=1,9 m), koja pod niekom kladom stanuje; te se spravlјaju, da će koi dan više njih ići, da to strašilo ubiju*.¹²¹

¹¹⁶ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 377.

¹¹⁷ Moguće je s tim datumom Varaždinski generalat i preuzeo šumu Repaš.

¹¹⁸ ROKSANDIĆ, Drago: *Drava u očima Jozefinista*. // Ekonomska i ekohistorija 7/2011, Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2011., 27.-28.

¹¹⁹ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Kratak osvrt na povijest šuma Hrvatske i Slavonije*. // Ekonomska i ekohistorija 4/2008., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2008., 88.-91.; Šumarski list XIV, 7/1890 (1.7.1890.), 291.-294.; GOLEC, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matrica hrvatska u Petrinji i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«-Zmajski stol u Sisku, 2014., 291.-301.

¹²⁰ Više o tome u ROKSANDIĆ, Drago: *Drava u očima Jozefinista*. // Ekonomska i ekohistorija 7/2011, Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2011., 25.-30.

¹²¹ Narodne novine XXX, 199/1864 (1.9.1864., 2. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).



Slika 6. Središte Gole pred kraj 19. stoljeća, u vrijeme kada je osnovana šumarija Gola. Sasvim lijevo, pri dnu je potpis upravitelja šumarije Gola, Lea Kaderžaveka. Razglednicu uz Lea potpisuju župnik Ivan Čvaličar te učitelj Matija Iverović (razglednica iz zbirke Zvonimira Ištvana, Molve).

Godine 1878. spominje se Bolto Crkvenac iz Novigrada Podravskog kao lugar u Goli, koji je već 1880. godine pretplatnik tadašnjeg šumarskog lista,¹²² a sljedeće godine i lugari: Mijo Novak, Stjepan Blažeković, Jozo Petras, Boltek Kovaček, Jozo Kuček i Boltek Crkvenac (Bolto Crkvenac).¹²³ Spomenuti lugari su u šumskom predjelu Štvanja posadili svaki po 50 *pirovnih* hrastovih sadnica u proljeće 1879. godine.¹²⁴

I ostali lugari Đurđevačke imovne općine zasadili su *pirovna*, odnosno *svadbena stabla*.¹²⁵ Tako je lugar Benedikt Lauš u Širinama posadio 50 sadnica hrasta, a lugari Gjuro Bazijanec, Martin Fuček, Gjuro Dorčec i Boltek Lebinac svaki po 100 sadnica hrasta u šumskom predjelu Seča. Josip Dečina je u predjelu Lepa greda zasadio 50 sadnica hrasta, a lugari Andro Smrček, Martin Kos, Matija Frainić i Martin Predragović svaki po 200 sadnica hrasta u predjelu Banovbrod II. U predjelu Duga greda, lugar Boltek Vinković zasadio je 53 sadnice hrasta i 5 crnog bora. U Šalovici je Ignac Galović zasadio 40 hrastova, 15 lipa i 4 jablana. Kotarski šumar Zobundjia zasadio je u Šandrovcu 110 krimskih jela, a lugar Martin Hunjet 50 ariša i omorika.¹²⁶

Osim u šumama pojedinih šumskih predjela, *pirovna* stabla su sađena i u nekim našim mjestima oko škola, crkvi, zgrada općina ili šumarija, a ova aktivnost je zabilježena u šumarskom listu. Na području Prekodravlja su tako 1879. godine, zasađena u Goli 8 i u Gotalovu 4 divlja kestena. I u drugim mjestima

¹²² MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 192.; Šumarski list IV, 3/1880 (1.7.1880.), 145.

¹²³ Šumarski list IV, 1/1880 (1.1.1880.), 34.

¹²⁴ Šumarski list IV, 1/1880 (1.1.1880.), 34.

¹²⁵ Svatbena (svadbena) stabla, pirovna ili pirna stabla su stabla koja su se sadila u spomen na srebrni pir (25 godina braka) cara Franje Josipa I. i carice Jelisave, koji je obilježen 24. travnja 1879. godine. Inicijativu o sadnji takvih stabala dalo je ravnateljstvo Austrijskog državnog šumarskog društva, a u Hrvatskoj je tu ideju podržao gospodarstveni odbor II. banske imovne općine na svojoj sjednici održanoj 26. ožujka 1879. godine.: Šumarski list III, 4/1879 (1.10.1879.), 225.-226., Šumarski list III, 2/1879 (1.4.1879.), 90.-91.

¹²⁶ Šumarski list IV, 1/1880 (1.1.1880.), 34.



Slika 7. Karta revira Štvanja u Repašu iz 1920. godine, tadašnje šumske uprave u Goli (arhiva šumarije Repaš).

tadašnje koprivničke podžupanije zasađena su *svadbena* stabla. Tako su u Peterancu zasađena 24 kestena, u Drnju 10, Sigecu 6, Hlebinama 4, Đelekovcu 8, Botovu 2 i u Torčecu 4 kestena. U Sokolovcu je pred župnim stanom, pokraj ceste i ispred škole zasađeno 8 kestena i 14 lipa, a u mjestu Mala Mučna 4 kestena i 12 tisa.¹²⁷ Ovo su vrlo važni podaci o sadnji sadnica, jer na taj način možemo ustanoviti starost još eventualno preostalih stabala.

Godine 1890., službu nadlugara u Goli obnaša Stjepan Jakopović dok su službujući lugari u to vrijeme u Goli Martin Parag, a u Ždali Mijo Furdek, Martin Mihaldinec i Andrija Gačeša. Ovakvo stanje zaposlenih je zadržano i naredne 1891. godine, a 1892. godine na području Prekodravlja šumarsku djelatnost obavljaju: nadlugar Stjepan Jakopović u Ždali, lugar Tomo Vuičić u Goli te Mijo Furdek, Šandor Pocek i Martin Parag kao lugari u Ždali. Godine 1893. Tomo Vuičić i Martin Parag su lugari u Goli te Petar Vinković, Josip Kuček i Bolto Lukačin lugari te nadlugar Stjepan Jakopović u Ždali. Stjepan Jakopović je bio nadlugar u Goli od 1890. do 1891. godine (vjerojatno i prije 1890. godine, jer je član Hrvatskoga slavonskoga šumarskoga društva postao još 1886. godine, a pretplatnik Šumarskog lista još 1880. godine), a od 1892. godine u Ždali i definitivno je bio *prvi* prije Kadeřaveka u svojstvu *upravitelja* Prekodravskih, odnosno znamenitih Repaških šuma.¹²⁸

Kao jedan od petnaestorice darovatelja za novi crkveni barjak župe Ždala 1891. godine, spominje se carski i kraljevski lugar u miru Mijo Vitelić.¹²⁹

¹²⁷ Šumarski list IV, 1/1880 (1.1.1880.), 44.

¹²⁸ Hrvatski šumarski koledar za godine 1890. do 1893.

¹²⁹ Varaždinski viestnik II, 39/1891 (26.9.1891.), 3.

Slika 8. Popis članova Hrvatskog slavonskog šumarskog društva iz imovne općine đurđevačke u 1893. godini, gdje se prvi put spominje Kotarska šumarija VI Gola (Šumarski list XVII, 6/1893 (1.6.1893.), 258.).

Imovna općina gjurgjevačka, Belovar.	
Šumarija Novigradska br. 1.	Renac Mile, 1890.
Jakopović Stevo, 1886.	Slukić Mirko, 1888.
Križevčan Franjo, 1891.	Sović Gjuro, 1890.
Kalanja Gjuro, 1891i	Vuičić Niko, 1887.
Kaladžić Marko, 1889.	
Krančić Stefan, 1893.	
Prelac Andro, 1888.	
Slukić Mirko, 1888.	
Vuičić Mirko, 1888.	
Šumarija br. 5 Koprivnica.	Šumarija br. 4. Belovar.
Bazianec Gjuro, 1887.	Barić Mijo, 1892.
Benac Mile, 1890.	Gačesa Andro, 1889.
Betlehem Gjuro, 1887.	Habuzin Filip, 1893.
Hunjata Martin, 1888.	Kodumilo Ignjac, 1892.
Jaić Jovo, 1891.	Kralić Ivan, 1892.
Kaladžić Marko, 1889.	Mikulin Filip, 1889.
Matiašević Niko, 1888.	Tandarić Gjuro, 1892.
Prelac Andro, 1886.	Vlaković Niko, 1892.
	Šumarija br. 2 u Rači.
	Kot. šum. Gola VI.
	Parag Martin, 1893.

Već je ranije u tekstu spomenuto povećanje broja lugara 1893. godine, što je vidljivo iz tablice br. 2. *Brojno stanje nadlugara i lugara kotarske šumarije Novigrad Podravski u Virju u razdoblju od 1885. do 1913. godine.* Ovo povećanje je posljedica novog zapošljavanja lugara, jer će naredne godine već postojeći lugari potpasti pod kotarsku šumariju Gola.

Novom reorganizacijom Imovne općine 1893. godine, osnovana je šumarija Gola, koja djeluje na pet lugarija pa je stoga broj lugara 1894. godine u novigradskoj šumariji za isti broj manji. Novoosnovanoj šumariji Gola tada je na čelu upravitelj Leon (Leo) Kadeřavek uz nadlugara Stjepana Jakopovića, dva lugara u Goli (Petar Vinković i Martin Parag) i tri lugara u Ždali (Štefan Kranjčić, Josip Kuček i Martin Mihaldinec).

Članovima Hrvatsko-slavonskog šumarskog društva iste su godine (1893.) postali i prekodravski lugari Martin Parag te Stjepan Krančić (Štefan Kranjčić).¹³⁰

Šumarija Gola gospodari šumama Prekodravlja zaključno s 31.5.1930. godine, kada novim Zakonom o šumama (21.12. 1929., a stupa na snagu 1.6.1930.) ove šume potpadaju pod šumariju Koprivnica. To je vidljivo iz knjige Šumsko gospodarstvo imovnih opština (Baranac, 1933.), gdje se navode šumske uprave đurđevačke imovne općine u 1930. godini s površinom te brojnim stanjem šumarskog osoblja, međutim ne spominje se šumarija (šumska uprava) Gola. U popisu Baranac navodi šumarije: Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar, Nova Rača, Pitomača i Grubišno polje s ukupnom površinom od 45.675,21 hektara. Svaka šumarija ima upravitelja osim šumarije Pitomača u kojoj tu dužnost obavlja nadlugar. Također, svaka šumarija ima po dva *zvaničnika* (činovnika), osim šumarije Đurđevac koja ima tri te šumarija Grubišno polje koja ima jednog zvaničnika. Istovremeno, u Koprivnici je 16 lugara, u Novigradu 9, Đurđevcu 13, Bjelovaru 12, Novoj Rači 10, u Pitomači 13 te u Grubišnom Polju 10 lugara. Ranijih godina su šumarije Koprivnica, Đurđevac i Rača imale i po jednog pripravnika, kao pomoćnike upravitelja, ali su radi štednje ta radna mjesta ukinuta.¹³¹

Šumarija Gola se ne spominje niti u *Zborniku šumarskih zakona i propisa* iz 1932. godine, u kojem se navodi sedam šumskih uprava Direkcije šuma đurđevačke imovne općine Bjelovaru i to: Bjelovar, Đurđevac, Grubišno Polje, Koprivnica, Novi Grad, Pitomača i Rača.¹³²

¹³⁰ Šumarski list XVIII, 12/1894 (1.12.1894.), 560.

¹³¹ BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 55.

¹³² BOROŠIĆ, Josip; SARNAVKA, Roman: *Zbornik šumarskih zakona i propisa*. Zagreb: Ministarstvo šumarstva i rudnika, 1932., 177.

Ime i prezime lugara	1890.		1891.		1892.		1893.		1894.		1895.		1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		1901.		1902.		1903.		1904.		1905.		1906.		1907.		1908.		1909.		1910.		1911.		1912.		1913.									
	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Gola	Ždala	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek	Prek												
Martin Parag	♦		♦				♦	♦		♦		♦		♦			♦	♦	♦	♦																																				
Mijo Furdek		♦		♦		♦																																																		
Martin Mihaldinec		♦		♦						♦				♦			♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦							
Andrija Gačeša		♦		♦																																																				
Tomo Vuičić					♦		♦																																																	
Šandor Poček						♦																																																		
Petar Vinković								♦	♦			♦		♦																																										
Josip Kuček									♦		♦		♦		♦			♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦					
Božo Lukačin									♦																																															
Štefan Kranjčić										♦		♦		♦				♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦	♦					
Štefan Čore																																																								
Mijo Pomper																																																								
Janko Grčić																																																								
Antun Skrllec																																																								
Petar Sinjeri																																																								
Vid Mihaldinec																																																								
Stjepan Danko																																																								

Tablica 3. Lugari u Prekodravlju po godinama i mjestima službovanja u razdoblju od 1890. do 1913. godine

IZVOR: Hrvatski šumarski koledar za godine 1885. do 1913., Šumarski list 1885.-1913.

NAPOMENA UZ TABLICU 3.: Od 1890. do 1899. godine posebno je navedeno mjesto/lugarija u kojoj pojedini lugar službuje. Od 1900. spominju se lugari u šumariji Gola, odnosno u Prekodravlju, Preku. Od 1898. godine ne spominje se više mjesto/lugarija u kojem pojedini lugar radi. Za godine 1896., 1901., 1903., 1904., 1908., 1909., 1911. i 1912. nema podataka o imenima lugara, već je za te godine dat podatak na temelju prethodne odnosno naredne godine. Za godine 1908., 1909., 1911. i 1912. nije bilo moguće utvrditi koja su još dvojica lugara službovala u Prekodravlju.

I kad opisuje stanje u lovstvu, Baranac spominje da je najbolje lovište Repaš u zakupu Pongratza i Dunđerskog, *bivše područje šumske uprave u Goli*.¹³³

Još je jedan dokaz da u to vrijeme ne djeluje šumarija Gola. Vidljivo je to iz tablice *Pregled šumskih kompleksa po šumskim upravama*, također iz Barančeve knjige, gdje se šumski predjeli Ljevača (1390,40 ha), Štvanja (912,83 ha) i Telek (965,87 ha) vode pod šumskom upravom Koprivnica, srez Koprivnica.¹³⁴

Šumariju Gola ne nalazimo niti u *Borošićevim* šematizmima za 1933., 1934. i 1935. godinu. U tim godinama djeluju šumske uprave Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar, Nova Rača, Pitomača, Grubišno Polje i Ugljenokop u Glogovcu.¹³⁵

Prelaskom prekodravskih šuma u nadležnost šumarije Koprivnica, povećao se i broj nadlugara i lugara u koprivničkoj šumskoj upravi. Naime, u razdoblju od 1930. do 1935. godine, šumarija Koprivnica ima zaposlenog 1 nadlugara i 16 lugara, dok je u vremenima prije toga (ovisno od pojedine godine) imala zaposleno do 13 lugara i nadlugara.¹³⁶

Kod Direkcije šuma u Bjelovaru 1937. godine (prije je to bio Šumskogospodarski ured) djeluje 7 šumskih uprava: Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar, Nova Rača, Pitomača i Grubišno Polje s ukupno 88 čuvarskih rajona (srezova), 14 činovnika i činovničkih pripravnika, 71 zvaničnika lugara, 25 služitelja lugara te 13 stalnih dnevničara lugara.¹³⁷

¹³³ BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 52.

¹³⁴ BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 54.

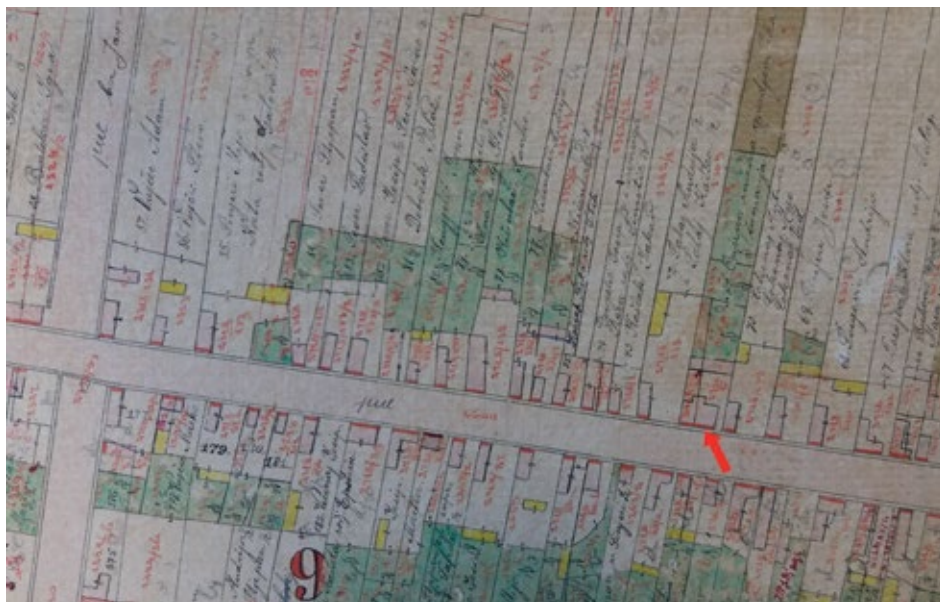
¹³⁵ BOROŠIĆ, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 68.-69.; 1934., 69.-70.; 1935., 69.-70.

¹³⁶ BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 55.; BOROŠIĆ, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 68.-69.; 1934., 69.-70.; 1935., 69.-70.

¹³⁷ MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 363.

Slika 9.

Pozicija zgrade šumarije Gola u Gornjoj ulici na katastarskom planu mjesta Gole iz 1907. godine (izvor: DGU).



Osnutkom Banovine Hrvatske 26.8.1939. godine, šume su izuzete iz nadležnosti Ministarstva šuma i ruda. Početkom II. svjetskog rata područje Imovne općine Đurđevac pripada pod Nezavisnu Državu Hrvatsku te su pripojene državnim šumama, a šume koje se danas nalaze na području Prekodravlja ponovo spadaju pod upravu šumarije Gola.

Da je šumarija Gola djelovala u vrijeme II. svjetskog rata, osim po upraviteljima šumarije navedenih u tablici 4., saznajemo i iz jednog zapisnika sa sjednice školskog odbora škole u Gotalovu, održane 27. kolovoza 1944. godine, u kojem se spominje šumarija Gola, koja je ovoj školi *doznačila* (osigurala, dodijelila) 13,50 m³ ogrjevnog drveta za školsku godinu 1944./45.¹³⁸

Šumarija Gola je po završetku II. svjetskog rata imala površinu od 4209,47 ha i bila je podijeljena na 6 lugarija.¹³⁹

Sjedište šumarije Gola bilo je u zgradi na kućnom broju 71 (do 1907. godine to je broj 41) u *Gornjoj ulici*, a to je sadašnja ulica Stjepana Radića 22 i vlasništvo obitelji Stančer. Kuću s dvorištem u kojoj će biti sjedište šumarije Gola, kupila je Đurđevačka imovna općina 20. studenog 1893. godine od golskog učitelja i orguljaša Gjüre Sentmartonjia¹⁴⁰ za 800 forinti. Odlukom od 31. siječnja 1914. godine, prema članku 16. Zakona o uređenju zemljišnih zajednica od 25.4.1894. godine, ovo zemljište pripada zemljišnoj zajednici mjesta Gola. Temeljem zakonskih odredbi od 19.11.1941. godine, zemljište i u međuvremenu izgrađena zgrada prelazi u vlasništvo Ministarstva šumarstva i ruda NDH, a Uredbom FNRJ iz 1947. godine postaje općenarodna imovina kojom upravlja Šumsko gospodarstvo Bilogora-Garjevica. Odlukom radničkog savjeta Šumskog gospodarstva Koprivnica od 4.2.1968. godine te pravomoćnog rješenja Općine Koprivnica od 22.9.1969. godine nekretnina dobiva na korištenje Medicinski centar Dr. Tomislav Bardek Koprivnica. Kupoprodajnim ugovorom od 20. siječnja 1975. godine, vlasnikom ove nekretnine postaje »Podravka« prehrambena industrija Koprivnica, a rješenjem Općinskog sekretarijata za komunalne poslove, urbanizam i građevinarstvo Općine Koprivnica kao i nagodbe od 27.1.1975. godine, nekretnine postaju vlasništvo Ivana Stančera (prvog župana Koprivničko-križevačke županije) iz Gole.¹⁴¹

¹³⁸ Knjiga zapisnika škole Gotalovo. Knjiga se čuva u Osnovnoj školi Gola.(29.4.2014.).

¹³⁹ Šumarski list LXXXIII, 4-5/1959 (IV.-V.1959.), 108.

¹⁴⁰ Đuro Sentmartoni je bio orguljaš u golskoj crkvi od 1.10.1872. (te je godine postao i učitelj u Goli, a kasnije je bio i ravnatelj iste škole) do 20.9.1891. godine, kada je premješten u školu Molve.; IŠTVAN, Zvonimir: *Glazbeni život Prekodravlja*. Gola: Općina Gola, 2015., 80.

¹⁴¹ Zemljišnoknjižni odjel Koprivnica (11.2.2019.).



Slika 10. Zgrada šumarije Gola snimljena pred II. svjetski rat, izgrađena je krajem 19. stoljeća (detalj razglednice Gole iz zbirke razglednica Zvonimira Ištvana).



Slika 11. Zgrada nekadašnje šumarije Gola u ulici Stjepana Radića 22 (snimio: Z. Ištvan, 7.11.2018.).

U toj je kući (šumariji) u vrijeme sastavljanja Stališa duša (Status animarum) 1910. godine živio i upravitelj šumarije Gola, Vladimir Odžić (Odjić) sa suprugom Marijom r. Šepić te kćerkom Božicom i sinom Ivanom rođenim u svibnju, a umrlim u listopadu 1909. godine.¹⁴² Odžić će od 1. travnja 1917. preuzeti upravljanje šumarijom Novigrad Podravski sve do 31.3.1925. godine.

Uprava šumarije Gola je sve do 1947. bila smještena u toj zgradi, a do 1948. godine bila je tu i uprava šumarije Repaš, koja je kasnije preselila u sadašnju zgradu u ulici Vladimira Nazora 16, u Ždali.¹⁴³

¹⁴² Status animarum župe Gola, uvid: 8.3.2015.

¹⁴³ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 274.

2.2. Upravitelji šumarije Gola

Prvi upravitelj šumarije u Goli je Leo Kadeřavek, koji je na toj funkciji od 1893. sve do 1905. godine. Iste godine postaje nadšumar, a 1906. preuzima šumariju Bjelovar.

Šumar Eugenius Leo Kadeřavek (Leon Kaderžavek, Kadržavek) rođen je 16.4.1866. godine u Našicama na kućnom broju 119, od majke Katarine i oca Ferdinanda. Šumarstvo je upisao na Kraljevskom gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima 1873., a apsolvirao je 1876. godine. Gospodarstveni ured ĐIO imenuje ga 1888. godine privremenim šumskim vježbenikom, a godine 1889. do 1891. ima status privremenog šumskog pristava u šumariji Rača, Đurđevačke imovne općine. Ban kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, imenuje ga šumarom II. razreda 1892. godine pri gospodarstvenom uredu ĐIO u Bjelovaru i na tom radnom mjestu ostaje do jeseni 1893. godine. Iste godine postaje i član Hrvatskoga slavonskoga šumarskoga društva. U međuvremenu, u razdoblju od 12. do 15. listopada 1891. godine, polaže ispit za samostalno vođenje šumskog gospodarstva.

Upravitelj šumarije Gola postao je 1893. godine i odmah se uključuje u društveni i kulturni život mjesta. Bio je podupirući član DVD-a Gola, a 22.5.1898. izabran je i za člana upravnog odbora. Financijski je pomagao rad DVD-a pa je već 4.9.1892. godine ĐIO doznačila potporu od 40 forinti, a 15.1.1899. od 25 forinti. U društvu se zalagao da svi članovi redovito podmiruju svoje obveze, a radio je i na uključivanju mjesne inteligencije u članstvo društva. Također je inicijator uključivanja vlastelina i trgovca Josipa Steinera iz Barča u društvo kao člana utemeljitelja. Kao svjedok, prisustvovao je svečanosti ustoličenja prvog ždalskog župnika, Stjepana Štefanca u Ždali 17. studenoga 1895. godine. Počasnim članom DVD-a Ždala postao je 1897. godine, kao znakom zahvale za darovano drvo kod izgradnje vatrogasnog doma 1894. godine, ali i zato što im je povoljno davao u zakup zemljište, koje su oni opet davali u podzakup.

Leo je bio upravitelj šumarije u Goli do 1905. godine. U kolovozu iste godine postaje nadšumar u IX. činovnom razredu, a naredne 1906. godine preuzima šumariju Bjelovar, kojom upravlja do 1914. godine (moguće i dulje!). Iako službuje u Bjelovaru, ostao je vezan uz Prekodravlje pa tako 1910. godine daruje 10 kruna školi u Goli za nabavu *nagradnih knjiga* za školsku djecu. Leo je umro u 56. godini života od moždanog udara, 4. siječnja 1922. godine u Bjelovaru. Iza njega je ostala supruga Josipa r. Mark i sin Ferdinand Adolf (1910.-1993.). Pokopan je 5.1. na župnom groblju sv. Andrije u



Selo: Gola		Godina, mjesec i dan		
Broj: 71	Ime kuće	rođenja	vjenčanja	smrti
Obiteljsko slovo: Stanik	Šumarija			
A Oduć Vladimir				
A Lepić Marija				
a Božica				
a Ivan		1909. 10. 5.		1909. 10.

Slika 13. Detalj iz knjige »Status animarum« župe Gola s upisanim kućnim brojem 71 i žiteljima u zgradi šumarije Gola u vrijeme sastavljanja statusa 1910. godine (snimio: Z. Ištvan, 11.4.2014.).

Slika 12. Leon (Leo) Kadeřavek, prvi upravitelj šumarije Gola u razdoblju od 1893. do 1905. godine (izvor: Spomenice DVD-a Gola).

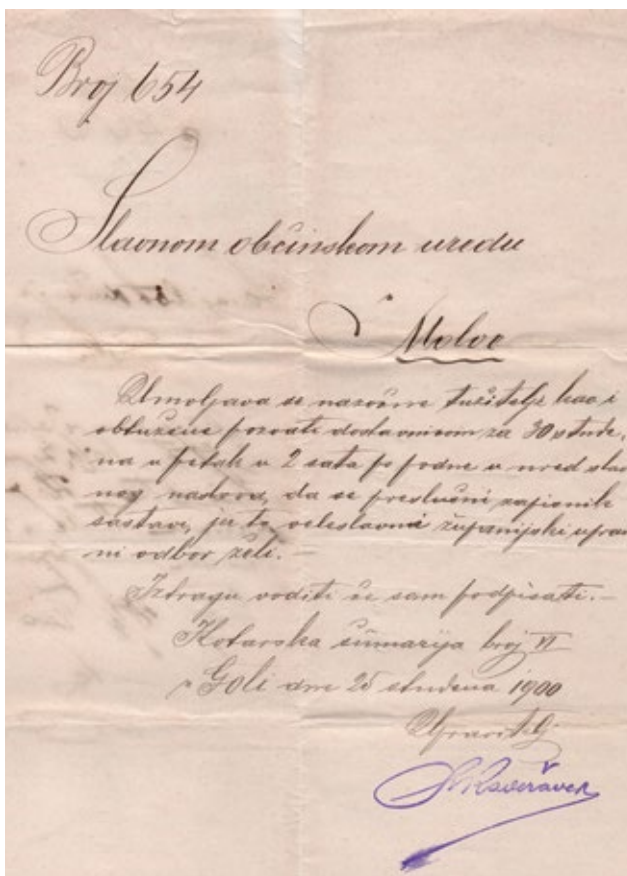
Bjelovaru, a posljednji ispraćaj vodio je svećenik u miru Ivan Mikac.¹⁴⁴

Nakon premještanja u šumariju Bjelovar, na njegovo mjesto u Golu dolazi šumar Dragutin Wiethe, koji je do tada bio upravitelj novigradske šumarije.¹⁴⁵

U preko pedesetgodišnjem razdoblju djelovanja šumarije Gola od 1893. do 1945. godine, na rukovodećem mjestu upravitelja šumarije smjenjivali su se mnogi šumari što je vidljivo iz tablice br. 4. Iz proučene dostupne literature tog vremena nije moguće ustanoviti točna razdoblja upravljanja pojedinih upravitelja, kao niti tko je bio upravitelj šumarije Gola u razdoblju nakon Ive Čeovića od 1921. do 1922. godine, odnosno nakon Viktora Böhma (Bema)¹⁴⁶ od 1926. do 1930. godine. Od 1930. godine, nakon što je stupio na snagu novi zakon o šumama iz 1929. godine, šumama Prekodravlja gospodari šumarija Koprivnica, kojoj je tada na čelu Juraj Franješ.

Zvonimir Srbljinović, šumarski pristav X. činovnog razreda je iz državne šumske manipulacije u Kostajničkom Majuru imenovan za upravitelja šumarije u Goli u proljeće 1942. godine, međutim nije poznato tko je bio upravitelj prije njega.¹⁴⁷ Srbljinovića je u rujnu 1942. godine zamijenio Vladimir Korica koji je na mjesto upravitelja u Goli premješten s pozicije visokog šumskog pristava IX. činovnog reda u šumariji Psunj kod Okučana.¹⁴⁸ Do kada je točno bio Korica upravitelj u Goli nije poznato, ali je poznato da je još u ožujku 1944. godine uplatio članarinu Hrvatskom šumarskom društvu iz Gole,¹⁴⁹ a za šumariju Gola uplaćuje članarinu u srpnju 1944. godine.¹⁵⁰

Međutim, nije sasvim jasna situacija Srbljinovića, za kojeg u iskazu članstva HŠD 1943. godine stoji da je u Goli, a za Koricu da je u Okučanima¹⁵¹ te njegova uplata članarine u ožujku 1944. godine iz



Slika 14. Dopis iz kotarske šumarije broj VI. u Goli od 25.11.1900. godine, kojeg potpisuje upravitelj Leo Kadefavek (vl. Z. Ištvan, Molve).

¹⁴⁴ NEIDHARDT, Nikola; ANDROIĆ, Milan: *Šumarska nastava u Hrvatskoj 1860.-1960.* Zagreb: Šumarski fakultet sveučilišta u Zagrebu, 1963.; <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god->; VEČENAJ, Ivan: *Moje-mu zavičaju*. Gola: NIŠP Prosvjeta i Sirela, 1992., 150.; Knjiga umrlih župe sv. Terezije Avilske u Bjelovaru, 1922., strana 141., rb. 3. (Državni arhiv Bjelovar).

¹⁴⁵ IŠTVAN, Zvonimir: *145 godina organiziranog šumarstva na području Općine Virje. II Virje na razmeđu stoljeća-Zbornik 8/2018.*, Virje: Općina Virje, 2018., 106.

¹⁴⁶ Viktor Böhm je u srpnju 1926. godine premješten iz Gole za šefa šumske uprave Jamina u Morović. Već krajem 1926. godine premješten je u Vinkovce, a 1929. postaje šefom šumske uprave u Fužinama.: Šumarski list L, 8-9/1926 (1.8.1926.), 519.; Šumarski list LI, 1/1927 (1.1.1927.), 51.; Šumarski list LIII, 6-7/1929 (1.1.1927.), 302.

¹⁴⁷ Šumarski list LXVI, 6-7/1942 (1.6.1942.), 219.

¹⁴⁸ Šumarski list LXVI, 10-12/1942 (1.10.1942.), 335.

¹⁴⁹ Šumarski list LXVIII, 5-6/1944 (V-VI.1944.), 115.

¹⁵⁰ Šumarski list LXVIII, 7-12/1944 (VII-XII.1944.), 199.

¹⁵¹ Šumarski list LXVII, 1/1943 (1.1.1943.), 22.

Prodaja stabalâ na pismene ponude.

Uredbâ drzavljâna osnovana na godinu 1884.â, odobrena po vie iz izmjenjânoj vladâ od 16. listopada 1891.â, broj 44.764, zatim po vie iz izmjenjânoj vladâ od 4. siječnja 1. g. br. 42.533 na 1893. odobrena drzavljâna osnovana na godinu 1893.â, na prodajâ odredjenâk, da se prodajâk iz stabalâ obilježenâ iz dne 25. prosinca 1884. a 11. ožujka 1886. a 11. ožujka 1886. u gospodarstvenâ uredu imovâ obilježenâ gjeorgjevalâ u Slavetaru ili stare pismâna poznanâk saopšta na u svakom obliâku listovâno izdatâk na ovdâ stajâ.

Kategorija komasija	Štâni broj	Politička obština	Š t a s a	Osnovni drzavljâni predmet	Iznos stabalâ		Cijelâna cijena		Opazka
					broj stabalâ	u k. m.	u k. m.	u k. m.	
Matac br. 3		Slavetaru	Prigorski sjelâna Pina	krâni	56	252 m	120	---	Iznos drveća na postaji Kapuzica po glavnâj strani 1 met 10 i Slavetaru 1/2, eta.
					50	230 m	221	---	
					50	230 m	221	---	
Gola br. 11		Peterancu	Prigorski sjelâna Pina	krâni	80	236 m	221	2924	Iznos na lovnâstiku 1/2, eta postaja u Gola 1/2, eta
					39	212 m	39	318	
					39	212 m	39	318	
Zdala br. 14		"	Sjelâna VIII. Tešak (Bajal)	krâni	103	408 m	878	---	U Gola obila drvećâ od postaji Slavetaru 1/2, eta odâjâna.
					207	120 m	250	---	
					11	25 m	47	130	
Zdala br. 18		"	Sjelâna IX. Tešak (Bajal)	krâni	5	12 m	20	49	Iznos na lovnâstiku postaji Gola 1/2, eta.
					10	12 m	20	49	
					10	12 m	20	49	
Zdala br. 20		"	Sjelâna X. Tešak (Bajal)	krâni	10	12 m	20	49	Iznos na lovnâstiku postaji Gola 1/2, eta.
					10	12 m	20	49	
					10	12 m	20	49	
Zdala br. 22		"	Prigorski sjelâna Sirača	krâni	26	181 m	65	---	U Gola obila drvećâ 1/2, eta od lovnâstiku Slavetaru i 1/2, eta od lovnâstiku Gola.
					26	181 m	65	---	
					26	181 m	65	---	
Koblarice br. 25		Gjeorgjeva	Čista sjelâna Čuparka	krâni	36	128 m	56	851	Na donâk obila drvećâ iznâs ostâno postaji Gjeorgjeva u Koprivnici 4 eta.
					36	128 m	56	851	
					36	128 m	56	851	
Otvornâni katac 21		Pina	Udobna sjelâna II. i X	krâni	107	341 m	4181	3811	U Gola obila drvećâ iznâs 1/2, eta.
					107	341 m	4181	3811	
					107	341 m	4181	3811	
Peterancu br. 9		Peterancu	Čista sjelâna Pina	krâni	207	780 m	6078	---	Na lovnâstiku Engerl-Bakur, na od lovnâstiku Slavetaru 1/2, eta, a od lovnâstiku Slavetaru 1/2, eta.
					207	780 m	6078	---	
					207	780 m	6078	---	
Slavetaru II.	Šlavetaru br. 22	Saveta	epidna sjelâna Dugača	krâni	200	301 m	---	---	Iznâs ostâno postaji Slavetaru u Koprivnici 6 eta, ali postaji Slavetaru u Vrhovcu 10. Kriševcu 7 eta.
					200	301 m	---	---	
					200	301 m	---	---	

U Slavetaru, 25. listopada 1884.

Slika 17. Jedan od mnogih oglasa za prodaju stabala s kraja 19. stoljeća (Narodne novine L, 12.12.1884., 7).

Tablica 4. Upravitelji šumarije Gola u razdoblju od 1893. do 1945. godine

Ime i prezime šumara/upravitelja	Razdoblje upravljanja	
	od	do
Leo Kadeřavek	1893.	1905.
Dragutin Wiethe (Vite)	1906.	1909.
Vladimir Odžić (Odjić)	1910.	29. 2. 1912.
Petar Kovač	1. 3. 1912.	1915.
Ivo Čeović	1916.	1920.
?	1921.	1922.
Viktor Böhm (Bem)	22. 10. 1922.	7. 1926.
?	1926.	31. 5. 1930.
Upravlja šumarija Koprivnica	1. 6. 1930.	1939.
?	1939.	5. 1942.
Zvonimir Srblijić	5. 1942.	9. 1942.
Vladimir Korica	9. 1942.	1944.

IZVOR: Hrvatski šumarski koledari za godine od 1893. do 1926.; <https://www.sumari.hr>



Slika 15. Ivo Čeović (Gornji Andrijeveci 1886. – Zagreb 1971.), upravitelj šumarije Gola od 1916. do 1920. godine (izvor: <http://www.hls.com.hr/urednici-lovackog-vjesnika/>).



Slika 16. Vladimir Korica (Varaždin 1912. – Rijeka 1988.), upravitelj šumarije Gola u vrijeme II. svjetskog rata (izvor: <http://www.sumari.hr/leksikon/orgs.asp?i=0020378>).

Gole.¹⁵² Moguće je da je Srbljinović mijenjao Koricu za vrijeme kada je bio bolestan oko godinu dana, jer Korica ostaje upravitelj i nakon oslobođenja te pred kraj 1945. dobiva premještaj u Novoselec Križ za upravitelja Šumske manipulacije.¹⁵³

3. GOSPODARSKE AKTIVNOSTI U REPAŠKIM ŠUMAMA

3.1. Prodaja stabala

Hrastovina, ali i ostale vrste drveća iz Repaških šuma u Prekodravlju, oduvijek su imale svoje kupce. U prilog tome govore i brojne dražbe koje su održavane kod gospodarstvenog ureda ĐIO u Bjelovaru, a ovdje će biti navedene samo neke od njih.

No, i prije formiranja ĐIO objavljujane su licitacije za repašku hrastovinu i ostale vrste drveća. Tako je jedna licitacija prema odluci Đurđevačke pukovnije od 19.10.1860. godine, objavljena u Carsko-kraljevskim službenim narodnim novinama 27.10. 1860. godine. Na istoj je ponuđeno 800 do 1000 stabala hrasta lužnjaka pogodnih za proizvodnju trupaca, a dražba je najavljena za 15.11.1860. godine u 9 sati.¹⁵⁴ Godine 1868. Đurđevačka pukovnja (satnija Virje), daje na dražbu 500 klaftri (2000 prm) grabovog ogrjevnog drveta, a licitacija je najavljena za 27. srpnja 1868. godine u Bjelovaru.¹⁵⁵ Godine 1870. Đurđevačka graničarska pukovnja broj 6 je ponudila na licitaciju 170 jasenovih stabala iz šume Repaš za 13. prosinca iste godine u 9 sati.¹⁵⁶

Usljedile su licitacije (dražbe), koje je svojim odlukama propisivala i provodila đurđevačka imovna općina:

- Šumarija Virovska 1, objavila je 1883. godine prodaju stabala u šumskim predjelima Pilajevo (oplodna sječina) sa 139 hrastova; Ljevača V (Peplara)-redovna sječina sa 74 hrasta, 4 brijesta i 4 jasena; Štvanja (oplodna sječina) sa 190 hrastova, 47 brijestova i 33 jasena te u predjelu Telek VIII sa 96 hrastova, 3 brijesta i 8 stabala jasena.¹⁵⁷

- U razdoblju od 1. studenog do 21. prosinca 1884. godine, prodano je iz šume Repaš, sječine Visoka greda 85 hrastova za 3.166,55 forinti ili 37,25 forinti po stablu. Istovremeno su iz sječine *Panje* (kod Hlebina) prodana 232 hrasta po cijeni od svega 7,73 forinta po stablu.¹⁵⁸

- Dana 21. prosinca 1884. godine, održana dražba 1931 hrastovog stabla te 976 brijestovih, jasenovih i bukovih stabala, procijenjene vrijednosti 44.995,60 forinti. Od toga je prodano hrastovih stabala u predjelu *Telek VIII*, J. Mayerhofferu za 9.000 forinti i u predjelu *Telek IX*, A. pl. Weissu za 8.400 forinti. Sječine: *Peplara*, *Ljevača niska*, *Ljevača V*, *Ljevača-Peplara*, *Štvanja* te *Uzka luka IX* i *X* s ukupno 773 hrasta, 22 brijesta i 41 jasenom, procijenjene na 20.910,68 forinti, nisu prodane.¹⁵⁹

- Dana 15. siječnja 1886. godine, održana je dražba za sječine u šumskom kotaru I, političke općine Virje i to: sječina *Ljevača*, za 37 hrastova neto mase 329 m³ i procijenjenih na 1.987 forinti; sječina *Štvanja*, za 52 hrasta neto mase 374 m³ i procijenjenih na 2.570 forinti te za sječinu *Telek*, 10 hrastova neto mase 78 m³ i procijenjenih na 471 forint.¹⁶⁰

¹⁵² Šumarski list LXVIII, 5-6/1944 (V-VI.1944.), 115.

¹⁵³ <https://www.sumari.hr/sumari/kart.asp?id=9785>.

¹⁵⁴ Carsko-kraljevske službene narodne novine XXVI, 248., 27.10.1860., 3. (<http://dnc.nsk.hr/DataServices/ImageView.aspx?id=f338c031-0a3a-41dc-bfbd-32c33cf388b4>).

¹⁵⁵ Narodne novine, Službeni list br. 165., 25.6.1868., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁵⁶ Narodne novine, Službeni list br. 280., 9.12.1870., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁵⁷ Narodne novine, Službeni list br. 11, 15.1.1883., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁵⁸ Šumarski list IX, 7-8/1885 (1.7.1885.), 332.-333.

¹⁵⁹ Šumarski list IX, 1/1885 (1.1.1885.), 41.

¹⁶⁰ Šumarski list X, 2/1886 (1.2.1886.), 90.-91.

Br. 5.484 – 1885. (5813) 3-2

Prodaja stabaloh. Na temelju odobrene naredbom vis. kr. zemaljske višje br. 43.879 od 28. listopada 1885. drvoječne osnove za godinu 1885./6. prodavati će se dne 16. siječnja 1886. u pisarni podpišanog ureda putem pismene dražbe niže iskazana raznovrsna stabla.

Šumsko Sjemeš Srez	U podružja političke općine	S u m a	Sječina	S t a b a l a h						Procjen- bena vrijednost for. n.	O p a z k a				
				vrst	broj komadah	sadržaj u drvu za ciepku m ³	gradnja prostora	koljena	u gotovu drvu prek. m ³						
I.	12 Virje	Ljevača (Repaš)	IV.	hrast	37	234.72	.	.	.	135.5	1957	5	1/4 sata od željezničke postaje Gola		
	13 Virje	Štranja (Repaš)		hrast	52	307.72	.	.	.	95.5	2569	92	1/4 sata od kolodvora Breznice, a 1 1/4 od Gole		
	14 Virje	Telek (Repaš)		hrast	10	56.72	.	.	.	32.0	471	29	1 1/4 sata od kolodvora Breznice		
4	15 Virje	Croco	IV.	hrast	21	44.05	11.50	.	.	58.0	464	57	Izvoz cestom preko Virja u Koprivnicu 5 sati ili Dravom		
5	17 Gurgjevo	Mokih		hrast	13	22.31	14.28	.	.	27.0	286	93	Cestom preko Gurgjeva u Koprivnicu 6 sati		
6	19 Pitomača	Gjarešina		hrast	27	70.55	28.37	.	.	86.0	798	59	Dravom na kolodvor Barez 3 sata		
7	30 Trojstvo	Stari Borik	IV.	hrast	27	34.33	2.33	.	.	39.5	310	84	1/2 sata od Belovara		
				hrast	98	130.84	0.89	.	55	112.5	1127	94	1/4 sata od Belovara		
9	11. 21 Pitomača	Usta luka	IX. X. XI.	hrast	871	145.03	876.54	700	2410	891.0					
				jasen	487	.	254.50	.	.	1295.0					
				hrast	8052	.	400.54	.	.	5213.0					
Ukupno					6119	1016.30	1602.75	700	2465	10285.3	23352	57			

uz slijedeće bitne uvjete:

- Biljegovane i propisno sastavljene pismene ponude, isobinom od 10% procjenbene vrijednosti obložene, dobro zapečaćene moraju najkasnije do 16. siječnja 1886. do 11 sati prije podne kod podpišanog ureda predane biti, te sa omotu točno stavke dražbenog oglasa iztknuti za koj. iste valjanost imaju.
- Za izradbu i izvoz kupljenih stabaloh ustanovljuje se za stavku 1 do 8 zadnji rok do 31. ožujka 1886., a za stavku 9 do 31. ožujka 1887.
- U roku od 14 dana nakon odobrenja dražbe po vis. kr. zemaljskoj vladi imaju kupce cijelu dostavu svotu uplatiti.
- Pobitki uvjeti mogu se vidjeti kod podpišanog ureda, zatim kod kotarske isparije u Novigradu, Gurgjevu i Belovaru.

Šumsko-gospodarsveni ured gurgjevačke imovne općine.
U Belovaru, 16. prosinca 1885.

Slika 18. Oglas za prodaju stabala iz 1885. godine u kojem se pod točkom 4. uvjeta dražbe spominju šumarije Novigrad i Đurđevac (Narodne novine LI, 297/1885, 29.12.1885., 7.).



Slika 19. Radnici za vrijeme odmora u repaškoj šumi nakon sječe stabala za ždalskog trgovca i gostioničara Ivana Pichlera 1938. godine (na slici prvi s desna). Radnici drže u rukama tipični šumski alat iz tog vremena (vl. Z. Ištván, Molve).

- Dražba je održana i 24. siječnja 1889. godine za sječine: *Ljevača* s 97 stabala hrasta i 4 stabla jasena, procijenjenih na 4.030 forinti i 35 novčića te *Štvanja* sa 114 hrastova, 6 jasena i 12 brijestova ukupne procijenjene vrijednosti od 4.006 forinti i 46 novčića. Obje sječine je kupio Salamon Mayerhoffer iz Velike Kanjiže (Nagykanizsa) u Mađarskoj za ukupno 10.677 forinti ili za 32,9% iznad isključne cijene. Istog dana je održana i dražba za sječine: *Telek* s 46 hrastova, 1 jasenom i 1 brijestom ukupno procijenjeni na 1.797,81 forint te sječina *Štvanja* s 95 hrastova za 4.420,26 forinti. I ove dvije sječine je kupio jedan kupac i to Albert Mautner za *Hrvatsku eskomptnu banku* i gospodina Pongratza za iznos od 7820 forinti, što je 25,8% više od isključne cijene.¹⁶¹

¹⁶¹ Šumarski list XIII, 3/1889 (1.3.1889.), 133.



Slika 20. Željeznička postaja Gola s kraja 19. stoljeća na razglednici iz zbirke razglednica Zvonimira Ištvana.

Kako je vidljivo, hrastovina je postizala dobre cijene na tržištu, a glavni kupci repaške hrastovine su bili trgovci iz Ugarske. Još je jedna dražba ostvarila odličan financijski učinak, a održana je 17. studenog 1893. godine za četiri sječine: *Kambičevo* i *Ljevaču* sa 79 hrastova procijenjenih na 3.087,90 forinti, koji su postigli cijenu od 3.824 forinta ili 23,8% iznad cijene, a kupac je bio Moritz Lang iz Čurga (Csurgó) te sječine *Ciganjevo* i *Štvanja* s 350 hrastova procijenjenih na 10.783,74 forinta, a prodanih za 16.205,07 forinta ili za 50,3% većoj cijeni. Kupac ove dvije sječine je Janoš Udvary iz mjesta Kőrmend u zapadnoj Ugarskoj.¹⁶²

Iz navedenih rezultata dražbi, vidljivo je da su kupci većim dijelom iz susjedne Ugarske pa je stoga i željeznička postaja u Goli, odnosno željeznička pruga Barcs-Murakeresztúr¹⁶³ odigrala važnu ulogu u transportu tehničkog drva iz Prekodravlja.

Veliki dio oblovine iz tadašnjih šuma Velikog i Malog Parmezira te Sekereša eksploatiran je putem željeznice i željezničke postaje u Goli.¹⁶⁴ *Imovna općina Gjurgjevačka*, pod čijim su vlasništvom bili veliki šumski kompleksi Prekodravlja, kojima je upravljala u početku šumarija Virovska I (Novigradska), kasnije i šumarija u Goli, također je bila korisnikom željezničke postaje u Goli.

Još je šumarija Virovska I 9. studenog 1882. godine objavila prodaju stabala iz oplodnih sječina u šumskim predjelima Pilajevo i Štvanja iz redovnih sječina u Ljevači V (Pepelara) i Telek VIII. Za njihov transport predvidjela je korištenje željezničke postaje Gola koja je od Pilajeva udaljena 15 minuta, od Ljevače 45, a od Štvanje 90 minuta. Za transport stabala iz Teleka predviđena je postaja u Berzencu do koje je 75 minuta vožnje.¹⁶⁵

Nakon osnivanja šumarije Gola, ista je također koristila željeznicu i spomenutu postaju za transport kupljenih stabala, a vidljivo je to iz *Oglasa* kojeg je 1909. godine objavila u Šumarskom listu br. 11/1909. Naime, u tom Oglasu prodaju se 10. studenog 1909. godine hrastova stabla u šumskom predjelu Sekereš¹⁶⁶ i to: 187 stabala do 80 cm prsnog promjera, 533 stabla od 81 do 105 cm prsnog pro-

¹⁶² Šumarski list XVII, 12/1893 (1.12.1893.), 534.-535.

¹⁶³ Prugu je izgradilo Društvo južnih željeznica Mađarske 1868. godine, a u promet je puštena 1. rujna iste godine.

¹⁶⁴ IŠTVAN, Zvonimir: Željeznička postaja Gola. // Podravski zbornik 44/2018., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018., 7.-17.

¹⁶⁵ Narodne novine, Službeni list br. 11, 15.1.1883., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁶⁶ Tada je to bio šumovit predjel Prekodravlja oko meandra Ješkovo, južnije od šumskog predjela Veliki Parmezir koji se nalazio na kraju Gole prema Novačkoj.

mjera i 151 stablo prsnog promjera većeg od 105 cm. Ukupna procijenjena vrijednost ovih 871 stabala iznosila je 96.418,08 kruna. Na prodaju u šumskom predjelu Štvanja¹⁶⁷ bila su ponuđena: 4 stabla jasena do 80 cm prsnog promjera te 5 stabala jasena promjera od 81 do 105 cm. Također su na prodaju bila i 302 stabla brijesta promjera do 80 cm i 233 stabla brijesta promjera od 81 do 105 cm. Ukupno su u tom predjelu ponuđena na prodaju 544 stabla čija je procijenjena vrijednost 35.989,52 kruna. Kupac je iz ponuđenih mu stabala mogao izraditi sve što je bilo njemu povoljno *izuzam stupova, kolja, žbica, naplataka i kocaka za taracanje*. Neizrađene dijelove stabala, vrhove, grane, triješće i ostali otpad bio je dužan izraditi kao ogrjevno drvo i pravilno ga složiti te ga predati šumariji po cijeni od 50 filira po prostornom metru.¹⁶⁸

Ukidanjem željezničke postaje u Goli 1951. godine te nakon izgradnje drvenog mosta na Dravi kod Repaša 1960. godine, sav promet oblovine i prostornog drva iz prekodravskih šuma usmjerava se na željezničku postaju u Virju sve do pred kraj 2008. godine, kada takav vid transporta gubi na značaju i u potpunosti ga preuzimaju kamionske ekipe.

3.2. Šumsko poljsko gospodarenje

Šumsko-poljsko gospodarenje¹⁶⁹ u đurđevačkoj imovnoj općini prisutno je od početka njenog osnivanja 1871. godine, a naslijeđeno je od državne uprave prilikom segregacije, jer se već ugovorene sječine s ovakvim načinom gospodarenja nisu mogle prekinuti pa ih je ĐIO kao takve preuzela. Kako se taj način gospodarenja pokazao dobrim s obzirom na neznatne troškove podizanja novih sastojina, ĐIO je nastavila s istim pa je već 1872. godine izdala prvi službeni zakup za sječinu Telek u Prekodravlju, na temelju odobrenog »Lizitations Protokoll« od strane zemaljskog financijskog ravnateljstva u Zagrebu od 17. listopada 1872. godine pod brojem 14737. Dražbeni zapisnik je sastavljen 23. kolovoza 1872. godine s Mayerhofferom iz Čurga za 53 rali sječne površine uz godišnju zakupninu od 347 forinti i 15 novčića, odnosno 6 forinti i 55 novčića po rali. Dražba drvnog materijala i površine može se odvojiti, odnosno zasebno licitirati. U tom slučaju je zakupnik dužan drveni materijal ukloniti iz sječine (osim velikih panjeva koji bi dodatno opteretili zakupnika financijski) i sječinu očistiti do 1.4.1873. godine. Prije dražbe zakupa, svi zainteresirani moraju uplatiti 10% jamčevine od isključne cijene tzv. žaobinu, u novcu ili rijednosnim papirima. Svima koji nisu prošli na dražbi se jamčevina vraća, a zakupnik je dužan doplatiti razliku do licitiranog iznosa zakupa. Zakup traje 3 do 4 godine, odnosno ovisi o urodu žira. Ako žir rodi u trećoj godini onda zakupnik mora posijati ozimu žitaricu, a šumarija će posaditi žir o svom trošku. Iduće godine se žito mora pokositi na dovoljnoj visini od tla kako se ne bi oštetile biljke. Ako žir rodi u četvrtoj godini, zakupnik je dužan sam posaditi žir (koji je sam i sakupio) u svaku treću brazdu (cca 60 cm razmak) i u jesen posijati žito koje onda naredne godine besplatno žanje. Ukoliko pak žir ne rodi, zakup se produljuje za godinu dana. Zakupnik je zakupljenu površinu dužan držati u redu, a zakupninu platiti do 1. ožujka za narednu godinu zakupa. U slučaju smrti zakup se prenosi na nasljednike, a ukoliko se zakupnina ne uplati do ugovorenog roka ili se neki uvjeti iz ugovora ne ispune, imovna općina može pokrenuti sudski postupak ili raskinuti ugovor i tražiti naknadu iz položene jamčevine. Nakon isteka zakupa, jamčevina se vraća zakupniku. Ako je neku parcelu uzelo u zakup više pravoužitnika onda između sebe moraju odabrati nekog tko će ih zastupati, a solidarno svi odgovaraju za zakupljenu parcelu.¹⁷⁰

Kod svakog oglasa dražbe je navedeno kako pravo dražbe imaju pravoužitnici Đurđevačke imovne općine. Strani ponuđači se mogu natjecati ukoliko ne bi bilo zainteresiranih ili ne bi mogli preuzeti cijelu parcelu.

¹⁶⁷ Na drugoj vojnoj karti Austrijskog Carstva (*Second Military Survey 1806.-1869.* – www.mapire.eu) ovaj šumski predjel nosi naziv *Istvaner Forst* po prezimenu Ištvan, ali za sada nema podatka koja bi to obitelj Ištvan bila.: IŠTVAN, Zvonimir: *Rodoslovlje obitelji Ištvan*. Molve: Općina Molve, 2018., 118.

¹⁶⁸ Šumarski list XXXIII, 11/1909 (1.11.1909.), 438.

¹⁶⁹ Šumsko-poljsko gospodarenje podrazumijeva na istoj površini kombinaciju šumskog i poljoprivrednog gospodarenja odnosno povremene proizvodnje poljoprivrednih kultura u prvim godinama ovakvog gospodarenja. Detaljnije o takvom načinu gospodarenja u nastavku teksta ovog poglavlja.

¹⁷⁰ Šumarski list XXIV, 7/1900 (1.7.1900.), 383.-393.

Zakupi.

Br. 1009 — 1887. (1112) 3 - 1

Zakup. U svrhu iznajmljenja niže navedenih sječina na prelazno poljsko gospodarstvo obdržavati će se na niže navedene dane javna ustmena dražba na licu mjesta u

području		sječini	plošt- noj iz- mjeri		na dne	u doba dana
kot. šu- marije	porezne občine		jutarah	□°		
novigradske	Delovi	Lug	13	48	1. travnja	u 10 satih prije podne
	Molve	Sušinski berek	34	896	2. travnja	
	Ždala	Babinopolje	59	48	4. travnja	
		ždalanska sje- čina	32	960	5. travnja	
	Gola	Pepelara	18	576	6. travnja	
gjurjje- vačke	Sesvete	čistina Belevina	19	15	6. travnja	
		čistina kod šip- kovog konaka	20	390	1. travnja	

Dražbeni uvjeti mogu se uvidjeti koli kod pod-
pisanog gospodarstvenog ureda, toli kod šumarije u
Novigradu i Gjurjjevcu, a i na licu mjesta prigodom
izdražbovanja.

Gospodarstveni ured imovne občine
gjurjjevačke.
U Belovaru, 15. ožujka 1887.
Upravitelj:
D o j k o v i ć, nadšumar.

Slika 21. Oglas za zakup sječina na prelazno šumsko poljsko gospodarstvo (Narodne novine LIII, 64/1887, 19.3.1887, 6.).

Godine 1884. u zakup na 4 do 5 godina uz dužnost pošumljavanja, daju se sječine na prelazno gospodarstvo ukupne površine od 37 rali (jutara) i to: *Visoka greda ili Bukvina* s 19 parcela, a svaka po jednu ral; *Tellek (Babinopolje)* s 8 parcela i *Tellek* s 10 parcela. Sve su parcele veličine po jednu ral, a dražba ovih sječina za zakup zakazana je za 9. travnja 1884. godine u 9,00 sati za Visoku gredu te 10. travnja 1884. godine za Telek, u 14,00 sati na terenu kod svake parcele. Dražbeni uvjeti, a naročito upute oko obveze pošumljavanja mogu se vidjeti kod kotarske šumarije u Virju. Odluku o zakupu potpisuje upravitelj gospodarstvenog ureda, Aleksander pl. Körösheny.¹⁷¹

Šumsko-gospodarstveni ured imovne općine đurđevačke je 21.3.1885. godine raspisao dražbu za zakup sječina, a na temelju vladinog odobrenja (br. 40.743 od 6.11.1884. godine) *Zaključka zastupstva imovne općine đurđevačke* od 22. i 23. rujna 1884. godine za političke općine Peteranec, Virje, Đurđevac, Pitomača i Grubišno polje. Na području općine Virje (šumarija Virje) u zakup se daju sljedeće sječine u području čuvarije Ždala: *Pepelara (Ljevača) sječina nova* s 21 rali, *Pepelara (Ljevača) sječina stara* s 8,112 rali, *Telek stare sječine* s 45 rali i *Telek nove sječine* s 50,96 rali. Dražba je zakazana u dane od 9. do 11. travnja 1885. godine na terenu u 8,00 sati, parcele se daju u zakup na 4 godine, do 30. rujna 1888. godine, a početna cijena je 12 forinti po rali.¹⁷²

Godine 1887., kotarske šumarije Novigrad i Đurđevac također daju putem dražbe parcele (sječine) u zakup na prelazno poljsko gospodarstvo. Šumarija Novigrad daje u zakup sječine: *Lug* kod Delova od

Tablica 5. Iskaz zakupljenih površina na šumsko-poljsko gospodarstvo u razdoblju od 1876. do 1895. godine

Godina zakupa	Površina zakupa	Ostvarena cijena
	rali	forinti/rali
1876.	1127	6,22
1877.	1034	8,57
1878.	1286	9,23
1879.	1804	8,37
1880.	1880	9,02
1881.	1437	10,08
1882.	2113	9,80
1883.	2235	10,55
1884.	2286	10,84
1885.	2030	12,03
1886.	1852	11,02
1887.	2072	11,28
1888.	1148	19,54
1889.	2723	10,62
1890.	3517	11,80
1891.	3848	11,24
1892.	4272	11,43
1893.	3818	11,08
1894.	4161	11,56
1895.	3997	12,11

IZVOR: Šumarski list XXIV, 7/1900 (1.7.1900.), 386.

¹⁷¹ Narodne novine, Službeni list br. 73, 28.3.1884., 6. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁷² Narodne novine, Službeni list br. 77, 4.4.1885., 10. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

13,048 jutara; *Sušinski berek* kod Molva od 34,896 jutara; *Babino polje* kod Ždale od 59,048 jutara; Ždalanska sječina od 32,96 jutara; *Pepelara* od 18,576 jutara te čistinu *Belevina* kod Gole od 19,015 jutara. Šumarija Đurđevac daje u zakup čistinu kod Šipkovog konaka u poreznoj općini Sesvete s površinom od 20,39 jutara. Dražba je zakazana od 1. do 6. travnja 1887. godine s početkom u 10,00 sati kod svake parcele koja je na dražbi. Dražbeni uvjeti mogu se vidjeti kod navedenih šumarija ili u gospodarstvenom uredu imovne općine đurđevačke u Bjelovaru. Odluku o zakupu potpisao je 15. ožujka 1887. godine upravitelj gospodarstvenog ureda, Vilim Dojković.¹⁷³

Usporedimo li starost pojedinih šumskih sastojina danas s godinama izdavanja pojedinih površina u zakup možemo čak prilično točno ustvrditi, koje su sastojine i u kojim odjelima gospodarske jedinice tako nastale. Možemo tako sa sigurnošću kazati da je veliki dio današnje gospodarske jedinice Repaš-Gabajeva Greda (prvenstveno se ovdje misli na prekodravski dio) nastao upravo šumsko-poljskim načinom gospodarenja.

Prvim zakupom iz vremena Đurđevačke imovne općine 1872. godine na 53 jutra (30,5ha) nastala je sastojina hrasta lužnjaka u današnjem odsjeku 51a, koji je 2011. godine bio star 138 godina.

3.3. Sporedni šumski proizvodi

Osim drveta kao sirovine te divljači za lov i prehranu, šume su se koristile za pašu i žirenje kao i za sakupljanje sporednih šumskih proizvoda poput gljiva, ljekovitog bilja ili drugih plodova. Vrlo unosan posao je bio najam šuma za berbu šiške¹⁷⁴ što je vidljivo iz nekoliko oglasa u tiskovinama toga vremena. Tako je šumsko-gospodarstveni ured đurđevačke imovne općine 10. kolovoza 1882. godine objavio oglas u Narodnim novinama o zakupu šuma za skupljanje i otkup uroda šiške, koji je potpisao nadšumar Virgil Mallin. Dražba će se održati 30.8. u 10,00 sati u gospodarstvenom uredu imovne općine đurđevačke u Bjelovaru po *izključnoj cieni poprečno* za šume: *u I. kotarskoj šumariji virovskoj za šumu Repaš na 4.000 rali površine za 300 forinti, a za ostale šume u općini Sokolovac, Peteranec, Novigrad, Virje, Gjurgjevac i Pitomača 150 forinti. te u II. kotarskoj šumariji belovarskoj za sve hrastove šume u općini Kapela, Trojstvo, Severin, Rača, Grdjevac i Grubišnopolje za 50 forinti.*¹⁷⁵

Đurđevačka imovna općina objavila je oglas u Narodnim novinama i 1890. godine u kojem za 1. rujna zakazuje dražbu za prodaju šiški koje su ove godine urodile *u svih šumah gjurgjevačke imovne općine po pojedinim šumarijah, kao i Repaš napose.*¹⁷⁶

4. LOVSTVO

4.1. Povijest lovstva u Hrvatskoj

Lov i lovne aktivnosti u Hrvatskoj imaju dugu tradiciju. U početku je lov bio slobodan za sve žitelje, međutim plemstvo je kasnije počelo svojatati to pravo pa je regalno pravo lova na plemenitu divljač bilo i potvrđeno početkom 16. stoljeća dekretom kralja Vladislava II. Seljaci (kmetovi) su u tom slučaju mogli loviti samo grabežljivce, dok im je lov na jelene, srne, zečeve, veprove, fazane, trčke i lještarko bio zabranjen, jer *oni se imaju baviti ratarstvom, a ne lovom.*¹⁷⁷

Dakle, plemenitu divljač moglo je loviti samo plemstvo, koje si je to privilegirano pravo dodatno ozakonilo 1802. godine na način da unutar granica vlastitog posjeda mogu izlučiti tzv. *zabranjeno lovi-*

¹⁷³ Narodne novine, Službeni list br. 64, 19.3.1887., 6. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁷⁴ Šiška je izraslina na listu ili izboju okruglastog ili kuglastog oblika, različitih veličina, gola ili s malim izraslinama, a nastaje djelovanjem ose šiškarice. Šiške su se koristile u kemijskoj industriji kao štavilo.

¹⁷⁵ Narodne novine, Službeni list br. 186, 16.8.1882., 5. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁷⁶ Narodne novine, Službeni list br. 192, 22.8.1890., 6. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁷⁷ IŠTVAN, Zvonimir: *Prilog povijesti lovstva u Hlebinama uz 70. obljetnicu LU Lisica Hlebine – Podravski zbornik 42/2016.*, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2016., 221.; Šumarski list XVI, 11/1892 (1.11.1892.), 495.-496.

šte u kojem mogu loviti samo oni, odnosno mogu i drugi lovci, ali uz njihovu izričitu dozvolu. Osim toga dodatno su ograničili lov i na pojedinu vrstu divljači pa je tako bilo zabranjeno loviti jelena od 15.9. do 1.6., a košute od 1.1. do 1.9., dok je za zečeve bila lovostaja od 1.2. do 1.5.¹⁷⁸

Privilegirano pravo lova se zadržalo sve do sredine 19. stoljeća, kada dolazi do novih društveno – političkih previranja u ovom dijelu Europe, ali i zbog naglog porasta krivolova i osiromašenja lovišta. Pitanje lovstva je tada privremeno riješeno *Obznanom* od 4. travnja 1859. godine. Lovišta koja si je zadržala tadašnja vlastela do 1858. godine su obznanom i potvrđena, dok su preostale površine formirale nova lovišta koja su se davala u zakup na 5 do 10 godina. Ovom obznanom nastojalo se je posvetiti veću pažnju i sigurnost razmnožavanju divljači, posebno jelenskoj i srnećoj te zečevima i divljim pticama.¹⁷⁹ Krajem 19. stoljeća (27.4.1893.) kralj Franjo Josip I. donosi zakon o lovu kojim je spojio pravo lova s pravom vlasništva nad zemljištem (dominalni sustav).¹⁸⁰

Naredbom od 31.5.1874. godine, članak 18. zakona o lovu iz 1870. godine, postao je važeći i na području hrvatsko-slavonske Krajine te je stoga na tom području ukinut slobodni lov. Po stavku 2. i 3. spomenutog članka pravo lova se stiče samo dozvolom, a ovlaštenu su ga provoditi samo posjednici zemljišta od najmanje 200 katastarskih jutara ili općine ukoliko nema posjednika na njihovom prostoru. Slijedom toga je u 6 krajiških okružja izlučeno 439 lovišta s ukupnom površinom od 2.4.678 jutara, u 7 gradskih općina 8 lovišta s površinom od 39.704 jutara, a u 7 imovnih općina izlučeno je 208 lovišta s površinom od 302.950 jutara od kojih su 83 lovišta površine 167.530 jutara dana u zakup. U šumama koje su pod državnom upravom, izlučena su 252 lovišta od kojih je 180 lovišta s površinom od 471.138 jutara dano u zakup.¹⁸¹ Tada je kod imovne općine đurđevačke izlučeno lovište Repaš s površinom od 6880 jutara šuma i polja.¹⁸²

Zakonom o lovu od 27. travnja 1893. godine pravo lova imaju vlasnici zemljišta (privatnici, veleposjednici) čiji je posjed veći od 400 jutara (rali) odnosno upravne općine koje su također vlasnici zemljišta s površinom od najmanje 1000 jutara. Nakon ustanovljenja privatnih lovišta ustanovljuju se općinska lovišta u koja ulazi i sva površina koja nije ušla u privatna. Veleposjednik je mogao uzeti u zakup i ta *obćinska* lovišta, ali je zakupninu određivala kotarska oblast odnosno gradsko poglavarstvo. Ukoliko za ta lovišta nije bio zainteresiran niti jedan privatnik odnosno veleposjednik, takva općinska lovišta se daju u zakup na razdoblje od 15 godina najboljem ponuđaču, a ponuditelj mora položiti 50% isključne cijene za dotično lovište. U ovom slučaju općina ne može uzeti lovište u zakup, već ga u zakup mogu uzeti najviše petorica zakupnika. Uz dozvolu kotarske oblasti lovište se može dati i u podzakup. Nakon završene dražbe novi je zakupnik odmah morao izaslaniku kotarske oblasti položiti dvogodišnju zakupninu i to naravno u gotovini. Osim gotovine postojala je i mogućnost pologa državnih obveznica uz određene uvjete.¹⁸³

Na temelju članka 16. spomenutog zakona lov se nije smio obavljati kako slijedi: zec od 15. 1. do 31. 8., fazani od 15. 1. do 1. 9.; trčke od 15. 12. do 15. 8.; divlje guske, patke (moguće i s mrežama), golubovi i ptice močvarice od 15. 2. do 15. 6., a šljuke i prepelice od 15. 4. do 1. 8. Što se tiče visoke divljači, jeleni se nisu smjeli loviti od 15. 10. do 1. 7., a košute od 1. 1. do 15. 10. Srnjaci se nisu smjeli loviti od 1. 1. do 1. 10., ali dozvolom županijske oblasti lov srnjaka je bio moguć vabljenjem i od 1.

¹⁷⁸ KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 68.

¹⁷⁹ Lovostaja je za jelena bila od 15.9. do 31.5., za košute od 1.1. do 31.8., za srne od 1.1. do 30.6., na zečeve od 1.2. do 31.7., a za divlju perad od 1.3. do 30.6.: KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 68.-69.

¹⁸⁰ IŠTVAN, Zvonimir: *Prilog povijesti lovstva u Hlebinama uz 70. obljetnicu LU Lisica Hlebine – Podravski zbornik 42/2016.*, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2016., 221.; Šumarski list XVI, 11/1892 (1.11.1892.), 495.-496.; KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882., 68.-69.

¹⁸¹ Šumarski list I, 2/1877 (1.4.1877.), 124.-125.

¹⁸² Narodne novine, Službeni list br. 260, 12.11.1885., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁸³ Lovačko-ribarski viestnik II, 6/1893(lipanj, 1893.); KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta, *Lov i plemstvo u Hrvatskoj i Slavoniji*: Ekonomska i ekohistorija, Koprivnica – 2009., broj 5., 44.-58.

travnja. Ulovljena divljač se smjela prodavati, ali je bilo potrebno dokazati porijeklo iste i imati iskaznice koje su vrijedile 8 dana. Lov je bio zabranjen na oranicama od 1. veljače pa sve dok se usjevi ne uberu, a na livadama se nije smjelo loviti od 1. travnja do otkosa otave. Niti vinogradi nisu bili pošteđeni lovostaje, tako se u vinogradu ne smije loviti u razdoblju od 1. veljače pa sve do berbe grožđa.¹⁸⁴

Ovaj zakon je ostao na snazi sve do 1931. godine kada je donijet novi zakon o lovu kojim je omogućeno i seljacima licitaciju lovišta i tako ih iskoriste za svoje gospodarske potrebe.¹⁸⁵ Iste godine, 5. prosinca stupa na snagu spomenuti novi *Zakon o lovstvu*, kojim je ujedinjeno lovno pravo tadašnje države¹⁸⁶ na način da je pravo lova spojeno sa zemljišnim vlasništvom. Kako je do tog vremena lov bio uređen na zakupnom sistemu, uz naknadu i navod vlasnika zemljišta na kojem se lovilo, sada se uzimaju veći kompleksi zemljišta od najmanje 200 hektara kao jedna cjelina, odnosno cijele upravne općine pa se ta zemljišta daju u zakup pojedinim osobama. Zakupnina u tom slučaju pripada vlasnicima zemljišta odnosno upravnoj općini.¹⁸⁷

U listopadu 1939. godine Hrvatski seljački lovački pokret traži od vlasti Banovine Hrvatske da se na cijelom njenom području uvede jedinstveni zakupni (dominalni) sustav lova te da se lovstvo vodi kod Banske uprave u organizaciji i administraciji šumarstva. U tu svrhu su 17. listopada 1939. godine predali rezoluciju banu Šubašiću sa svim zahtjevima za promjenom. Također traže i promjenu Zakona o lovu jer je postojeći pristran, a po zimi bi napredni lovci trebali održavati tečajeve po selima. Kako je velik dio seljaka i građana zakupnika krivo razumio rezoluciju koju je tražio Hrvatski seljački lovački pokret (počeli su masovno krivoloviti) do značajnijeg pomaka u organizaciji lovstva nije došlo pa stoga traže i uspostavu lovočuvarske službe kao i poništenje svih dotadašnjih dražbi lovišta i ponovno uspostavljanje lovišta od 1940. godine. Krivim tumačenjem ove rezolucije procvao je krivolov¹⁸⁸, a i nadolazeći Drugi svjetski rat bit će glavna prepreka napretku lovstva u Hrvatskoj.

U razdoblju od 1940. do 1945. provode se dražbe lovišta, ali se i osnivaju mnoga lovačka društva, potaknuta upravo dražbama lovišta na njihovim područjima. Prvi poslijeratni Zakon o lovu donijet je tek 1949. godine, a prije toga Opći zakon o lovu 1947. godine.¹⁸⁹

4.2. Lovište Repaš Đurđevačke imovne općine

O stanju okoliša i divljači, ali i drugih životinjskih vrsta na području Prekodravlja doznajemo iz jednog zapisa gorskog župnika Tome Ciglarića u župnoj spomenici, gdje odgovara na neka pitanja. Tako na pitanje: *Proizvodi poljski i gorski i koji se tu nalaze, ime i vrste žita što se sije, stoka koja se tamo gaji, zvjerad, ptice, drvo u šumama, koje vrste rasti i rude koje se tamo nalaze?*, župnik Tomo Ciglarić, 23. ožujka 1850. odgovara: *Svake vrste žita imade, osobito kukuruza, stoka bijela, zvjerad, osobito zečevi, lisice ponešto, vukova malo, ali ih ima, mnogo vrsta malih ptičica, ima mnogo jarebica, divljih patka (raca), pupkov, osobito pak ima čavki (kavki) i vrana crnih koje velikoga kvara u kukuružu prave. Zatim ima mnogo vrabaca od kojih je teško očuvati pšenicu i proso. Nadalje stoji: da je ovo mjesto glasovito po velikim šumama u kojima ima najviše klenovog, jalševog, vrbovog i vezovog drva dok bukavog je malo vidjeti. U istom dokumentu na postavljeno pitanje: *Osobito ili posebno ime polja, poljane ili doline u kojem ovo mjesto leži?*, (misli se na mjesto Gola), stoji odgovor: »Glasoviti Repaš«.¹⁹⁰*

¹⁸⁴ KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta, *Lov i plemstvo u Hrvatskoj i Slavoniji*: Ekonomska i ekohistorija, Koprivnica-2009., broj 5., 44.-58.

¹⁸⁵ ETTINGER, Josip: *Hrvatski lovđžija, Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova*: Knjižara Lav. Hartmana, Zagreb – 1897., I. – IV.; MUSTAPIĆ, Zvonko: *Lovstvo*. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 2004., 5.-14.

¹⁸⁶ Do tog datuma u čitavoj Kraljevini Jugoslaviji postojalo je nekoliko raznih zakona o lovstvu: srpski, crnogorski, bosansko-hercegovački, dalmatinski, hrvatsko-slavonski, mađarski, kranjski i štajerski.

¹⁸⁷ ŠUTE, Ivica: *Hrvatska seljačka lovačka društva i organizacija lova*: Ekonomska i ekohistorija, Koprivnica – 2009., broj 5., 115.-123.

¹⁸⁸ Krivolovom (lovom) su se bavili i seljaci i građani, jedni što su to pravo dobili, a drugi bojeći se da će ga tek izgubiti.

¹⁸⁹ ŠUTE, Ivica: *Hrvatska seljačka lovačka društva i organizacija lova*: Ekonomska i ekohistorija, Koprivnica – 2009., broj 5., 115.-123.

¹⁹⁰ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada

Da je na području Prekodravlja u prošlosti bilo vuka govori i nekoliko slijedećih zapisa: godine 1879./80. bila je izrazito jaka zima, Drava je bila zamrznuta više od dva mjeseca, a po putovima se nalazilo smrznutih vukova. Također je 1886. godine nerast mještana Blažekovića iz Gole zaklao vuka.¹⁹¹

Odlukom podžupanije koprivničke, broj 9473 od 12. siječnja 1877. godine izlučena su lovišta na području političkih općina Sokolovac, Novigrad, Peteranec i Virje. Na području političke općine Sokolovac izlučeno je lovište broj I./a s oko 5800 katastarskih jutara šuma i polja; na području općine Novigrad, lovište II./b s oko 6133 jutara; na području općine Peteranec izlučeno je lovište broj III./c s površinom od oko 2553 jutara te na području političke općine Virje, (porezne općine Virje) lovište IV./d s površinom od oko 3000 jutara šuma i polja, a na području poreznih općina Ždala i Molve izlučeno je lovište V./e (lovište Repaš, op.a.) s oko 6880 katastarskih jutara šuma i polja (cca 3960 ha).¹⁹²

Spomenuta lovišta je đurđevačka imovna općina ponudila u zakup odlukom od 5. studenog 1885. godine na razdoblje od 1.12.1885. do 30.11.1890. godine. Dražba lovišta je održana 23. studenoga 1885. godine, međutim nije poznato tko je na toj dražbi dobio lovište Repaš.¹⁹³

Osim lovišta koja se nalaze u koprivničkoj podžupaniji, u zakup su ponuđena i lovišta koja su izlučena u bjelovarskoj podžupaniji, odlukom broj 11003 od 8. kolovoza 1876. godine. To su lovišta na području političke općine Pitomača: lovište VI. *Bilo* s površinom od 633 katastarska jutra šume, lovište VII. *Bilo* s površinom od 268 katastarskih jutara šume, lovište VIII. *Bilo* s površinom od 500 katastarskih jutara šume, lovište IX. *Gjuretina* površine 792 jutra šume, lovište X. *Pakaj* sa 251 jutrom šume i lovište XI. *Sesvete* s oko 8000 jutara šuma i polja. I na području političke općine Gjurgjevac (Đurđevac), formirana su četiri lovišta. Lovište broj XIII. *Crni jarki* sa 2099 jutara šume, lovište XIV. *Preložnički berek* i Širine s 3425 jutara šume, lovište XV. *Lepa greda* sa 407 jutara šume i lovište XVI. *Budrovac* s 2844 katastarska jutra šume.¹⁹⁴

4.2. Zakupci lovišta Repaš

4.2.1. Podravsko lovačko društvo (Kögl i Matačić)

Lovište Repaš, đurđevačke imovne općine, je 1.12.1890. godine u zakup dobilo »Podravsko lovačko društvo«¹⁹⁵ na razdoblje od 10 godina. Društvo su činila četiri člana: ljekarnik Ante Kögl¹⁹⁶ iz Zagreba, ujedno i predsjednik tog društva zatim predstojnik koprivničkog kotara Koloman pl. Matačić (bio je u to vrijeme povjerenik vlade za grad Koprivnicu i kraljevski kotarski upravitelj kotara Koprivnica) i još dvojica prijatelja za koje trenutno ne znamo tko su bili.

Obzirom da su se Kögl i Marko Bombelles ml. dobro poznavali, međusobno surađivali i zajedno djelovali u *Društvu za obranu lova u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*, možda je baš u razgovorima između njih dvoje došlo do ideje i na kraju odluke da Kögl u zakup uzme lovište Repaš.

Koprivnice, 2008., 278.-279.

¹⁹¹ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 278.-279.

¹⁹² Narodne novine, Službeni list br. 260, 12.11.1885., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁹³ Narodne novine, Službeni list br. 260, 12.11.1885., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁹⁴ Narodne novine, Službeni list br. 260, 12.11.1885., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).

¹⁹⁵ U nekim tekstovima iz tog vremena ovo društvo dolazi pod nazivom »Podravačko lovačko društvo«, »Podravačka lovačka udruga« i »Podravska lovačka udruga«.

¹⁹⁶ Ljekarnik, Ante Kögel-Vinkovčanin bio je član utemeljitelj i prvi dobrotvor *Obćeg hrvatskog društva za gojenje lova i ribarstva* u Zagrebu. Dugogodišnji član upravnog odbora istog društva te predsjednik ljekarničkog zbora u Zagrebu. Rođen je u Vinkovcima 1854., a umro je 30.3.1903. godine u Beču, u 49. godini života. Oporukom od 15.4.1902. godine, spomenutom društvu je ostavio svoju lovačku sobu s pokućstvom, lovačkim trofejima i slikama.: *Lovačko-ribarski viestnik* XII, 5/1903 (1. svibnja 1903.), 49.-50.

Marko Bombelles ml. i Ante Kögl su sudjelovali na sastanku *Društva za obranu lova u Kraljevinah Hrvatskoj i Slavoniji*, 24.11.1890. godine. Sastanak je imao za cilj preustroj spomenutog *Društva za obranu lova*, što je i ostvareno 3.3.1891. godine kada društvo mijenja naziv u *Prvo opće hrvatsko društvo za gojenje lova i ribarstva*, a Bombelles i Kögl dobivaju status utemeljitelja društva.¹⁹⁷

Lovište je i prije bilo u zakupu, no za sada ne raspoložemo podatkom tko je bio zakupnik. Kada su lovište preuzeli članovi *Podravskog lovačkog društva*, ono je bilo u *dosta žalostnom stanju*. Uz mnogo financijskih ulaganja i skrbi o divljači kao i o uređenju lovišta, u nekoliko godina lovište Repaš je postalo *jedno od najljepših lovištah u našoj domovini. Ono imade danas uz obilje gnjetela, trčaka i zečeva, već i znameniti broj stalno nastanjenih srna, a i 6 do 8 komada stalno udomljenih što jelena što košuta sa podmlatkom.*¹⁹⁸

I prije negoli je postao zakupnik lovišta Repaš, Kögl je lovio u tom lovištu. Prema zapisu lovova u njegovom *Lovačkom zapisniku*, prvi puta je u Repašu lovio 6. i 7. listopada 1887. godine te prvog dana odstrijelio 6 fazana i 5 trčki, a drugi dan 5 fazana. U drugom navratu, 8. i 9. studenog iste godine odstrijelio je 3 zeca i 6 fazana prvi dan te 4 fazana drugog lovnog dana. Osim u Repašu, iste godine je lovio i u Koprivnici i to 1. studenog kada je odstrijelio jednog zeca i jednu šljuku. Također je lovio i 29.3.1889. godine, kada je odstrijelio dvije šljuke.¹⁹⁹

Kako je već spomenuto, lovište Repaš je bilo u zakupu od 1.12.1885. do 30.11.1890. godine, ali je ostavljeno u dosta lošem stanju. Sam Kögl u jednom članku *Lovačko-ribarskog viestnika* iz 1900. godine, prilično detaljno opisuje stanje u lovištu, kao i kako je odstrijelio prvog jelena. *Prvih godina lovismo u onom poput »Praerija« divljem lovištu, dakako sa slabim uspjehom, jer nebijaše tu na čitavom površju, od kojih 4-5000 rali, većinom mlade šume, osim dva, tri puta na Dravu i nekoliko staza, baš niti jednoga porosjeka (misli na prosjeka gospodarske podjele šume). Nu za kratko podje mi ipak za rukom, za te mlade branjevine neobhodno nuždne prosjeka isposlovati. Ti prosjeci doduše ne odgovaraju baš podpuno potrebam lova, jer su pojedine table obkoljene sa šest metara širokimi prosjeci tri sto metara široke, a šest sto metara duge, dakle prevelike (ovakva gospodarska podjela je zadržana sve do današnjih dana). Nu ipak je time lovište pokrenulo na bolje. Sada smo se svojski zauzeli da uredimo visoka zasjedala (Hochstände), da hranilišta za fazane namjestimo, da puteljke za divljač uredimo i bezbrojne pustopašne pse, koji po ciele dane i noći divljač uznemiravahu, postreljamo. Zvjerokradicam dala je kr. kot. oblast iz Koprivnice puške oduzeti, i tako bude njezinom pomoću lovstvo u pravu kolotečinu dovedeno.*²⁰⁰

Kögl je već u prvim godinama uvidio kako teren Repaša odgovara jelenskoj divljači, jer je s vremenom na vrijeme nailazio na tragove, ali više prema granici lovišta grofa Tasila, Tadeja Feštetića (Tasziló Festetics de Tolna iz Keszthelya) na vlastelinstvu Somogy-Berzence. Uпитавši svoje lovočuvare, *jesu li prijašnji zakupnici ikada odstrijelili jelena u Repašu?*, odgovorili su mu da nisu. Kad bi se jelen ili košuta našla u lovištu i za to seljani saznali, tjerali su divljač sve dok ih nisu odstrijelili, a pod izlikom šteta na poljoprivrednim usjevima. Kako i on sam ne bi na kraju zakupa lovišta ostao bez jelenskog trofeja, naredio je da se na jelensku divljač posebno pazi. I tako je već 30. studenog 1892. godine u lovištu Repaš, u predjelu Telek zamijećen *velejelen*, kojem su mještani nadjenuli ime *Sami* i koji je najvjerojatnije došao iz susjednog lovišta grofa Festetića. Na tog je jelena tada i pucano iz puške sačmarice, ali bez uspjeha.²⁰¹

¹⁹⁷ MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovska lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004., 61.; ORBAN, Ratimir: *Hrvatsko društvo za gajenje lova i ribarstva 1881-1981-2006*. Zagreb: HDGLIR, 2006., 4.

¹⁹⁸ *Lovačko-ribarski viestnik* III, 11/1894 (studen, 1894.), 170.-171.

¹⁹⁹ *Lovački zapisnik Ante Kögla 1866.-1900*. Zapisnik se čuva u Hrvatskom društvu za gajenje lova i ribarstva, Gajeva 6, Zagreb.

²⁰⁰ *Lovačko-ribarski viestnik* IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.; *Lovačko-ribarski viestnik* III, 11/1894 (studen, 1894.), 170.-171.; *Šumarski list* XVIII, 10-11/1894 (1.11.1894.), 511.-512.

²⁰¹ *Lovačko-ribarski viestnik* IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.; *Lovačko-ribarski viestnik* III, 11/1894 (studen, 1894.), 170.-171.; *Šumarski list* XVIII, 10-11/1894 (1.11.1894.), 511.-512.

Kasnije tijekom 1892. i 1893. godine viđena su prvotno dva jelena i jedna *jelenka* (košuta), a onda pred sezonu lova 1894. čak 7 jelena i jedna košuta.²⁰²

Predsjednik »Podravskog lovačkog društva« Ante Kögl iz Zagreba, u jednom broju Lovačko ribarskog viestnika donosi *izkaz* lovine u 1892. godini za lovište Repaš. Tako je spomenute godine, za *obrdžana tri društvena lova, te prigodom 9 puta, po pojedinih članovih, sa prepeličari preduzetih lovovih ustrjeljeno bje ukupno, od korisne divljadi: 485 zečeva, 212 gnjetela, 77 trčka, 39 prepelica i 4 šljuke ili ukupno 817 komada. Od štetočinaca pako: 1 lisica i 2 domaće mačke, nu osim toga ubijeno bje još po lovačkom osoblju: 3 komada lisica, 1 divlja mačka, 16 škanjaca, 51 vrana, 2 svrake, 29 jastreba, 19 lasica i 17 tvoraca, a otrovano pako: 1 lisica, 1 divlji mačak, 16 škanjaca, 51 vrana, 43 gavrana, 61 svraka, 17 jastreba i 12 lasica. Osim toga je stranom ustrjeljeno, a stranom pootrovano još 20 domaćih mačaka i 17 skitajućih se pasa. Dakle je sveukupno utamanjeno 368 komada raznovrstnih štetočinaca.*²⁰³

U blizini granice Hrvatske i Ugarske, grof Festetić je podigao uzgajalište fazana iz kojeg je svake godine, a naročito 1891., u svoje lovište ispuštao između 4.000 i 5.000 fazana. Kako divljač ne poznaje granice, dobar dio te divljači je preletio i na hrvatski teritorij, odnosno lovišta općine Gola i Ždala te lovište đurđevačke imovne općine Repaš.²⁰⁴

Ne čudi onda što se i u lovištu Repaš brojno stanje, ali i kvaliteta te divljači znatno popravilo, a posebno su tome pogodovale mnogobrojne hrastove branjevine te red kojeg su u lovištu uspostavili novi lovozakupnici.

U Đurđevcu je 1892. godine osnovano *Lovozaštitno i lovačko društvo*, koje broji 24 člana. Predsjednik društva je dr. Harazin, a tajnik je šumar i upravitelj šumarije Đurđevac od 1891. do 1896. godine, Rudolf pl. Rukavina Liebstadtski. Kao pripomoć plemenitom radu ovog društva, grof Marko Bombelles ml. (1858.-1912.) iz Opeke kod Varaždina, poslao je 25 fazana za rasplod pa je na taj način došlo do poboljšanja kvalitete tadašnje populacije te vrste divljači.²⁰⁵

Nakon prve dvije, loše lovne godine, stanje s odstrjelom u 1894. se poboljšalo te je Kögl već od travnja počeo loviti srnjake te je već 14. travnja u Teleku odstrijelio prvog srnjaka u lovištu Repaš.²⁰⁶ Lovio je po prvi puta puškom s užlijebljenim cijevima i šuljanjem (piršom), *nu to ne bijaše baš tako lahka stvar*. Te godine odstrijelio je deset srnjaka i prvog jelena u lovištu Repaš. Jelen se nalazio u hrastovoj branjevini u Teleku i Kögl ga je samo na trenutak uspio vidjeti, no kao iskusni lovac je bio toliko brz da je ipak uspio nanišani i opaliti hitac. Evo kako događaj opisuje pisac teksta (vjerojatno očevic i jedan od zakupnika lovišta, Koloman) u Šumarskom listu: *Ovih dana došao je predsjednik toga lovačkoga društva g. Kögel iz Zagreba u lov na jelene, pak je nakon četir dnevno neumornog i uztrajnog hodanja, čekanja i traženja 10. rujna u hrastovoj branjevini Telek imao sreću samo za čas vidjeti jelena. Ovaj časak ili bolje reći trenutak, priligne k licu svoje ubojito oružje, povuče odponac, puška puče, a moj jelen ljokac o zemlju, kakav je dug i širok. Ali gle biede i nevolje! Jelen se podiže, te teturajuć ode u gustu branjevinu Telek. Uztrajnim traženjem i sliedom traga ranjenog jelena podje našem lovcu skoro pronaći ubijenog jelena. Prvi pogled na orijašku i divnu zvjer očara sve prisutne lovce, jer je jelen zaista velik, a uzradova neobično i strielca, kad je uočio divne velike rogove sa dvanaest parožnjaka. I tako pade 10. rujna t. g. po predsjedniku tog društva ubijen prvi jelen dvanaesterac u prekrasnom lovištu Repaš, a težio je 210 kilograma.*²⁰⁷ U jednom tekstu objavljenom u Lovačko-ri-

²⁰² Šumarski list XVIII, 10-11/1894 (1.11.1894.), 511.-512.

²⁰³ Lovačko-ribarski viestnik II, 4/1893 (travanj, 1893.), 58.

²⁰⁴ MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovsko lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004., 40.

²⁰⁵ Narodne novine LVIII 82, 9.4.1892., 4. (<http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>).; *Hrvatski šumarski koledari za godine od 1893. do 1926.*

²⁰⁶ Lovački zapisnik Ante Kögla 1866.-1900. Zapisnik se čuva u Hrvatskom društvu za gajenje lova i ribarstva, Gajeva 6, Zagreb.

²⁰⁷ Lovačko-ribarski viestnik IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.; Šumarski list XVIII, 10-11/1894 (1.11.1894.), 511.-512.



Slika 22. Trgovina židova Pichlera (zgrada lijevo) u Ždali u kojoj je često odsjedao zakupnik lovišta Repaš, Ante Kögl (razglednica iz zbirke Zvonimira Ištvana, Molve).

barskom viestniku, saznajemo i zašto je jelen nakon pogotka ustao i otišao dalje u branjevinu: *Nu tako prerverni prisutni lugar od veselja i uzrujanosti-nije težko ranjenu zvier pustio, da mirno skapa-već ju u svojoj revnosti i nepoznavanju pravila lova na takovu divljač-prerano sliedio-pobjegne onako ranjena-tako, da su ju mogli tek nakon malo ne dvodnevnog traženja, jedva naći, skapanu skoro dva kilometra daleko od mjesta gdje bje streljana.*²⁰⁸

U tekstu također spominje kako je Đurđevačka imovna općina napravila mrežu prosjeka po cijelom lovištu pa lovište sada izgleda kao *perivoj*. Osim toga navodi, da se sitnoj i visokoj divljači izlaže mnogo hrane, a da su lovočuvari²⁰⁹ stalno zaposleni i dobro plaćeni te zaključuje kako je sve to doprinijelo da je u lovištu u tako kratkom razdoblju došlo do povećanja brojnosti divljači.²¹⁰

Osim u svom lovištu, Kögl lovi i kod svog susjeda u Ugarskoj, grofa Festetića. U tri dana lova (24.-26. kolovoza 1894.) u lovnim revirima Szenta, Perdocz i Lankocz odstrijelio je sveukupno 103 trčke, 3 prepelice i 2 goluba. U drugom navratu, od 5. do 8. siječnja 1895. godine lovio je u revirima Tarany, Bocskat i Berszencze te odstrijelio 217 zečeva, 12 fazana i 3 kunića. I naredne, 1896. godine 10. i 11. lipnja lovi u lovištu Csurgo (reviri Tirol i Lankocz) te odstrjeljuje 3 srnjaka, a 25. srpnja u Szenti 8 pataka. U rujnu (27. i 29.) lovi u Csurgu i Belovaru te odstrjeljuje 9 zečeva, 7 fazana i 7 trčki.²¹¹

Kako bi se osigurali uvjeti za što bolji razvoj plemenite divljači, đurđevačka imovna općina je redovno vršila trovanje nepoželjnih vrsta u lovištu. Tako je tijekom zime u lovnoj godini 1893./94. u lovištima Đurđevačke imovne općine od trovanja stradalo ukupno 389 životinjskih jedinki: 1 vučica, 43 lisice, 2 jazavca, 172 psa, 6 domaćih mačaka, 5 jastreba, 160 svraka i vrana. Naredne lovne godine,

²⁰⁸ Lovačko-ribarski viestnik III, 11/1894 (studenj, 1894.), 170.-171.

²⁰⁹ Lovočuvaj je u to vrijeme Janko Toth, a lugari su Janko Grčić i Štefan Čorc.

²¹⁰ Šumarski list XVIII, 10-11/1894 (1.11.1894.), 511.-512.

²¹¹ *Lovački zapisnik* Ante Kögla 1866.-1900. Zapisnik se čuva u Hrvatskom društvu za gajenje lova i ribarstva, Gajevo 6, Zagreb.

1894./95. stradale su ukupno 663 životinjske jedinice i to: 1 vuk, 75 lisica, 4 jazavca, 2 divlje mačke, 2 kune, 191 pas, 3 domaće mačke, 28 jastrebova te 357 svraka i vrana.²¹²

Za lovišta kraljevske kotarske oblasti u Đurđevcu, održana je dražba 23. srpnja 1895. godine i to za deset općinskih lovišta na području upravnih općina Pitomača, Kloštar, Sesvete, Đurđevac, Molve, Virje i Ferdinandovac ukupne površine 12.000 jutara po isključnoj cijeni od 230 forinti.²¹³

Obćinsko lovište Gola-Gotalovec (Gotalovo se prije nazivalo Gotalovec) s površinom od 5013 rali uz isključnu cijenu od 41 forinta daje se u zakup na 15 godina, a dražba se održala 4.5.1898. u uredu kraljevske kotarske oblasti u Koprivnici. Isti dan je održana dražba i za ostala *oćinska* lovišta koprivničke kraljevske kotarske oblasti i to: lovište općine Peteranec-Herešin, površine 4746 rali za 60 forinti; lovište općine Drnje, površine 3153 rali za 55 forinti; lovište općine Hlebine, površine 8009 rali za 55 forinti; lovišta općina Glogovac-Plavšinc i Delovi, ukupne površine 6678 rali i cijenom od 10 forinti; lovište općine Novigrad-Javorovac površine 5414 rali i cijene 10 forinti; lovište općine Veliki Poganec s površinom od 4384 rali uz cijenu od 15 forinti; lovište općine Sokolovac-Rieka-Velika Mučna ukupne površine 1198 rali i po cijeni od 20 forinti i 10 novčića te lovište općine Srijem-Mala mučna, Ruševac-Jagudovac ukupne površine 11.121 ral i po cijeni od 20 forinti i 10 novčića.²¹⁴

Iste godine (1895.), Kögl je u svom lovištu Repaš, iz risanice odstrijelio 2 jelena i 6 srnjaka. Godine 1896., 14 srnjaka, a 1897. godine 12 srnjaka. Već 1898. odstrjeljuje 2 jelena i 16 srnjaka, a godinu kasnije 2 jelena i 1 srnjaka. Karakteristika srnjaka u lovištu Repaš u to vrijeme je *da se odlikuju baš prekrasnim i vanredno jako razvitim parožci, kakovih je inače samo riedko gdje u susjednoj Magjarskoj nači.*²¹⁵

Kroz godine zakupa i mnogo boravka u lovištu, Kögl primjećuje sve više jelenskih tragova i to ne samo na rubnim dijelovima, već i u sredini lovišta. Obzirom da se jelenska divljač zadržavala i u unutrašnjosti lovišta, počeo je Kögl izlaziti na osmatranje i po noći, tijekom rujna i listopada, ne bi li čuo jelene kako riču! I sam ih je vabio rikalicom, međutim u pet godina boravka u lovištu nije niti jednom čuo da bi jeleni rikali. Tijekom jeseni 1899. godine u lovištu je bilo 7 jakih jelena i 10-12 stalnih košuta, što su ustanovili prebrojavanjem osmatranjem s čeka, a pri tome su mu pripomogli kum Stjepan, Tošo, Francek i Stanko. Stanko je te godine odstrijelio dvanaesterca, duljine grana 99 cm s rasponom od 70 cm, opsegom vijenca 24 cm i težine roga 6,1 kg.²¹⁶

Kögl je u vrijeme zakupa lovišta Repaš doista puno vremena trošio na lovne aktivnosti tijekom cijele godine, ali i u dane odmora, odnosno svetkovina pa je bio često sa svojim kolegama prozivan u ždalskoj crkvi. Osim toga, župnik je sve to zapisao i u župsku spomenicu: *Spomena je vriedno da je župnik više puta prijavljivao lovačko društvo zagrebačko, koje je više puta-jedanputa i na Sve svete-držalo lovove u šumi imovne općine po nedjeljama i blagdanima tako, da si je uzelo više dječaka i čak školske djece za pogoniće, koji su onda u šumi u lovu svetkovali dan Gospodnji. Zadnji puta je bio u mjesecu travnju god. 1899. na preslušavanju (župnik) kod općinskoga poglavarstva u Goli radi toga što je veliki župan kom se župnik pismeno potužio – naložio, da ga imadu preslušati o lovcima i dječacima, da bude on znao (veliki župan), koji su to bili. Što će im učiniti veliki župan i hoće li lovovi po nedjeljama i blagdanima prestati-za sada nezna se.*²¹⁷

Čini se da se ništa značajnije nije dogodilo, jer je Kögl i dalje uspješno lovio. Tako je već 3. kolovoza 1899. godine pucao na jelena, no nakon prvog hica, a prije nego je lovac prepunio pušku, jelen se podignuo i nestao u branjevini. Dva mjeseca kasnije, 7. listopada, pucao je Kögl na istog jelena, skoro na istom mjestu, u Štvanji na Novom putu. Ovaj put ga je i pogodio, što je lovac dobro i vidio, ali su odmah krenuli u potragu za njim. Međutim, nisu mogli naći tragove krvi, a niti kamo je otišao zbog kiše

²¹² Lovačko-ribarski viestnik IV, 11/1895 (studenj, 1895.), 190.

²¹³ Lovačko-ribarski viestnik IV, 8/1895 (kolovoz, 1895.), 139.

²¹⁴ Lovačko-ribarski viestnik VIII, 5/1898 (svibanj, 1898.), 59.

²¹⁵ Lovačko-ribarski viestnik IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.; Lovačko-ribarski viestnik III, 11/1894 (studenj, 1894.), 170.-171.

²¹⁶ Lovačko-ribarski viestnik IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.

²¹⁷ Spomenica župe Ždala od 1895. do 1923. godine., 29.-30.



Slika 23. Slika jelena, kojeg je Kögl odstrijelio 7. listopada 1899. godine u Repašu, rad je hrvatskog slikara Otona Ivekovića iz 1899. godine. Slika se čuva u prostorijama Hrvatskog društva za gajanje lova i ribarstva u Zagrebu, a dimenzije slike su 68 x 193 cm (snimio: Z. Ištvan, 15.4.2019.).



Slika 25. Trofej repaškog jelena iz 1899. godine (snimio: Z. Ištvan, 5.4.2019.)

Slika 24. Ante Kögl, zakupnik lovišta Repaš od 1890. do 1900. godine s trofejom jelena odstrijeljenog 7. listopada 1899. godine u lovištu Repaš (vl. Z. Ištvan, Molve).

koja je padala. Kako se još k tome spuštala i noć, lovac odluči otići u selo, kod gostioničara Pichlera i tamo odmoriti te smisliti što će dalje. No, ubrzo je došao lugar Grčić s informacijom da je našao jelena i dopremio ga kolima u selo. Bio je to osmi po redu jelen kojeg je odstrijelio Kögl u lovištu Repaš, ali niti jedan do sada nije imao takvu trofeju. Bio je to šesnaesterac (jer je imao 16 pravilnih parožaka, ali se činio kao dvadesetčetverac), duljina desne grane 104,4 cm, a lijeve 110 cm. Razmak grana 98,5 cm, opseg desnog vijenca (tada ih nazivaju ruže) 25, a lijevog 25,5 cm. Težina trofeja 7,5 kilograma, a divljačine 160 kg. Još je jedan jaki jelen odstrijeljen 14. listopada (treći te godine), ali su još 4 jaka ostala



Slika 26. Koloman pl. Matačić, jedan od zakupnika lovišta Repaš od 1890. do 1900. godine (izvor: Muzej grada Koprivnice).



Slika 28. Julije pl. Janković, zakupnik je lovišta Repaš od 1900. do 1904. godine (izvor: <http://www.casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-52-2000-06-07.pdf>).

u lovištu. I sam Kögl si je postavio pitanje, hoće li još kojeg od njih naredne godine uspjeti odstrijeliti, jer koncem srpnja 1900. godine ističe mu zakup loviša.²¹⁸

Za trofeju jelena kojeg je odstrijelio 7. listopada 1899. godine, Kögl je na Drugoj izložbi rogovlja i lovačkih trofeja u Zagrebu (16. travnja 1900. godine), osvojio treću nagradu, a na kraju je ta trofeja ocijenjena kao dvadeseterac.²¹⁹ Uz ovu trofeju bila je izložena još jedna iz lovišta Repaš, međutim nije poznato koja i kada je odstrijeljen jelen.²²⁰ Imao je Kögl izložke i na Prvoj izložbi rogovlja i lovačkih trofeja u Zagrebu održanoj 1. veljače 1899. godine i to 20 trofeja rogova srnjaka te 5 jelenskih trofeja iz raznih lovišta u Hrvatskoj. Posebnost njegovih izložaka bila je trofeja jelena osmerca iz lovišta Ždala (Repaš) *sa vrlo dobro izradjenom jelenjom glavom*.²²¹

Prema evidenciji odstrijela, koju je Kögl osobno vodio u knjizi *Lovački zapisnik* od 1866. do 1900. godine, on sam je u lovištu Repaš odstrijelio: 6 jelena, 37 srnjaka, 414 zečeva, 814 fazana, 17 šljuka, 321 trčku, 58 prepelica, 3 goluba, 16 pataka, 2 lisice, 2 lasice, 2 škanjca, 2 jastreba, 6 vrana te 8 raznih drugih grabežljivaca. Jednog srnjaka je 15.5.1898. godine u Babinom polju odstrijelio krivolovac Vite-lić, a u evidenciji odstrijela ga je pisao pod svoje ime uz napomenu o krivolovu.²²²

U razdoblju od 16.1. do 15.3.1900. godine na području Đurđevačke imovne općine, odnosno šumarijskih lovišta izvršeno je trovanje *zvjeradi*, no zbog nepovoljnih vremenskih prilika uspjeh izlaganja otrova životinjama nije dao očekivane rezultate. Zbog vremenskih nepogoda, otrov nije izlagan na

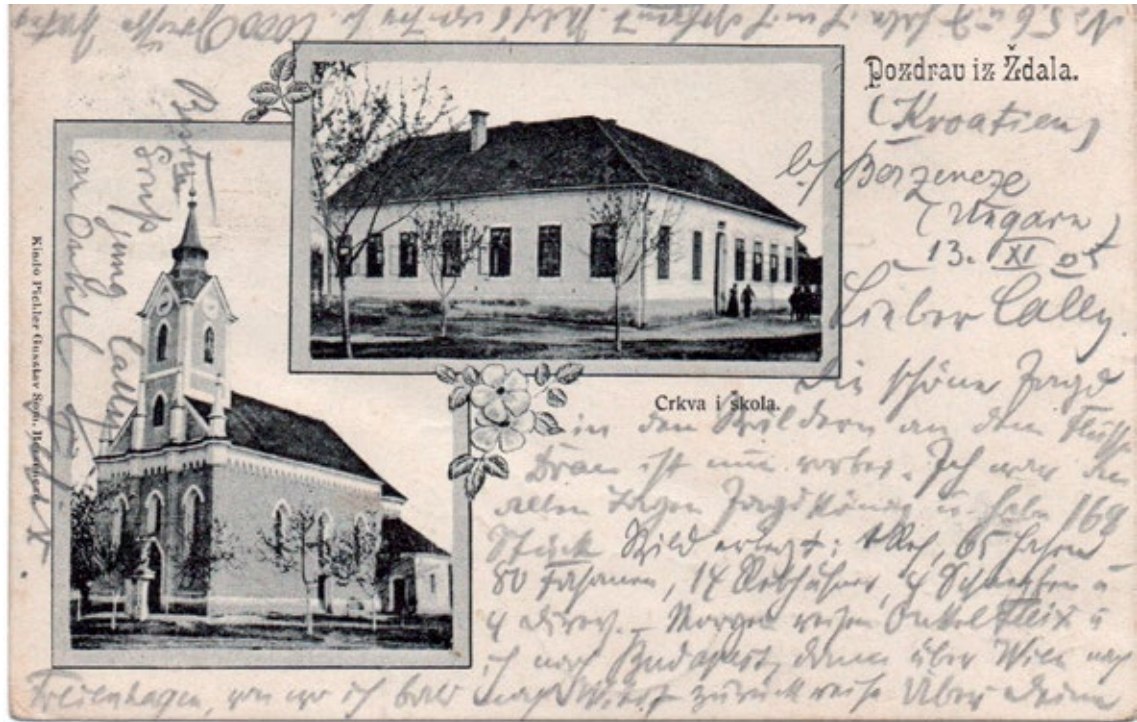
²¹⁸ Lovačko-ribarski viestnik IX, 3/1900 (ožujak, 1900.), 25.-27.

²¹⁹ Šumarski list XXIV, 5/1900 (1.5.1900.), 323.

²²⁰ Lovačko-ribarski viestnik IX, 5/1900 (svibanj, 1900.), 56.

²²¹ Lovačko-ribarski viestnik VIII, 3/1899 (ožujak, 1899.), 28.

²²² Lovački zapisnik Ante Kögla 1866.-1900. Zapisnik se čuva u Hrvatskom društvu za gajenje lova i ribarstva, Gajeva 6, Zagreb.



Slika 27. Središte Ždala s crkvom i školom na razglednici izdanoj prije 1905. godine u vrijeme kada je zakupnik lovišta Repaš, grof Julije Janković (vl. Z. Ištvan, Molve).

području šumarija Pitomača i Grubišno Polje, a na područjima šumarija Koprivnica, Novigrad, Đurđevac, Bjelovar i Rača uspjeh je sljedeći: 33 lisice, 84 psa, 47 vrana, gavrana i svraka, odnosno 164 jedinke.²²³

4.2.2. Gyula pl. Jankovich de Bésén, Fischer i Kropf

Iste godine (1900.) ističe zakup lovišta te na dražbi lovište Repaš, 14. srpnja 1900. godine, u zakup dobiva grof Gyula pl. Jankovich de Bésén (Julije Janković),²²⁴ veleposjednik iz okolice Kanjiže (Nagykanizsa) u Mađarskoj. Lovište je površine 5900 jutara, a godišnja zakupnina iznosi 6000 kruna.²²⁵ Prema pisanju tadašnjih tiskovina, to je jedno od najbolje zakupljenih lovišta u Hrvatskoj. Lovište Repaš tada čine hrastove branjevine starosti 5 do 15 godina na otprilike pola zakupljene površine, a o bogatstvu divljači govore podaci o ukupno odstrijeljenoj divljači u 1902. i 1903. godini. I Janković je zadržao tradiciju održavanja lova jednom godišnje pa je tako u razdoblju od 17. do 19. studenog 1902. godine, u lovovima odstrijeljeno: 1 srnjak, 326 zečeva, 122 fazana, 48 trčki, 2 prepelice, 25 šljuka i 11 komada razne druge divljači. Ukupno su u ta tri lovna dana, sedam lovaca, odstrijelili 535 komada razne divljači. Naredne godine, također sedmorica lovaca, od 12. do 14. studenog odstrijelili su: 1 srnjaka,

²²³ Lovačko-ribarski viestnik IX, 8/1900 (kolovoz, 1900.), 100.

²²⁴ Julije pl. Janković (Pakrac, 26.2.1820. – Beč, 14.11.1904.), posljednji je muški član obitelji Janković od Daruvara. Sin Izidora pl. Jankovića, već je sa 29 godina (1849.) preuzeo upravljanje vlastelinstvom Daruvar. Iste godine ban Josip Jelačić imenuje ga vrhovnim upraviteljem Požeške županije. Grofovski naslov je dobio 1857. godine, a 1861. godine postaje veliki župan Požeške županije i potpredsjednik Hrvatskog sabora. Bio je član hrvatskog izaslanstva prilikom sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. godine. Godinu dana ranije, odbio je poziv za krunjenje Franje Josipa ugarskim kraljem, a 1873. odbija i banski naslov nakon čega se počinje povlačiti iz politike. Nekoliko godina kasnije (1878.), prodaje daruvarski dvorac i vlastelinstvo udovici Magdaleni Lechner, a on seli i s obitelji nastavlja živjeti na imanjima oko Beča.: <http://www.casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-52-2000-06-07.pdf> (16.12.2018.)

²²⁵ Lovačko-ribarski viestnik XIX, 8/1900 (kolovoz, 1900.), 100.



Slika 29. Trofej jelena običnog iz vremena kada je Repaš u zakupu Fischera i Kropfa. Jelena je odstrijelio lovac A. Justh, 3. rujna 1907. godine u šumskom predjelu Razljev, današnji odjel 2. Trofeja se čuva u šumariji Repaš, a ocijenjena je sa 172 CIC točke (snimio: Z. Ištvan, 15.2.2019.).

464 trčke i 12 šljuka, odnosno 4173 komada razne lovine.²²⁸

O uspjehu lova u lovištima Đurđevačke imovne općine (trovanjem grabežljivaca u vremenu od 15.1. do 31.3. 1903. godine) govori nam članak pod naslovom *Statistika lova* u Lovačko-ribarskom viestniku iz 1903. godine, gdje se navode podaci o broju i vrsti nađenih uginulih životinja na području lovišta, odnosno pojedinih šumarija. Na području šumarije broj 1 u Koprivnici, nije nađena niti jedna uginula životinja. Kod Novigradske šumarije broj 2, nađene su 4 lisice, 9 pasa, 8 svraka i jedna šojka (kreštalića). Na području šumarije broj 3, Đurđevac, nađene su 3 mačke, 3 psa, 1 jastreb, 1 svraka i 6 šojki. Kod šumarije broj 4, Bjelovar, nađene su 3 lisice, 1 tvor, 1 lasica, 17 pasa, 2 mačke, 2 jastreba, 3 vrane, 2 gavrana i 38 svraka. U šumariji Rača (broj 5), nađena je jedna lisica, 24 psa, 5 jastreba, 18 vrana i 25 svraka. Kod šumarije broj 6 Gola, nije nađena niti jedna uginula životinja. Na području šumarije broj 7 Pitomača, nađene su 4 lisice, 16 pasa, 2 jastreba, 34 vrane, 25 svraka i 10 šojki. I na kraju, kod šumarije broj 8 Grubišopolje, nađene su 3 lisice i 9 pasa. Ukupno je u navedenom razdoblju, a na području 8 šumarija Đurđevačke imovne općine, otrovano 15 lisica, 1 tvor, 1 lasica, 78 pasa, 5 mačaka, 10 jastreba, 55 vrana, 2 gavrana, 97 svraka i 17 šojki, odnosno 281 životinja.²²⁹

Godine 1904., u 85. godini života umire Julije grof Janković (Gyula pl. Jankovic Bésén), zakupnik lovišta Repaš i zadnji muški potomak plemićke i grofovske obitelji Janković Daruvarski. Nakon njegove smrti, lovište Repaš *ustupnicom* prelazi u zakup gospodi Fischeru i Kropfu iz grada Kassela u Njemačkoj. Oni će biti zakupnici lovišta sve do 31. srpnja 1912. godine. U prvoj godini je u razdoblju od 3. do 10. studenog 1905., odstrijeljeno 6 jakih jelena, 26 srnjaka, 386 zečeva, 275 fazana, 36 trčki, 19 šljuka i 18 komada ostale divljači.²³⁰

Podatke o odstrijeljenoj divljači za 1907. godinu u važnijim lovištima ĐIO, donosi Slapničar²³¹ također u jednom od brojeva Lovačko-ribarskog viestnika. Tako je te godine u lovištu Repaš od 5. do

417 zečeva, 320 fazana, 71 trčki, 1 prepelicu, 50 šljuka te 14 druge divljači, odnosno ukupno 874 komada razne divljači. Osim odstrijeljene divljači, u lovištu se procjenjuje da trenutno ima oko 120 komada jelenske te 500 komada srneće divljači.²²⁶

I tijekom zime 1900./1901. godine, na području Đurđevačke imovne općine opetovano je izvršeno trovanje nepoželjnih životinja u lovištima pa je ukupno otrovano 481 komad razne zvjeradi i to: 42 lisice, 1 jazavac, 148 pasa, 16 mačaka, 5 lasica, 3 sove, 16 jastreba, 62 vrane, 169 svraka, 6 gavrana i 13 šojki.²²⁷

Da je Prekodravlju susjedno lovište bilo bogato s divljači u to vrijeme, govori podatak iz lovova održanih u studenom 1902. godine u lovištu grofa Festetića kod Brežnice. Tom prigodom odstrijeljeno je 6 srnjaka, 1005 zečeva, 23 kunića, 2185 fazanskih kokota (fazana), 478 fazanskih kokoši (koka),

²²⁶ Lovačko-ribarski viestnik XXIII, 1/1904 (siječanj, 1904.), 9.

²²⁷ Lovačko-ribarski viestnik XX, 7/1901 (srpanj, 1901.), 82.

²²⁸ Lovačko-ribarski viestnik XXII, 1/1903 (srpanj, 1903.), 10.

²²⁹ Lovačko-ribarski viestnik XXII, 7/1903 (srpanj, 1903.), 82.

²³⁰ Lovačko-ribarski viestnik XXV, 2/1906 (veljača, 1906.), 22.

²³¹ Eduard Slapničar je bio direktor Gospodarstvenog ureda Đurđevačke imovne općine od 26.12.1900. do 30.3.1922. godine.



Slika 30. Lovačka kuća u Repašu (današnja zgrada šumarije Repaš) na fotografiji iz kolovoza 1929. godine, kada je u zakupu grofa Pongratza (izvor: ŠL LIII, 8/1929 (1.8.1929.), 318.).

7. studenog odstrijeljeno 199 zečeva, 123 fazana i 50 trčki, a tijekom kolovoza 12 jelena i 25 srnjaka. Lovište Repaš je sada u zakupu veletržaca Fischera i Kropfa iz Cassela. U lovištu Banov brod, gdje se lovilo 15. i 16. listopada 1907. godine, odstrijeljeno je 99 zečeva, 45 fazana i 11 trčki. U lovištima na području Molva, u Sušinskom bereku i Mekišu, gdje se lovilo 19. i 20. prosinca, odstrijeljena su 64 zeca i 13 fazana. U lovištu Limbuš, lovilo se 18. prosinca i tom je prigodom odstrijeljeno 20 zečeva, 6 fazana i 2 srnjaka. Uz ove podatke o uspjehu lova u pojedinim lovištima, Slapničar konstatira: *...ovi nam podatci pokazuju, da lov baš ni u tim imovinskim lovištima nije loš i na odmet – a uz to dodati, da su u obće prošlogodišnji uspjesi bili slabiji od onih g. 1906.*²³²

4.2.3. Guido pl. Pongratz

Obzirom da se bližio istek zakupa lovišta Repaš zakupnicima Fischeru i Kropfu iz Njemačke, Đurđevačka imovna općina raspisala je dražbu za lovište Repaš, 20. svibnja 1912. godine pod brojem 2597/1912. Lovište se nalazi u općini Gola, površine je 6519 jutara, daje se u zakup na 15 godina (počevši od 1.8.1912.), a u zakup uz lovište zakupniku pripada i prvi kat lovačke kuće²³³ u Repašu uz posebnu godišnju najamninu kao i pripadajuće garaže i prostorije za pohranu divljačine. Uz to, zakupnik je dužan u zakup uzeti i susjedna lovišta koja će ĐIO kupiti po istoj cijeni, koju traži i za lovište Repaš. Dražba je zakazana za 21. lipnja 1912. godine u 10.00 sati, a sve informacije (posebni uvjeti i

²³² Lovačko-ribarski viestnik XXVII, 2/1908 (travanj, 1908.), 46.

²³³ Lovačka kuća je sadašnja zgrada šumarije Repaš. Ne zna se tko ju je i kada izgradio, ali ono što se zna je to da je izgrađena u razdoblju od listopada 1899. do svibnja 1912. godine (jer još je 1899. godine lovozakupnik Kögl odsjeo kod ždalskog trgovca i gostioničara Pichlera, a tek u svibnju 1912. daje se zgrada kao lovačka kuća u zakup zajedno s lovištem). Pretpostavka je, na temelju proučene literature, gospodarskih aktivnosti i financijskog stanja đurđevačke imovne općine da je zgradu izgradila ĐIO vjerojatno sredinom prvog desetljeća 20. stoljeća i to do 1908. godine kada je izgrađena lugarnica u Gornjoj Šumi.



Slika 31. i 32. Zakupnici lovišta Repaš 40-tih godina 20 stoljeća. Josip Bombelles (izvor: <https://www.geni.com/people/Josip-Bombelles/>) i Gedeon Dunderski (izvor: *Lovački glasnik XVIII*, 8-10/1939 (kolovoz-listopad, 1939.), 257).

iskaz lovine u zadnjih 15 godina) mogu se dobiti kod šumskogospodarstvenog ureda ĐIO ili šumarije broj 6 u Goli.²³⁴

Lovište je u zakup dobio veleposjednik iz mjesta Dornau (Dornava) u Štajerskoj, Guido pl. Pongratz.²³⁵ Uz lovište Repaš u zakup je uzeo i općinska lovišta Gola i Ždala.²³⁶

O stanju lovišta Repaš²³⁷ i odstrijeljenoj divljači u prvoj godini zakupa, u Lovačko-ribarskom viestniku piše tadašnji upravitelj šumarije Gola, Petar Kovač u članku pod nazivom: *Iskaz ubijene korisne divljači i štetne zvjeradi u g. 1913. u lovištu Repaš*. U tekstu navodi da je od korisne divljači odstrijeljeno: 5 jelena (po jedan osmerac, dvanaesterac, osamnaesterac i dva dvanaesterca težine rogovlja od 6 do 7 kilograma), 22 srndača, 1081 zec, 14 kunića, 1107 gnjetela (fazana), 313 trčki, 4 prepelice, 48 šljuka, 22 patke. Ukupno: 2616 komada. Također je u istoj godini ulovljeno štetne zvjeradi: 7 lisica, 7 divljih mačaka, 3 kune, 40 tvoraca, 124 lasice, 65 ježeva, 113 jastreba i škanjaca, 89 sova, 282 vrane, 400 svraka, 361 kreštalica (šojka), 84 pasa i 184 domaće mačke. Ukupno: 1757 komada.²³⁸

Uz brojno stanje odstrijeljene divljači i ulovljene štetne zvjeradi, Kovač donosi i nekoliko finansijskih detalja za lovište Repaš pa tako iznosi podatak da je za nagrade za odstrijeljenu divljač trošak iznosio 2.069,20 kruna, a ukupni izdatak za lovne aktivnosti je iznosio 20.625,15 kruna. Istovremeno su prihodi od prodane divljači iznosili 7.164,99 kruna te se na kraju ispostavio negativan rezultat poslovanja lovišta od 13.340,16 kruna.²³⁹

²³⁴ Šumarski list XXXVI, 6/1912 (1.6.1912.), 243.

²³⁵ Guido pl. Pongratz (Ljubljana, 26.11.1865. – Dornava, 9.4.1943.) rođen je u Ljubljani, roditelji su mu Edler Oskar von Pongratz (1826.-1892.) i Marija Mauer Pongratz, a imao je brata i tri sestre. Nakon očeve smrti 1892. godine, naslijedio je imanje Dornavu u Štajerskoj (Slovenija), gdje je živio. Na imanju u Dornavi je uz park imao fazaneriju, a u parku su obitavale i druge vrste divljači s pripadajućim hranilištima. Bio je veliki lovački znalac i strastveni lovac te izvanredan strijelac. Umro je 9. travnja 1943. godine u Dornavi kod Ptuja, a sahranjen je 12.4.1943. u obiteljskoj grobnici u dvorcu Schöneegg (Šenek) kod Polzele (ovaj posjed je nakon smrti oca dobila mlađa sestra Flora) u Sloveniji.: *Lovačko-ribarski viestnik LII*, 5/1943 (svibanj, 1943.), 160.; https://sl.wikipedia.org/wiki/Oskar_Pongratz (14.2.2019.).

²³⁶ *Lovačko-ribarski viestnik LII*, 5/1943 (svibanj, 1943.), 160.

²³⁷ Ukupna površina lovišta koje je u zakupu iznosi 8105 katastarskih jutara od čega je 5878 jutara pod šumom, a 2777 jutara su polja.

²³⁸ *Lovačko-ribarski vjesnik XXXVIII*, 2/1914 (veljača, 1914.), 23.-24.

²³⁹ *Lovačko-ribarski vjesnik XXXVIII*, 2/1914 (veljača, 1914.), 23.-24.

Nažalost, ovakav pozitivan trend uspona lovišta Repaš, doživio je tijekom, a naročito nakon Prvog svjetskog rata i očekivanu devastaciju, koja je išla do te mjere da neki podaci govore kako su 1918. godine na području ovog lovišta evidentirana svega četiri jelenska grla.²⁴⁰

O katastrofalnom stanju u lovištu Repaš nakon Prvog svjetskog rata govori upravitelj šumarije Gola i lovišta Repaš, Ivo Čeović u jednom razgovoru za Lovački vjesnik 1953. godine: *Službujući kao upravitelj šumarije u Goli, bio sam ujedno i upraviteljem lovišta »Repaš« jednog od tada najbogatijih lovišta u Hrvatskoj. Preokret i krivo shvaćena sloboda poslije prvog svjetskog rata učinili su svoje. Potučeno je preko 400 grla jelenske i još više grla srneće divljači kao i sva divljač niskog lova, naročito fazani s kojima je to lovište bogato obilovalo.*²⁴¹

4.2.4. Guido Pongratz, Gedeon Dunđerski i Josip Bombelles st.

Po isteku petnaestogodišnjeg zakupa od 1912. do 1927. godine, Pongratz je zajedno s Gedeonom Dunđerskim (1875.-1939.)²⁴² i Josipom Bombellesom st. (1894.-1942.)²⁴³ ponovo zakupio lovište Repaš-Levača-Štvanja-Telek, u kojem se procjenjuje da ima oko 600 komada srneće divljači, dok o jelenima nema podataka. U zakup su uzeli i općinska lovišta Gola i Ždala. I ovaj put se lovištu dodjeljuje epitet najboljeg u državi, no unatoč tome, značajne su i štete od divljači, obzirom na veliku brojnost. Najveće štete radi upravo srneća divljač odgrizanjem vršnih pupova i grančica u branjevinama za vrijeme visokog snijega, a najveće štete su nastale tijekom 1928. godine, zbog čega su imovna općina i lovozakupnik u sudskom sporu, jer se radi o šteti od 200.000,00 dinara. Osim divljači, značajno su branjevine prijašnjih godina stradale i od ranog proljetnog mraza, naročito u predjelu Ljevača i u gospodarskoj jedinici Gabajeva Greda.²⁴⁴

Uz pomoć lovnog prijatelja, grofa Josipa Bombellesa, Pongratz je *dao urediti na veliko zasnovane fazanerije* u Repašu i tu dolazi do izražaja njegov uzgajivački rad. Tradicija i iskustvo u uzgoju divljači u lovištima grofova Bombelles,²⁴⁵ ali i znanje i umijeće grofa Pongratza, koje je prenio iz Štajerske, gdje je i sam imao fazaneriju, učinili su lovište Repaš bogatim ne samo fazanskom divljači, već i zeče-

²⁴⁰ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 278.-279.

²⁴¹ Lovački vjesnik LXII, 1/1953 (siječanj, 1953.), 13.

²⁴² Gedeon Geda Dunđerski (Srbobran, 1.2.1875. – Budimpešta, 12.7.1939.) veleposjednik, industrijalac, pravnik po struci, bankar i dobrotvor iz Vojvodine u Srbiji. Bio je otvoren za sve što je novo i dobro u poslovanju te je takove spoznaje i primjenjivao na svojim imanjima. Pobornik racionalnog lovstva, nesebično je činio mnogo kako bi lovišta bila primjerena i napredna. Ne čudi stoga što je bio i jedan od zakupnika lovišta Repaš. Imao je nekoliko velikih posjeda s dvorcima, parkovima i lovištima, pivovaru, kudeljaru, ergelu i još mnogo toga.: https://sr.wikipedia.org/sr-el/Геден_Гедан_Дунђерски; Lovački glasnik XVIII, 8-10/1939 (kolovoz-listopad, 1939.), 257.-259.

²⁴³ Josip grof Bombelles stariji (Opeka, 26.5.1894. – Stara Gradiška, 25.3.1942.), sin je Marka grofa Bombellesa mlađeg (1858.-1912.) i grofice Marie Salm Reifferscheidt. Nakon smrti oca Marka preuzima brigu i nastavlja tradiciju uzgoja i organizacije lovova u lovištima Opeka, Zelendvor, Komar i Majerje. Bio je odličan strijelac, cijenjeni lovac i gostoljubiv domaćin. U životu se više bavio politikom na državnoj razini nego lokalnom politikom i razvojem Vinice kao njegov otac pa je u vrijeme NDH proglašen špijunom te ubijen 1942. godine. No, zahvaljujući baš Josipu, nakon prve agrarne reforme 1918. godine, njegovim angažmanom je opstalo i nastavilo s djelovanjem imanje Zelendvor.: MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovska lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004.; <https://hrcak.srce.hr/file/164842> (10.12.2018.).

²⁴⁴ BARANAC, Slobodan: *Šumsko gospodarstvo imovnih opština*. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933., 52. – 53.; Lovačko-ribarski viestnik LII, 5/1943 (svibanj, 1943.), 160.; MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovska lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004.

²⁴⁵ Marko Bombelles ml. (1858.-1912.) je 1870. godine uveo prve fazane iz Južne Moravske i 1872. krenuo s njihovim prvim umjetnim uzgojem. Bombellesovo poznato lovište Zelendvor je otvoreno u jesen 1872. godine, a svečanosti otvorenja su nazočili između ostalih i grofovi Gjula (Julije) Janković (zakupio lovište Repaš 1900. godine) te Oskar Pongratz, otac Guide Pongratza, koji će 1912. godine zakupiti Repaš. U to vrijeme su se fazani počeli naseljavati i u druga hrvatska lovišta. Osim što su bili dobri uzgajivači, Marko i sin mu Josip (1894.-1942.) su bili i odlični lovci.: MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovska lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004., 17.-37.; MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovska lovišta Varaždinske županije II dio*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2005., 21.



Slika 31. Trofej jelena običnog iz vremena kada je Repaš u zakupu grofa Guide Pongratza. Jelen je odstrijeljen 1915. godine u šumskom predjelu Ražljevo (Razljev-današnji odjel 2), ocijenjen sa 183 CIC točke i čuva se u šumariji Repaš. Prema inicijalima ispisanim na čeonj kosti (Gv.P.M.), vjerojatno ga je odstrijelio netko od članova grofovske obitelji Pongratz (snimio: Z. Ištvan, 15.1.2019.).

medalje sa 179 (11. na izložbi) i 174,8 točaka (16. na izložbi). Jelen čija je trofeja imala 180,1 točku, odstrijeljen je 11.9.1915. godine, a onaj sa 180 točaka 13.9.1917. godine. Jelen sa 179 točaka odstrijeljen je 23.9.1917., dok je jelen sa 174,8 točki odstrijeljen 20.9.1917. godine. Šampion izložbe je bio jelen odstrijeljen u lovištu Belje, 20.1.1929. godine sa 200,10 točki, a odstrijelio ga je kralj Aleksandar I.²⁴⁸

Za vrijeme imovnih općina lovstvo je značajno sudjelovalo u izvanrednim (sporednim) prihodima jer su se lovišta redovno davala u zakup na 10 godina, što je vidljivo i na primjeru lovišta Repaš. Istekom zakupa lovišta grofu Pongratzu, isti je zakupio ponovno lovište Repaš 1930. godine. No, ovaj put je Imovna općina izdala u zakup samo dio lovišta, dok je oko 500 ha zadržala za šumariju Gola, gdje su lovili zaposlenici i gosti šumarije. Ovaj potez Imovne općine se pokazao vrlo korisnim, jer se lovištem gospodarilo racionalno, povećao se broj plemenite divljači, dok je broj grabljivaca smanjen. U to vrijeme je u lovištu Repaš evidentirano preko 600 komada srneće divljači.²⁴⁹

Ivan Večenaj – Tišlarov, kao trinaestogodišnjak bio je pogonič u lovovima grofa Pongratza u šumi Repaš. Sjeća se da su nekoliko puta bili u pogonu i tjerali fazane prema zgradi lovačke kuće, a danas šumarije Repaš, gdje su bili postavljeni lovci. Šume su bile bogate s fazanskom divljači, tjerajući kroz gustiš fazane kad bi digli mužjaka vikali su »tirol« i to je bio znak lovcima da smiju na njega pucati, a kad bi digli ženku vikali bi »koka« što je bio znak da se na nju ne puca. U lovovima su lovci znali odstrijeliti i lisice pa bi se na štreki našlo i do 6 lisica. Poznati lovočvar i lovnik Klauček,²⁵⁰ vodio je

vima, srnama i jelenskom divljači koju su se također tu uzgajali.²⁴⁶

Lovovi su u Repašu, za njegovog zakupa uvijek počinjali na dan sv. Huberta (3. studenoga) i bili su poznati po dobroj organiziranosti i ljubaznosti domaćina, ali i po obilju odstrijeljene divljači. Tako su na blagdan zaštitnika lovaca 1931. godine, desetorica lovaca uz 200-tinjak pogoniča odstrijelili ukupno 2303 komada razne vrste divljači, od čega je bilo 875 zečeva i 1355 fazana. Lov je bio odlično organiziran uz detaljan prikaz na planu svakog pojedinog *triba*, kretanje pogoniča te stajališta lovaca na terenu.²⁴⁷

O trofejnoj kvaliteti jelenskih grla odstrijeljenih u lovištu Repaš govore i stečene medalje na Prvoj šumarskoj i lovačkoj izložbi u Ljubljani, održanoj od 31.8. do 15.9.1930. godine. Tada su od 19 izloženih jelenskih trofeja bila izložena i 4 trofeja grofa Pongratza, koje je odstrijelio u lovištu Repaš. Od ta četiri, dva trofeja su osvojila druge medalje sa 180,1 (8. na izložbi) i 180 točki (9. na izložbi), a dva trofeja treće

²⁴⁶ Lovačko-ribarski viestnik LII, 5/1943 (svibanj, 1943.), 160.

²⁴⁷ Lovačko-ribarski viestnik LII, 5/1943 (svibanj, 1943.), 160.

²⁴⁸ Lovačko-ribarski vjesnik XXXIX, 10/1930. (listopad, 1930.), 118.-449.

²⁴⁹ IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 278.-279.

²⁵⁰ Ljudevit Klauček (*upravitelj lovišta Pongratz* 1931. i 1932. godine) je rođen 1889. godine, vjerojatno u Garešnici gdje mu je otac bio bilježnik pri kotarskom sudu, a kasnije i općinski blagajnik. Otac Mijo je bio iz Novigrada Podravskog, a majka Veronika Mataušek iz tadašnje Čehoslovačke.: MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937., 239.

lovove i angažirao pogoniče iz okolnih sela koji su bili plaćeni 2 dinara po danu. Prema pričanju Večenaja bila je to lijepa zarada, ali se lovilo po cijeli dan i obično bi poderali svu odjeću koju su nosili na sebi radi gustih branjevina kroz koje su tjerali divljač.²⁵¹

4.3. Lovište Repaš nakon II. svjetskog rata

Nije poznato što se s lovištem Repaš događalo nakon smrti Guide Pongratza 1943. godine, no za vrijeme trajanja Drugog svjetskog rata lovstvo pa tako i šumarstvo, bilo je pod nadležnošću Oblasnog NOO Zagreb, odnosno Okružnih i Kotarskih NOO-a. Nakon rata, *Uredbom o lovnim odnosima* od 29.10.1945. godine, lovišta se dijele na državna, općinska i zemljišnih zajednica. Lovišta su pod nadležnošću šumarstva i mogla su se davati u zakup, ali samo lovačkim društvima. Vlastita lovišta se ukidaju, a divljač postaje društveno vlasništvo.²⁵²

U to vrijeme je osnovano i jedino lovačko društvo u Prekodravlju, prvotno kao *Lovačko društvo Gola sa sjedištem u Gotalovu* 22.10.1945. godine te nakon prekida rada od 1955. do sredine 1957. godine kada počinje djelovati pod nazivom *Zec Gola-Gotalovo* sve do današnjih dana.²⁵³

Godine 1947. na snazi je Opći zakon o lovu prema kojem je divljač općenarodna imovina, lovstvom upravlja država, a lovstvom se bave državne organizacije šumarstva i poljoprivrede.²⁵⁴

Odlukom Ministarstva šumarstva-Uprave gospodarenja, broj: 1960/48. od 12. kolovoza 1948. godine, na površini od 8100 ha formirano je uzgojno lovište Repaš, kojim od tada pa sve do današnjih dana (punih 70 godina) upravlja šumarija Repaš.²⁵⁵

ZAKLJUČAK

Imovne općine u Vojnoj krajini su imale osnovnu zadaću podmirivanja potreba svojih članova (pravoužitnika) šumskim proizvodima, prvenstveno drvom za ogrjev i građu. Osim krajiških obitelji, pravoužitnici su bili također i crkvene općine, upravne općine, školske općine te krajiške zadruge. Kako je vrijeme prolazilo, a broj stanovništva se povećavao, potrebe za namirenjem pravoužitnika bile su sve veće i nedostatne. Kao posljedica toga jedan dio zrelih sastojina je prodavan na dražbama, došlo je do smanjenja ophodnje sa 100 na 80 i 60 godina, a šumske štete se nisu smanjivale. Dugogodišnji proces likvidacije imovnih općina akumulirao je troškove poreza, prireza i ostalih općinskih nameta, a broj radno sposobnih službenika pretvorio se u povećanje umirovljenika. Uz ovakvu neodrživu situaciju izostale su financijske potpore lokalnoj zajednici i društvima.

No, osim ovih negativnih posljedica djelovanja imovnih općina, puno značajnija je ona pozitivna strana koju su ostvarile:



Slika 34. Logotip lovišta Repaš izradio je 2009. godine Mirko Vedriš iz Molva.

²⁵¹ Kazivač: VEČENAJ, Ivan (1920.-2013.): Dravska 40, Gola. (7.2.2008.).

²⁵² *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 259.

²⁵³ <https://gola.hr/drustveni-zivot/> (2.1.2019.).

²⁵⁴ *STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE*. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974., 259.

²⁵⁵ ISTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008., 279.; *Lovno-gospodarska osnova za lovište VI/9 Repaš 2015.-2024.*, 31.

- šumama i šumskim zemljištima se oraganizirano i na temelju zakonskih propisa potrajno gospodarilo,
- redovita opskrba pravoužitnika šumskim proizvodima,
- razvoj rudarstva na Bilogori radi očuvanja šuma,
- podignut je standard i ekonomska moć stanovništva,
- sufinanciranje izgradnje cesta, željezničkih pruga, mostova, škola, vatrogasnih domova, bolnica, crkava te drugih objekata,
- financirale su izgradnju lugarnica, zgrada šumarija i stambenih zgrada,
- pomaganje rada pojedinih društava i dobrotvornih ustanova,
- povećanje šumskih površina,
- unapređenje lovnog gospodarstva,
- ostavile su nam u nasljeđe rasadnike i kvalitetne šumske sastojine, koje još i danas postoje,
- osim u šumarstvu, dale su veliki doprinos unapređenju voćarstva, vinogradarstva, stočarstva i sveukupnog gospodarstva.

I za kraj donosimo *Deset šumskih zapovjedi*, koje je napisao 1897. godine šumarnik Josip pl. Aue,²⁵⁶ zapovjedi aktualnih tada kada ih je napisao, ali također sve više i danas kada se svako malo neki upuštaju u šumarstvo te pritom ne poštuju kao osnovnu četvrtu zapovijed. Donosimo ovih deset zapovjedi u izvorniku kako ih je Aue zapisao i objavio.

I. Vjeruj! da je svako stablo, svaki mladik, i svaka šuma posrednik između neba i zemlje; gdje pako ovaj posrednik fali, preobraziti će se i najplodnija zemlja u mrtva pustinju.

II. Ne izusti rječ »šuma i gaj« nikada uzalud, već nastoj, da se bezkoristno grmlje koli na tvoju, toli na korist pučanstva u gustu šumu pretvori.

III. Sjeti se, o čovječe! da ti šuma najnuždnije i najvažnije potreboće za tvoj život pruža; da je uzrast iste sa tvojim životom počam od zibke, pa do groba uzko spojen, i da tvoja dobrobit od uspješnog napredka šume odvisi.

IV. Poštuj šumu i one, koji ju goje i čuvaju. Sadi i šteti šumu za tvoju djecu, te će i tebi i tvojim potomkom dobro biti.

V. Neubijaj! nijednu pticu i životinju, koja se sa škodljivimi zareznicima hrani, već podučavaj tvoju djecu, da sve šumoštetne kao i šumi koristne životinje upoznadu, da uzmognu prve tamaniti a potomje čuvati.

VI. Ne zavedi se blistavim teorijama, koje ti pričaju o trenutačnoj koristi šuma, jer je uvijek lakše šumu izsjeci i unovčiti, nego li novu uzgojiti.

VII. Ne posjeci niti najmanje grančice iz objesti, jer je stablu grana ono, što je tebi prst na ruci.

VIII. Ne svjedoči krivo na korist šumoštetnika, a ne zašuti i ne zataji nikakovu štetu, već prijavi na kompetentnom mjestu svaki prekršaj i kradju da se krivac pronadje i kazni.

IX. Ne prisvoji si ništa iz šume tvog bližnjega ili susjeda, isto tako ne pronevjeri iz šume, koja ti je na čuvanje povjerena, niti jedne travke niti jednog zrna žira.

X. Ljubi šumu kao svoj vlastiti dom; kad god ju vidiš, sjeti se, da su tvoji pradjedovi prvu zaštitu, prvu kuću, prvu hranu za svoj obstanak iz šume crpili. Ako tako budeš mislio i radio, ne ćeš se morati bojati šumskoga zakona, nego ćeš biti u šumi kao svoj u svomu.²⁵⁷

²⁵⁶ Josip pl. Aue (Slatina 1872.-Zagreb 1906.), završio je šumarstvo 1890. godine na Gospodarsko-šumarskom učilištu u Križevcima. Službovao je najprije pri Gospodarstvenom uredu Križevačke imovne općine u Bjelovaru, a zatim kao kotarski šumar šumarije u Garešnici i Bjelovaru.: <https://www.sumari.hr/sumari/kart.asp?id=8659>.

²⁵⁷ Lugarski viestnik III, 11/1897 (1.11.1897.), 86.-87.

LITERATURA

1. BARANAC, Slobodan: Šumsko gospodarstvo imovnih opština. Beograd: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.
2. BIŠKUP, Josip: *Hrvatski šumarski životopisni leksikon*, knjiga 2 (G-K). Zagreb: Tutiz Leksika 1987.
3. BOROŠIĆ, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1933.
4. BOROŠIĆ, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1934.
5. BOROŠIĆ, Josip: Šematizam i status osoblja u resoru Ministarstva šuma i rudnika. Zagreb: Ministarstvo šuma i rudnika, 1935.
6. BOROŠIĆ, Josip; SARNAVKA, Roman: *Zbornik šumarskih zakona i propisa*. Zagreb: Ministarstvo šumarstva i rudnika, 1932.
7. CIK, Nikola: *Ekohistorija Đurđevca i Virja u drugoj polovini 18. stoljeća*. Đurđevac: Meridijani, 2016.
8. ETTINGER, Josip: *Hrvatski lovdžija, Priručnik za lovce, šumare i sve prijatelje lova*: Knjižara Lav. Hartmana, Zagreb – 1897., I. – IV.
9. FELETAR, Dragutin; FELETAR, Petar: *Prirodna osnova kao čimbenik naseljenosti gornje hrvatske Podravine*. // Podravina 13/2008., Koprivnica: Meridijani, 2008.
10. FRKOVIĆ, Alojzije: Bibliografija Lovačko-ribarskog vjesnika 1892-1991. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 1993.
11. GOLEC, Ivica: *Povijest grada Petrinje 1240.-1592.-2014*. Petrinja: Matica hrvatska u Petrinji i Družba »Braća Hrvatskoga Zmaja«-Zmajski stol u Sisku, 2014.
12. HRVATSKI ŠUMARSKI KOLEDAR za godine 1885. do 1913.
13. IŠTVAN, Zvonimir: *Grofovija Repaš u Prekodravlju (I.)* // Podravski zbornik 34/2008., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2008.
14. IŠTVAN, Zvonimir: *Glazbeni život Prekodravlja*. Gola: Općina Gola, 2015.
15. IŠTVAN, Zvonimir: *Prilog povijesti lovstva u Hlebinama uz 70. obljetnicu LU Lisica Hlebine – Podravski zbornik 42/2016.*, Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2016.
16. IŠTVAN, Zvonimir: *Izložba razglednica Prekodravlja*. Gola: Općina Gola, 2016.
17. IŠTVAN, Zvonimir: *Rodoslovlje obitelji Ištvan*. Molve: Općina Molve, 2018.
18. IŠTVAN, Zvonimir: *145 godina organiziranog šumarstva na području Općine Virje*. // Virje na razmeđu stoljeća- Zbornik 8/2018., Virje: Općina Virje, 2018.
19. IŠTVAN, Zvonimir: *Željeznička postaja Gola*. // Podravski zbornik 44/2018., Koprivnica: Muzej grada Koprivnice, 2018.
20. KESTETČANEK, Fran: *Kratka povjest šuma i šumskog gospodarstva u Hrvatskoj*. Zagreb: 1882.
21. KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira: *Kratak osvrt na povijest šuma Hrvatske i Slavonije*. // Ekonomska i ekohistorija 4/2008., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2008.
22. KOLAR, Mira: *Granica na Dravi od 1848. do 1919. godine*. // Ekonomska i ekohistorija 7/2011, Koprivnica: Meridijani, 2011.
23. KOLAR-DIMITRIJEVIĆ, Mira; WAGNER, Elizabeta: *Lov i plemstvo u Hrvatskoj i Slavoniji*. // Ekonomska i ekohistorija 5/2009., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009.
24. MADJER, Blaž: Časti i dobru zavičaja. Zagreb: 1937.
25. MARINOVIĆ, Milan: *Šumarstvo naše države*. Zagreb: Hrvatski štamparski zavod, 1923.
26. MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovsko lovišta Varaždinske županije*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2004.
27. MARTIĆ, Davor: *Bombelles – Grofovsko lovišta Varaždinske županije II dio*. Split: Pučko otvoreno učilište »Hubert«, 2005.
28. MATIŠIN, Martin: *Civilna uprava od 1871. do 1945.* // Virje na razmeđu stoljeća IV, Virje: Zavičajni muzej Virje, 1991.
29. MATIŠIN, Martin: *Virje na kraju XX. stoljeća*. Virje: Zavičajni muzej Virje, 2000.
30. MUSTAPIĆ, Zvonko: *Lovstvo*. Zagreb: Hrvatski lovački savez, 2004.
31. NANICINI, Dragutin: *Imovne obćine u bivšoj vojnoj krajini*. Zagreb: Knjigotiskara Mirko Supek, 1898.
32. NENADIĆ, Gjuro: *Borošičev šumarsko-lovački kalendar za 1926. godinu*. Zagreb: Gjuro Nenadić, 1925.
33. NEIDHARDT, Nikola; ANDROIĆ, Milan: *Šumarska nastava u Hrvatskoj 1860.-1960.*. Zagreb: Šumarski fakultet sveučilišta u Zagrebu, 1963.
34. ORBAN, Ratimir: *Hrvatsko društvo za gajenje lova i ribarstva 1881-1981-2006*. Zagreb: HDGLIR, 2006.
35. PETRIĆ, Hrvoje: *Pogranična društva i okoliš-Varaždinski generalat i Križevačka županija u 17. stoljeću*. Zagreb: Meridijani i Društvo za Hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2012.

36. POVIJEST ŠUMARSTVA HRVATSKE 1846. – 1976. kroz stranice Šumarskog lista.
37. Zagreb: Savez inženjera i tehničara šumarstva i drvne industrije Hrvatske, 1976.
38. PRKA, Marinko: Šumarstvo na području Bjelovarsko-bilogorske županije od njezina osnutka do danas. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad u Bjelovaru, 2/2008., Bjelovar: 2008.
39. ROKSANDIĆ, Drago: *Drava u očima Jozefinista*. // Ekonomska i ekohistorija 7/2011, Zagreb: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju; Meridijani, 2011.
40. SPOMENICA O PEDESETGODIŠNJEM POSTOJANJU KR. VIŠEG GOSPODARSKOG UČILIŠTA I RATARNICE U KRIŽEVCU. Križevac: Proforski zbor kraljevskog višeg gospodarskog učilišta, 1910.
41. STO GODINA ŠUMARSTVA BILOGORSKO PODRAVSKE REGIJE. Bjelovar: Združeno šumsko poduzeće Bjelovar, 1974.
42. SLUKAN ALTIĆ, Mirela: *Povijest županijskog upravno-teritorijalnog ustroja Bjelovarsko-bilogorske županije*. // Radovi Zavoda za znanstvenoistraživački i umjetnički rad 2/2008., Bjelovar: 2008.
43. ŠUTE, Ivica: *Hrvatska seljačka lovačka društva i organizacija lova*. // Ekonomska i ekohistorija 5/2009., Zagreb-Samobor: Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju, 2009.
44. VALENTIĆ, Mirko: *Hrvatska na tajnim zemljovidima 18. i 19. stoljeća – Đurđevačka pukovnija*: Hrvatski institut za povijest, Zagreb – 2003.
45. VEČENAJ, Ivan: *Mojemu zavičaju*. Gola: NIŠP Prosvjeta i Sirela, 1992.

IZVORI

1. Arhiva šumarije Repaš.
2. Glas Podravine XV, 9 (23.2.1963.).
3. Knjiga umrlih župe sv. Terezije Avilske u Bjelovaru, 1922., strana 141., redni broj 3.
4. Knjiga zapisnika škole Gotalovo. Knjiga zapisnika čuva se u Osnovnoj školi Gola.
5. Lovački zapisnik Ante Kögla 1866.-1900. Zapisnik se čuva u Hrvatskom društvu za gajenje lova i ribarstva, Gajeva 6, Zagreb.
6. Lovačko-ribarski viestnik (1892.-1945.)
7. Lovno-gospodarska osnova za lovište VI/9 Repaš 2015.-2024.
8. Lgarski viestnik 11/1897.
9. Spomenica DVD-a Gola. Spomenica se čuva u DVD-u Gola.
10. Spomenica DVD-a Ždala. Spomenica se čuva u DVD-u Ždala.
11. Spomenica obće pučke škole u Novigradu (Podravskom). Spomenica se čuva u Muzeju grada Koprivnice.
12. Spomenica župe Gola. Spomenica se čuva u župnom uredu Gola.
13. Spomenica župe Novigrad Podravski. Spomenica se čuva u župnom uredu Novigrad Podravski.
14. Spomenica župe Ždala. Spomenica se čuva u župnom uredu Ždala.
15. Status animarum župe Novigrad Podravski. Status animarum se čuva u župnom uredu Novigrad Podravski.
16. Status animarum župe Virje. Status animarum se čuva u župnom uredu Virje.
17. Šumarski list (1877.- 1945.).

INTERNET

1. <http://dbhz.hr>
2. <http://sumlist.sumari.hr/188102.pdf> (26.2.2015.).
3. <http://sumlist.sumari.hr/188305.pdf> (31.7.2018.).
4. <http://www.casopis-gradjevinar.hr/assets/Uploads/JCE-52-2000-06-07.pdf> (16.12.2018.).
5. <http://www.hrsume.hr/fond> (28.5.2018.).
6. <http://www.katastar.hr>
7. <http://www.kultura.hr/Zbirke/Stare-hrvatske-novine-Portal-digitaliziranih-novina>
8. <http://www.sumari.hr>
9. <http://www.sumari.hr/leksikon/orgs.asp?i=0020378>
10. <http://www.sumari.hr/sumlist/190912.pdf>, 482. (5.6.2013.).
11. https://sl.wikipedia.org/wiki/Oskar_Pongratz (14.2.2019.).
12. https://sr.wikipedia.org/sr-el/Гедеон_Гџеда_Дунђерски (?vidi u tekstu možda ima???)
13. <https://www.sumari.hr/sumlist/pregled.asp?x=god>

KAZIVAČI

1. VEČENAJ, Ivan (1920.-2013.): Dravska 40, Gola. (7.2.2008.).

SUMMARY

Since 1784, when the property districts of Đurđevac and Križevci were established, the areas of Podravina and Prigorje were marked by organized forestry and management of the most valuable national asset. It can be stated that the forests of this area have been systematically taken care of for 145 years. The paper presents a historical outline of legal regulations related to forestry of the researched area, along with foundation and activity of the property district of Đurđevac and forestry districts / forestry offices. The paper also presents activity of the district forestry office in Gola since 1893 and the hunting ground Repaš since 1877.